

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011
Barnombudsmannens årsbok 2011

Aikaa lapselle
– arvoa kasvatukselle

Tid för barnet
– värde åt uppfostran

Päättäjän käsikirja lasten ja nuorten tärkeistä asioista
Beslutsfattarens handbok i viktiga frågor
som gäller barn och ungdomar

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:8.
Barnombudsmannens byrå. Publikationer 2011:8.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:8
Barnombudsmannens byrå. Publikationer 2011:8

Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle Tid för barnet – värde åt uppfostran

---

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011
Barnombudsmannens årsbok 2011

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011
Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle
 Päättäjien käsikirja lasten ja nuorten tärkeistä asioista
 Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:8

Barnombudsmannens årsbok 2011
Tid för barnet – värde åt uppfostran
Beslutsfattarens handbok i viktiga frågor som gäller barn och ungdomar
 Barnombudsmannens byrå. Publikationer 2011:8

Toimitustyö | Redigering
 Medita Communication Oy

Graafinen suunnittelu | Grafisk planering
 Workshop Pälvä Oy

Kannen piirros | Pärm teckning
 Liisa Salokas, 6 b, Jyväskylän kaupungin kuvataidekoulu

Valokuvat | Fotos
 Colourbox, Futureimagebank, iStockphoto, Pixmac,
 Mirkka Jalonen-Alava, Lahja Kallinen, Petteri Kivimäki, Panu Pälvä

Piirustukset | Teckningar
 Jyväskylän kaupungin kuvataidekoulun oppilaat
 Elever vid Jyväskylä stads bildkonstskola

Paino | Tryck
 Yliopistopaino, Helsinki 2011

ISSN 1798-3991 (painettu | print)
 ISSN 1798-4009 (verkkojulkaisu | online)

ISBN 978-952-00-3163-3 (nid. | inh.)
 ISBN 978-952-00-3164-0 (PDF)

PDF julkaistu verkossa | PDF publicerad på nätet
 6/2011, päivitetty pdf 9/2013 (sivu 36 tekstikorjaus)
 www.lapsiasia.fi

Tiivistelmä

Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle.
 Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011. Helsinki 2011. 96 s.
 Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:8.

Lapsiasiavaltuutettu raportoi vuosittain valtioneuvostolle toiminnastaan sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien tilasta Suomessa. Tämän vuosikirjan tarkoituksena on toimia myös uuden päättäjien käsikirjana lapsille ja nuorille tärkeistä kysymyksistä. Lähtökohtana on lasten ja nuorten hallitusohjelma, jonka lapsiasiavaltuutettu ja ryhmä lasten ja nuorten kanssa työtä tekeviä tahoja julkistivat helmikuussa: *Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle.*

Uskallammeko kasvattaa, kysyttiin lapsiasiavaltuutetun viisivuotisseminaarissa Jyväskylässä syyskuussa 2010 tavoitteena käynnistää laajempaa keskustelua suomalaisesta kasvatuskulttuurista. Valtuutettu sekä Seurakuntien Lapsityön Keskus, Suomen Vanhempainliitto sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisevat kesällä 2011 aiheesta kirjan *10 kysymystä kasvatuksesta*, jossa on haettu uusia näkökulmia ja oikeita kysymyksiä aikamme kasvatushaasteisiin vastaamiseksi. Lapsen oikeus kasvatukseen on myös seuraavan lapsen oikeuksien päivän teemana marraskuussa 2011. Lasta ja nuorta ei saa jättää kasvamaan yksin.

Myös yhteiskunnallisten päättäjien ja elinkeinoelämän on tunnistettava vastuunsa lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Ilman sitä ei ole myöskään kestävää taloudellista hyvinvointia. Vanhempainvapaan tulee mahdollistaa lapsen hoito kotona vähintään vuoden ikään asti.

Vanhempien mahdollisuuksia osa-aikatyöhön on parannettava ja luotava edellytyksiä kasvatukselle.

Lapsiasiavaltuutettu antoi ensimmäisen oman raporttinsa YK:n lapsen oikeuksien komitealle ja oli helmikuussa komitean kuultavana Genevessä yhdessä lapsen etua ajavien kansalaisjärjestöjen ja eduskunnan oikeusasiamiehen edustajan kanssa. Raportissa on annettu erityistä painoa lasten ja nuorten omille mielipiteille, joita lapsiasiavaltuutettu on selvittänyt eri kyselyin ja kohtaamisissa lasten ja nuorten kanssa. Lapsiasiavaltuutettu kokosi oman neuvonantajaryhmän aktiivisista keski-suomalaisista nuorista. Myös Suomen Lasten Parlamentti toimii lapsiasiavaltuutetun neuvonantajana. Valtuutettu toteutti yhdessä Lasten Parlamentin kanssa kampanjan koulu-ruokailun kehittämiseksi.

Raportti YK:lle tuo esiin suomalaisten lasten hyvän aineellisen elintason ja korkealuokkaisen peruskoulutuksen ja kattavat päivähoitopalvelut. Huomiota kiinnitetään myös lasten ja nuorten yksinäisyyteen, suorituspainettiin

sekä lapsiköyhyyden ja eriarvoisuuden lisääntymiseen. Monissa Euroopan maissa lapset viihtyvät paremmin koulussa kuin Suomessa. Vähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten oikeuksien toteutumisessa on paljon parannettavaa.

Lapsilta voi ja kannattaa kysyä vaikeistakin asioista. Lapsiasiavaltuutetun toimiston kyselyssä lapsilta ja nuorilta kysyttiin keinoja kuritusväkivallan vähentämiseksi. Lasten mielestä kuritusväkivaltaa voisi tehokkaimmin vähentää auttamalla vanhempia heidän ongelmissaan. Tietoa ja apua toivottiin myös kuritusväkivaltaa kokeille lapsille ja nuorille. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin sosiaali- ja terveysministeriön työryhmässä, joka lapsiasiavaltuutetun johdolla pohti keinoja jatkaa hyvää kehitystä kuritusväkivallan kitkemiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto osallistui moniin työryhmiin ja valmisti useita aloitteita, lausuntoja ja kannanottoja. Lausuntojen aiheina olivat muun muassa maahanmuuttajalasten oikeudet, lastensuojelun laatusuosukset ja lapsi- ja perhepolitiikan rakenteiden vakiinnuttaminen sekä uuden ihmisoikeusinstituution perustaminen. Merkittävä aloite tehtiin yhdessä Lastensuojelun Keskusliiton ja Väestöliiton kanssa eroperheiden palvelujen parantamiseksi ja lapsen aseman vahvistamiseksi erotilanteissa.

Uutena painopisteenä lapsiasiavaltuutetun toiminnassa on lasten ja nuorten oikeusturvan parantaminen. Lapsen asema huoltoriidoissa on yleisesti tunnustettu ongelma, mutta kehitettävää on myös terveydenhuollossa, rikosprosesseissa ja oikeuskäytännöissä, joissa lapsi on osallisena. Tiedottaminen lapsille sopivalla tavalla lapsen oikeuksista ja oikeusturvakeinoista on tärkeää. Lapsen on ensin tiedettävä oikeutensa että edes tietää tulleen kohdelluksi väärin.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut 2005 että lapsiasiavaltuutetun tulisi ottaa vastaan alaikäisten tekemiä kanteluita. Parempi ratkaisu kuitenkin on, että lain- ja perusoikeuksien toteutumista valvovat viranomaiset kehittävät omaa toimintaansa lapsiystävälliseksi. ●

Asiasanat:
 hyvinvointi, lapsen asema, lapsen oikeudet, lapset, lapsi- ja perhepolitiikka, lapsuus, nuoret, oikeusturva, toimintakertomukset

Sammandrag

Tid för barnet – värde åt uppfostran.
Barnombudsmannens årsbok 2011.
Helsingfors 2011. 96 s. Barnombudsmannens byrå.
Barnombudsmannens byrå. Publikationer 2011:8

Barnombudsmannen rapporterar årligen till statsrådet om sin verksamhet samt om hur barns och ungdomars rättigheter tillgodoses och välfärd har utvecklats i Finland. Syftet med denna årsbok är också att fungera som handbok för nya beslutsfattare i viktiga frågor som gäller barn och ungdomar. Utgångspunkten är barnens och de ungas regeringsprogram, som publicerades av barnombudsmannen och en grupp aktörer som arbetar med barn och ungdomar i februari: *Tid för barnet – värde åt uppfostran*.

Vid barnombudsmannens femårsseminarium i Jyväskylä i september 2010 frågades om vi vågar uppfostra våra barn. Syftet med frågan var att starta en mer omfattande diskussion om den finländska uppfostringskulturen. Barnombudsmannen och Seurakuntien lapsityön keskus, Finlands Föräldraförbund samt Institutet för hälsa och välfärd (THL) publicerar sommaren 2011 boken *10 kysymystä kasvatuksesta* (10 frågor om uppfostran), i vilken man har försökt ta fram nya perspektiv och de rätta frågorna för att svara på utmaningarna för vår tids uppfostran. Barnets rätt till uppfostran är också temat för nästa Barnens rättigheters dag i november 2011. Man får inte låta barn och ungdomar växa upp ensamma.

Beslutsfattarna i samhället och näringslivet måste också ta sitt ansvar för barnens och ungdomarnas välfärd. Den är också nyckeln till hållbar ekonomisk välfärd. Föräldraledigheten ska göra det möjligt att sköta ett barn hemma till minst ett års ålder.

Man måste förbättra föräldrarnas möjligheter att arbeta på deltid och skapa förutsättningar för uppfostran.

Barnombudsmannen lämnade sin första rapport till FN:s barnrättskommitté och hördes i februari av kommittén i Genève, tillsammans med medborgarorganisationer som arbetar för barnets bästa och en representant för riksdagens justitieombudsman. I rapporten har man betonat särskilt barnens och ungdomarnas egna åsikter, som barnombudsmannen har utrett med hjälp av olika enkäter och vid möten med barn och unga. Barnombudsmannen samlade ihop en rådgivargrupp bestående av aktiva ungdomar från Mellersta Finland. Barnens Parlament i Finland verkar också som rådgivare till barnombudsmannen. Tillsammans med Barnens Parlament genomförde barnombudsmannen en kampanj för att förbättra skolbespisningen.

Rapporten till FN behandlar de finländska barnens goda materiella levnadsstandard, högklassiga grundläggande utbildning och omfattande dagvårdstjänster. Rapporten uppmärksammar också den ökade ensamheten och prestationskraven samt fattigdomen och den bristande jämlikheten bland barn och ungdomar. Barnen i många andra europeiska länder trivs bättre i skolan är de finländska barnen. Stora förbättringar behövs i fråga om hur rättigheterna tillgodoses för de barn och ungdomar som tillhör olika minoriteter.

Man kan med fördel fråga barn också om svåra angelägenheter. Barnombudsmannens byrå bad i en enkät barn och unga ge förslag till sätt att minska förekomsten av kroppslig åga. Barnen ansåg att det effektivaste sättet att minska kroppslig åga är att hjälpa föräldrarna med deras problem. De önskade också mera information och hjälp för barn och ungdomar som upplevt kroppslig åga. Resultaten av enkäten användes av en arbetsgrupp vid social- och hälsovårdsministeriet, som under ledning av barnombudsmannen behandlade olika sätt att få ett slut på användningen av kroppslig åga.

Barnombudsmannens byrå deltog i arbetet i många arbetsgrupper och beredde flera förslag, utlåtanden och ställningstaganden. Utlåtandena behandlade bland annat invandrarbarnens rättigheter, barnskyddets kvalitetsrekommendationer, etableringen av barn- och familjepolitiken samt grundandet av en ny människorättsinstitution. Tillsammans med Centralförbundet för Barnskydd och Väestöliitto lämnades ett viktigt förslag om att förbättra tjänsterna för familjer som genomgått en skilsmässa och stärka barnets ställning vid skilsmässa.

En ny prioritet i barnombudsmannens verksamhet är att förbättra barnens och de ungas rättsskydd. Barnets ställning i vårdtvister är ett allmänt erkänt problem, men förbättringar behövs också inom hälsovården, straffprocesser och rättspraxis där barn är inblandade. Det är viktigt att informera barnen på ett lämpligt sätt om deras rättigheter och rättsmedel. För att förstå att de har behandlats fel måste barnen först vara medvetna om sina rättigheter. År 2005 har FN:s barnrättskommitté rekommenderat att barnombudsmannen borde ta emot klagomål som anförts av minderåriga. En bättre lösning är emellertid att myndigheterna som övervakar verkställandet av de lagliga och grundläggande rättigheterna utvecklar sin egen verksamhet i en mer barnvänlig riktning. ●

Nyckelord:

barn, barndom, barnets rättigheter, barnets ställning, barn- och familjepolitik, rättsskydd, unga, verksamhetsberättelser, välfärd

Summary

Time for Children – Emphasis on Upbringing.
Annual Report of the Ombudsman for Children 2011.
Helsinki 2011. 96 pages. Publications of the Office
of the Ombudsman for Children 2011:8.

The Ombudsman for Children submits an annual report to the Government describing activities undertaken and the state of the well-being and rights of children and adolescents in Finland. This annual report is also intended to serve as a handbook for new decision-makers on the issues that are important for children and adolescents. The starting point is the government programme for children and adolescents, published in February by the Ombudsman for Children and a group of actors involved in work with children and adolescents under the title *‘Time for Children – Emphasis on Upbringing’*.

“Do we dare to bring up our children?” was the question posed by the fifth anniversary seminar of the Ombudsman for Children held in Jyväskylä in September 2010 with the aim of starting public debate on the Finnish child-rearing culture. In summer 2011 the Ombudsman, in cooperation with the Finnish Evangelical Lutheran Parishes’ Centre for Child Work, the Finnish Parents’ Association and the National Institute for Health and Welfare, will publish a book aiming to find new perspectives and the right questions for tackling the child-rearing challenges of our time. The child’s right to an upbringing will also be the theme of the next Children’s Rights Day to be held in November 2011. Children and adolescents must not be left to bring themselves up.

Public decision-makers and business life must also acknowledge their responsibility for the well-being of children and adolescents; without this, sustainable economic well-being is not possible. Parental leave arrangements should enable the home care of children at least until the age of one.

Parents’ opportunities for part-time employment must be improved while creating favourable conditions for upbringing.

The Ombudsman for Children issued her first report to the UN Committee on the Rights of the Child and appeared in front of the Committee in Geneva in February, together with non-governmental organisations promoting the interests of the child and a representative of the Parliamentary Ombudsman. The report extensively gives voice to the opinions of children themselves, compiled by the Ombudsman for Children through surveys and in connection with her encounters with children and adolescents. The Ombudsman for Children gathered a team of advisors comprising active adolescents from Central Finland. The Finnish Children’s Parliament also acts as an advisor to the Ombudsman for Children. The Ombudsman and the Children’s Parliament implemented a joint project geared towards improving school meals.

The report submitted to the UN brings out the high material standard of living, the high quality of basic education and the comprehensive day-care services enjoyed by Finnish children. Attention is also paid to loneliness and performance pressures among children and young people as well as to the increase in child poverty and inequality. Children in many European countries enjoy school more than Finnish children. There is also a great deal of room for improvement in the realisation of the rights of children and adolescents belonging to minorities.

Children can and should also be consulted about difficult issues. A survey carried out among children and adolescents by the Office of the Ombudsman for Children charted ways for reducing disciplinary violence. Children feel that the most effective way of reducing corporal punishment is helping parents with their problems. They also called for information and help for children and adolescents who have experienced corporal punishment. The results of the survey were used by the committee set up by the Ministry of Social Affairs and Health to find ways for continuing the positive trend in the reduction of corporal punishment in Finland.

The Office of the Ombudsman for Children participated in several committees and drafted numerous initiatives, statements and opinions. The topics of statements included the rights of immigrant children, quality recommendations for child protection, the permanent introduction of structures for child and family policy and the establishment of a new human rights institution. Together with the Central Union for Child Welfare and the Family Federation, the Ombudsman submitted a significant initiative for improving services available to divorced families and for enhancing the position of children in divorce cases.

A new focus area in the activities of the Ombudsman for Children is the improvement of the legal protection of children and young people. The status of children in custody disputes is a widely acknowledged problem; other development areas include health care, criminal processes and legal practices involving children. It is important that children are informed of child rights and legal remedies in a manner that is suitable for them. Children must be made aware of their rights so that they will know when they have been mistreated.

The UN Committee on the Rights of the Child recommended in 2005 that the Ombudsman for Children accept complaints by minors. However, operational development in a child-friendly direction by authorities in charge of legality control and the monitoring of the realisation of fundamental rights is considered a better solution. ●

Key words:

well-being, child status, child rights, children, child and family policy, childhood, youth, legal protection, annual reports

Čoahkkáigeassu (pohjoissaame)

Aikaa lapsille – arvoa kasvatukselle

(Áigi mánáide – árvo bajásgeassimii).

Mánáidáittardeaddji jahkegirji 2011. Helsset 2011. 96 s.

Mánáidáittardeaddji doaimmahaga prentosat 2011:8.

Mánáidáittardeaddji raportere jahkásaččat stáhtaráđđái doaimmas birra sihke mánáid ja nuoraid buoredili ja vuoigatvuođaid dili birra Suomas. Dán jahkegirji oavilin lea doaimmat maiddái odđa mearrideaddji giehtagirjin mánáide ja nuoraide dehálaš gažaldagain. Vuodđun lea mánáid ja nuoraid ráđđehusprográmma, man mánáidáittardeaddji ja joavku mánáiguin ja nuoraiguin bargi oassebealit almmustahhte guovvamánus: *Aikaa lapsille – arvoa kasvatukselle* (Áigi mánáide – árvo bajásgeassimii).

Duostatgo mii bajásgeassit, jerrojuvvui mánáidáittardeaddji viđajagisemináras Jyväskylä čakčamánu ulbmilin bohciidahttit viidásut ságastallama suomelaš bajásgeassinkultuvrras. Mánáidáittardeaddji sihke Searvegottiid Mánáidbarggu Guovddáš (Seurakuntien Lapsityön Keskus), Suoma Váhnemiidlihttu (Suomen Vanhempainliitto) sihke Dearvvasvuođa ja buresveadjima lágádus (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) almmustahhtet giđđat 2011 temá birra girji *”10 kysymystä kasvatuksesta”* (10 gažaldaga bajásgeassimis), mas leat ohccojuvvon odđa perspektiivvat ja rivttes gažaldagat otnábeaivvi bajásgeassinhástalusaide vástideami várás. Máná vuoigatvuohta bajásgeassimii lea maid čuovvovaš máná vuoigatvuođaid beaivvi temán skábmamánus. Máná ja nuora ii oaččo guodđit bajásšaddat okto.

Maiddái servodaga mearrideaddjit ja fitnodateallin berrejit dovdat ovddasvástádusaset mánáid ja nuoraid buoredilis. Almmá dan ii leat maiddái bistevaš ekonomalaš buoredilli. Váhnemiidfriijavuoha galgá dahkat vejolažžan máná dikšuma ruovttus uhcimustá dan rádjai go mánná deavdá jagi.

Váhnemiid vejolašvuođaid oasseáiggeburgui galgá buorit ja eavttuid bajásgeassimii galgá oažžut áigái.

Mánáidáittardeaddji attii vuosttas iežas raportta ON:a máná vuoigatvuođaid komiteai ja lei guovvamánus ovttas máná buorin bargi riikkavulošorganisašuvnnaid ja riikkabeivviid vuoigatvuođaáššeoibmo ovddasteaddjiin Geneves, gos komitea gulai sin. Raporttas lea addojuvvon

erenomáš deaddu mánáid ja nuoraid iežaset oaviliidda, maid mánáidáittardeaddji lea čielggadan iešguđetlágan jearahallamiiguin ja deaivvadeamiin mánáiguin ja nuoraiguin. Mánáidáittardeaddji čohkkii iežas bagadallijoavkku aktiivvalaš gaskasuopmelaš nuorain. Maiddái Suoma Mánáid Parlameanta (Suomen Lasten Parlamentti) doaimma mánáidáittardeaddji bagadallin. Mánáidáittardeaddji čađahii ovttas Mánáid Parlameanttain (Lasten Parlamentti) kampanja, man ulbmilin lei ovddidit skuvlaboradeami.

Raporta ON:ai buktá ovdan suomelaš mánáid buori materiálalaš eallindási ja alladásat vuodđoskuvlejumi ja viiddes beaivedikšunbálvalusaid. Fuopmášupmi giddejuvvo maid mánáid ja nuoraid oktonasvuhtii, menestuvvandeattuide sihke mánnágeafivuoda ja sierraárvosašvuođa lassáneapmái. Mánáguin Eurohpa riikkain mánát liikojit leat buorebut skuvllas go Suomas. Vehádagaid gullevaš mánáid ja nuoraid vuoigatvuođaid ollašuvvamis lea ollu buoridanmunni.

Mánáin sáhtta ja gánnáha jearrat váttisge áššiid birra. Mánáidáittardeaddji doaimmahaga jearahallamis mánáin ja nuorain jerrojuvvui, mo sáhtášii geahpedit ránggástanveahkaválddi. Mánáid mielas ránggástanveahkaválddi sáhtášii beaktilepmosit geahpedit nu ahte váhnemat oččošedje veahki iežaset váttisvuođaide. Sávaldahkan lei oažžut dieđu ja veahki maid ránggástanveahkaválddi vásihan mánáide ja nuoraide. Jearahallama bohtosiid atne ávkin sosiála- ja dearvvasvuođaministeria bargojoavkkus, mii guorahalai vugiid joatkit buori ovdáneami jávkadit ránggástanveahkaválddi. Njunnošis dán barggus lei mánáidáittardeaddji.

Mánáidáittardeaddji doaimmahat oassálasttii mánáguide bargojoavkkuide ja válmmaštalai mánáguide álgagiid, cealkámušaid ja bealiváldimiid. Cealkámušaid fáddán ledje earet eará sisafarreaddjimánáid vuoigatvuođat, mánáidsuodjalusa kvalitehtaávvžuhusat ja mánná- ja bearašpolitihka ráhkadusaid stáđásmahttin sihke odđa olmmošvuoigatvuođainstitušuvnna vuodđudeapmi. Mearkkašahtti álgga dahkkojuvvui ovttas Mánáidsuodjalusa Guovddášlihtuin (Lastensuojelun Keskusliitto) ja Álbmotlihtuin (Väestöliitto) earrobearrašiid bálvalusaid buorideami ja máná sajádaga nannema várás earrodiliin.

Ođđa áššin mánáidáittardeaddji doaimmas

lea mánáid ja nuoraid vuoigatvuođadorvvo buorideapmi. Máná sajádat fuolahanniiduin lea almmolaččat dovddastuvvon váttisvuohta, muhto ovddidanmunni lea maid dearvvasvuođafuolahusas, rihkusproseassain ja riektegeavadiin, main mánná lea oasálažžan. Dieđiheapmi mánáide heivvolaš vugiin máná vuoigatvuođain ja vuoigatvuođadorvovugiin lea dehálaš. Mánná ferte vuosttas diehtit vuoigatvuođaidis, vai oppa diehtá go suinna meannuduvvo boastut.

ON:a máná vuoigatvuođaid komitea lea ávžžuhan 2005 ahte mánáidáittardeaddji galggašii váldit vuostá agivuložiid dahkan guoddalemiid. Buoret čoavddus goit lea, ahte lánka- ja vuodđovuoigatvuođaid ollašuttima bearráigeahčči eiseválddit ovddidit iežaset doaimma mánnáustitlažžan. ●

Áššesánit:

buoredilli, máná sajádat, máná vuoigatvuođat, mánát, mánná- ja bearašpolitihka, mánnávuoha, nuorat, vuoigatvuođadorvu, doaimmačilgehusat

Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle Tid för barnet – värde åt uppfostran

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011
Barnombudsmannens årsbok 2011

Sisältö | Innehåll

Tiivistelmä	3
Sammandrag	4
Summary	5
Čoahkkáigeassu	6
Esipuhe Förord	10–11
Lasten ja nuorten hallitusohjelma Barnens och de ungas regeringsprogram	12–13
Lasten ja nuorten hallitusohjelma 2011–2015 Barnens och de ungas regeringsprogram 2011–2015	14–21
Nuoret neuvonantajat valtuutetun avuksi Unga rådgivare stöder barnombudsmannen	22–23

Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle Uskallammeko kasvattaa? Miiksi lasten elämää hallitsee yksin pärjäämisen pakko? Vanhempainvapaat uusiksi?	1 Tid för barnet – värde åt uppfostran 25–27 Vågar vi uppfostra våra barn? 28–31 Varför styrs barnens liv av tvånget att klara sig på egen hand? 32–33 Föräldradedigheten görs om?
Yksinäisyys ja eriarvoistuminen uhkana lasten hyvinvoinnille Suorituspaineeet varjostavat lapsuutta ja nuoruutta	2 Ensamhet och bristande jämlikhet ett hot mot barnens välfärd 35–37 Prestationskraven kastar skygga över barn- och ungdomen
Vanhempien parisuhde on lapsen koti Lapsen paras etusijalle erotilanteissa	3 Föräldrarnas parrelation är barnets hem 39–41 Barnets bästa ges företräde vid skilsmässa
Kohti lapsiystävällistä Suomea Miten kehittää palveluita lasten näkökulmasta?	4 Mot ett barnvänligt Finland 43–47 Hur utveckla tjänsterna ur barnens perspektiv?
Lasten ja nuorten kokemustieto päättäjien käyttöön Kannattaa kysyä lapsilta! Lasten ja nuorten tapaamisiet vuonna 2010 ”Ihan superii ku kouluruokaan koitetaan vaikuttaa” Lasten ehdotukset kuritusväkivallan vähentämiseksi: Lapsille tietoa ja vanhemmille apua Sijaishuollon kiertueella kuullaan lapsia ja nuoria	5 Barnens och ungdomarnas erfarenheter till nytta för beslutsfattarna 49 Det lönar sig att fråga barn! 50–51 Sammankomster för barn och ungdomar år 2010 52–53 ”Helt super att man försöker förbättra skolmaten” 54–57 Minskning av kroppslig åga: Information till barnen och hjälp till föräldrarna 58–59 På rundturen för att bekanta sig med värden utom hemmet hör man barns och
Lasten ja nuorten oikeusturva paremmaksi Lapsen tunnettava oikeutensa Lapsen asemaa terveydenhuollossa on syytä vahvistaa Lapsiasia- ja vähemmistövaltuutettu suosittavat: Aikuisille paremmat valmiudet puuttua lasten ja nuorten kokemaan syrjintään	6 Förbättring av barns och ungdomars rättsskydd en prioritet 61–63 Barnet måste känna till sina rättigheter 64–65 Viktigt att stärka barnens ställning inom hälsovården Barn- och minoritetsombudsmannen rekommenderar: 66–69 Vuxna får bättre beredskap att ingripa i diskriminering av barn och ungdomar
Lapsiasiavaltuutetun toimisto 2010 Lapset ja nuoret neuvonantajina entistä vahvemmin Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkiset esiintymiset ja vierailut vuonna 2010 Lapsinäkökulmaa lainsäädäntöön Yhteydenottojen aiheena usein lastensuojelu, huolto- ja elatusasiat Julkaisut Talous Toimiston henkilöstö ja tehtävät vuosina 2010 ja 2011	7 Barnombudsmannens byrå 2010 71–72 Barn och unga allt starkare i rollen som rådgivare 73 Barnombudsmannens byrås offentliga framträdanden och besök 2010 74–77 Barnperspektiv till lagstiftning 78–81 Kontakter ofta med anknytning till barnskydd, omsorg och underhållsärenen 82–83 Publikationer 84–85 Ekonomi 86–87 Byråns personal och deras uppgifter 2010 och 2011
Liitteet Hyvä lapsuus kaikille! Lapsiasianeuvottelukunnan kokoonpano 1.9.2006–31.5.2011 Lapsen oikeuksien sopimus lyhyesti	Bilagor 88–89 En god barndom för alla! 90–91 Barnombudsmannadelegationens medlemmar 1.9.2006–31.5.2011 92–95 Barnkonventionen i korthet

Esipuhe

Monen suomalaisen lapsen ja nuoren elämä on hyvin. Lasten ja perheiden eriarvoistumisen kasvun pysäyttäminen on kuitenkin työnsä alkavan eduskunnan ja hallituksen haaste. Osa perheistä tarvitsee huomattavasti enemmän ja aikaisemmin sekä henkistä että taloudellista tukea.

Lasten ja nuorten huolissa korostuvat yksinäisyys sekä koulun ja harrastusten suorituspainotteisuus. Aikuisten kiireinen elämäntahti ulottuu myös lasten ja nuorten elämään.

Omien vanhempien huolenpito ja tuki, hyvä ruoka, riittävän pienet opetus- ja hoitoryhmät sekä koulun apu kaverisuhteiden solmimiseen ja kiusaamisen vähentämiseen ovat lapsille tärkeitä. Lisäksi lapset toivovat monipuolisia kerhoja ja harrastuksia, joissa kilpailun ja valmentautumisen ei tarvitsisi olla pääasia.

Aikuisina ja ammattilaisina puhumme palveluista moniin erilaisiin tarpeisiin. Sektorit ja hallinnonalat ovat eriytyneitä. Lasten ja nuorten kannalta hyvän kasvun parasta apua ovat tutut ihmiset, jotka kantavat ja rohkaisevat. Pahoinvoinnin taustalla on usein katkonaisia ihmissuhteita, riitoja, syrjintää ja aikuisen huolenpitoa vaille jäämistä. Parisuhdekiistojen vaikutuksia lasten hyvinvointiin on aliarvioitu.

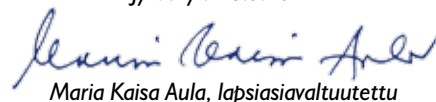
Perheiden ja lasten tukemiseksi ajoissa tarvitaan muutoksia palveluiden rakenteisiin. Raha ei ratkaise kaikkea. Palveluita tulee johtaa paremmin kokonaisuutena ja eri alojen ammattilaisten on opittava parempaa yhteistyöhön. Päätösten vaikutuksia lapsiin ja perheisiin pitää selvittää etukäteen. Aikuisten tulee ottaa selvää lasten ja nuorten omista kokemuksista ja hyödyntää niitä palveluiden kehittämisessä.

Myös vanhempien työnantajat ovat tärkeitä vaikuttajia lasten ja nuorten elämässä. Pienet lapset toivovat lyhyempiä hoitopäiviä ja koululaiset enemmän perheen yhteistä aikaa. Lasten kasvatusta ei voi hoitaa etätöyönä.

Tulevalla eduskuntakaudella haetaan talouden kasvua ja uusia työpaikkoja. Paras talous- ja elinkeinopolitiikka yhdistää työssäkäyvien isien ja äitien, lasten sekä työnantajien edun. Lyhytnäköisellä politiikalla voidaan saada pikavoittoja mutta pitkällä aikavälillä pahoinvoivia lapsia, syrjäytyneitä nuoria sekä hajonneita perheitä. Se ei tue talouden kestävä kasvua.

Tämä vuosikirja on tarkoitettu päättäjän käsikirjaksi. Toivon sen kuluvaan työssä aloittavien kansanedustajien käsissä. Samalla se on tarkoitettu osviitaksi niin kuntien, järjestöjen kuin kotienkin päättäjille kohti lapsiystävällisempää Suomea. Annetaan arvoa lapsille ja aikaa kasvatukselle! ●

Jyväskylä 16.5.2011

Maria Kaisa Aula, lapsiasiavaltuutettu

Förord

Många finländska barn och ungdomar lever ett bra liv. En utmaning för den riksdag och regering som nu inleder sitt arbete är ändå att sätta stopp för den allt mer allmänna bristande jämlikheten bland barn och familjer. En del familjer behöver betydligt mer och tidigare insatt stöd såväl psykiskt som ekonomiskt.

Barn och ungdomar oroar sig mycket för ensamhet samt för de höga prestationskraven i skolan och i samband med fritidssysselsättningar. De vuxnas stressade livsrytm sträcker sig också till barnens och de ungas liv.

För barnen är det viktigt att få de egna föräldrarnas omsorg och stöd, bra mat, tillräckligt små undervisnings- och vårdgrupper samt hjälp av skolan då det gäller att knyta vänskapsband och minska mobbning. Barn vill också gärna ha tillgång till mångsidiga klubbar och fritidssysselsättningar, där tävling och träning inte nödvändigtvis är huvudsaken.

Som vuxna och yrkesutbildade talar vi om tjänster för många olika typer av behov. Sektorerna och förvaltningsområdena har skiljts åt. Med tanke på barnen och de unga är den bästa hjälpen för en god uppväxt att vara omgiven av bekanta människor som stöder och uppmuntrar. Bland orsakerna till att barn inte mår bra finns ofta brutna människorelationer, gräl, diskriminering och avsaknad av en vuxen persons omsorg. Man har underskattat konsekvenserna av tvister i parrelationer på barnens välbefinnande.

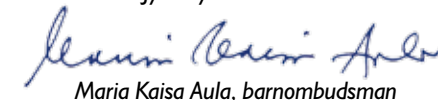
För att stöda familjer och barn innan det är för sent behövs förändringar av tjänsternas uppbyggnad. Pengar löser inte alla problem. Tjänsterna måste ledas bättre som helhet och yrkesfolk inom olika branscher måste lära sig att samarbeta bättre. Man ska på förhand reda ut hur besluten påverkar barnen och familjerna. De vuxna ska reda ut barnens och ungdomarnas egna erfarenheter och dra nytta av dessa då tjänsterna utvecklas.

Föräldrarnas arbetsgivare påverkar också barnens och ungdomarnas liv. Små barn önskar kortare vård dagar och barn i skolåldern mera tid med familjen. Barnuppfostran kan inte skötas på distans.

Under den kommande regeringsperioden är målet ekonomisk tillväxt och nya arbetsplatser. Den bästa ekonomiska politiken och näringspolitiken sammanför de arbetande mammornas och pappornas, barnens samt arbetsgivarnas intresse. Med en kortsiktig politik kan man få snabbvinster med på lång sikt ger den barn som mår dåligt, marginaliserade unga och splittrade familjer. Det stöder inte en hållbar ekonomisk tillväxt.

Denna årsbok är avsedd som en handbok för beslutsfattare. Jag hoppas att den kommer att läsas av de riksdagsledamöter som nu inleder sitt arbete. Samtidigt är den avsedd att ge beslutsfattarna i kommuner, organisationer och hem goda råd för ett mer barnvänligt Finland. Låt oss ge värde åt barnen och tid för uppfostran! ●

Jyväskylä 16.5.2011

Maria Kaisa Aula, barnombudsman

”Meidän perheessä on kaikki hyvin mutta minä ja sisko joudutaan yleensä olla kaikki päivät melkein kaksin kun aikuiset ovat töissä myöhään tai jollain tärkeillä asioilla.”

– alakoululainen

”Allt är bra hemma hos oss, men jag och min syster får i allmänhet tillbringa hela dagarna på tu man hand, eftersom de vuxna arbetar sent eller uträttar något viktigt ärende.”

– lågstadielev

Lasten ja nuorten hallitusohjelma

Barnens och de ungas regeringsprogram

Miten työnsä aloittavat uudet kansanedustajat ja hallitus voivat parantaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia?

Lapsuus ja nuoruus ovat erityisiä elämänvaiheita, joilla on arvo sinänsä. Tällöin muodostuu myös perusta aikuisiän työ- ja toimintakyvylle sekä omaksutaan elin- ja elämäntavat.

Lasten ja nuorten parissa työskentelevät tahot kokosivat kymmenkohtaiseen ohjelmaan yhteiset tavoitteensa.

Investointi lapsuuteen ja nuoruuteen kannattaa!

Koko ohjelma löytyy sivulta www.alli.fi/huoneentaulu.

Hur kan de nya riksdagsmännen och -kvinnorna och regeringen förbättra välfärden för barn, unga och familjer?

Barndomen och ungdomsåren är speciella livsskeden som har ett värde i sig. Grunden för arbets- och funktionsförmågan i vuxen ålder läggs under barn- och ungdomen, då man också hittar sitt levnadssätt och sin livsstil.

Inom de kretsar som arbetar med barn och unga har det utarbetats tio gemensamma mål.

Det lönar sig att investera i barndom och ungdom!

Hela programmet finns på nätet www.alli.fi/huoneentaulu (på finska).

Suomen Lasten Parlamentin alueistunto oli koolla Oulussa marraskuussa 2010.

Barnens Parlament i Finland samlades i en regional session i Uleåborg i november 2010.

Seuraavat lasten ja nuorten viranomaiset ja järjestöt laativat yhteistyössä ehdotuksensa lasten ja nuorten hallitusohjelmaksi 2011–2015.

Lapsiasiavaltuutettu
Kirkkohallitus
Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL)
Lastensuojelun Keskusliitto
Nuori Suomi ry
Pelastakaa Lapset ry
Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
Suomen Vanhempainliitto
Valtion nuorisosiain neuvottelukunta (Nuora)

De följande barn- och ungdomsorganisationer och myndigheter utarbetade sitt förslag till barnens och de ungas regeringsprogram 2011–2015.

Barnombudsmannen
Kyrkostyrelsen
Mannerheims Barnskyddsförbund
Centralförbundet för Barnskydd
Ung i Finland
Rädda Barnen
Finlands Ungdomssamarbete Allians
Finlands Föräldraförbund
Statens delegation för ungdomsären
Nuora

*Lasten ja nuorten
hallitusohjelma
2011–2015*

*Barnens och de ungas
regeringsprogram
2011–2015*

1 Aikaa lapsille – arvoa kasvatukselle

Pienet lapset toivovat lyhyempiä hoitopäiviä, kouluikäiset enemmän aikuisten läsnäoloa. Lasten kasvatusta ei voi hoitaa etätöinä, vaan se vaatii aikaa ja läsnäoloa: omien vanhempien merkitys lapsen ja nuoren kasvussa sekä hyvä vuorovaikutus jo vauva-aikana luovat aikuisiän hyvinvoinnin.

Vanhempien kasvatustehtävälle tulee antaa arvo myös työmarkkinaneuvotteluissa. Suomessa vanhempien työllisyysaste on korkea, toisaalta lasten koulupäivät ovat lyhyitä. Työurien jatkamisessa alkua ja loppupäästä tulee huomioida myös vuosittaisen työajan mahdollinen lyhentäminen vanhemmuuden takia.

Tid för barnet – värde åt uppfostran

Småbarn önskar kortare vård dagar, skolbarn mera av vuxnas närvaro. Barnuppfostran kan inte skötas på distans, utan den kräver tid och närvaro: de egna föräldrarnas betydelse för barns och ungas uppväxt samt bra interaktion redan under spädbarnsåldern skapar välmående i vuxen ålder.

Föräldrarnas uppfostringsuppdrag måste ges ett värde också i arbetsmarknadsförhandlingarna. I Finland är föräldrarnas sysselsättningsgrad hög, medan skoldagarna å andra sidan är korta. Då man förlänger arbetskarriärerna i början och slutet av karriärerna måste man ta i beaktande möjligheten att införa en årlig förkortning av arbetstiden på grund av föräld-raskap.

2 Alkoholihaitat kuriin

Alkoholi ja vanhempien alkoholinkäyttö aiheuttavat vakavia ongelmia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnille. Alkoholihaittojen välittömät kustannukset yhteiskunnalle ovat suuret. Suomen on kiristettävä alkoholipolitiikkaansa: alkoholiveroa on nostettava sekä mielikuva-mainontaa ja saatavuutta rajoitettava. Lisäksi on varmistettava lasten ja nuorten päihteettömän vapaa-ajan mahdollisuudet sekä päihde-ongelmaisten perheiden nopea tuki ja hoito.

Alkoholproblemen under kontroll

Alkohol och föräldrarnas alkoholbruk skapar allvarliga problem för barns, ungas och familjers välmående. De omedelbara kostnaderna som alkoproblemen orsakar samhället är höga. Finland måste strama åt sin alkoholpolitik: alkoholskatten måste höjas, tillgången till alkohol och alkoholreklamen måste begränsas. Man måste trygga rusmedelsfria fritidsmöjligheter för barn och unga samt se till att familjer med rusmedelsproblem snabbt får vård och stöd.

3 Vanhempien parisuhde on lapsen koti

Monet lapset kokevat vanhempiensa eron. Lasten hyvinvoinnin kannalta on tarpeen vahvistaa parisuhteen tukea kohdentamalla resursseja vahvistavalle ja ennakoivalle parisuhde- ja perhetyölle, erityisesti pienten lasten vanhemmille.

Neuvolajärjestelmä luo erinomaiset puitteet tukea pienten lasten vanhempien parisuhdetta luonnollisena osana perhevalmennusta, tällä hetkellä tähän ei ole kuitenkaan riittäviä resursseja. Lisäksi lapsiperheiden erotilanteiden palveluita tulee kehittää lapsen etua paremmin huomioiviksi.

Föräldrarnas parrelation är barnets hem

Många barn är med om att föräldrarna skiljer sig. Med tanke på barnens välfärd är det nödvändigt att stärka stödet för parrelationen genom att rikta resurser till förebyggande och stärkande par- och familjearbete, särskilt för småbarnsföräldrar.

Rådgivningssystemet ger utmärkta möjligheter att stöda småbarnsföräldrars parrelation som en naturlig del av familjeträningen. För närvarande är resurserna dock inte tillräckliga. Tjänsterna ska också utvecklas så att de bättre beaktar barnets bästa.

4 Hyvinvointia kouluun

Huolimatta hyvistä oppimistuloksista suomalaisessa koulussa ei muihin maihin verrattuna viihdytä. Oppimisen lisäksi on panostettava hyvinvointia kokonaisuutena vahvistavaan työhön, kouluhyvinvointiin. Sen edistäminen on kirjattava opetussuunnitelman perusteisiin ja veloitettava koulut laatimaan siitä suunnitelmat.

Perusopetukseen ja kouluterveydenhoitoon tulee varata riittävät resurssit sekä opettajille enemmän aikaa kodin ja koulun yhteistyöhön. Eri-tyistä tukea tarvitsevien lasten varhaiseen tunnistamiseen ja tukeen on panostettava enemmän. Ennaltaehkäisevyyttä ja tukitarpeiden tunnistamista on lisättävä varmistamalla koulujen hyvinvointiosaamisen ja hyvinvoinnin johtamisen osaaminen. Kunnissa tasa-arvo ja opetuksen tasalaatuisuus on varmistettava. Kouluhyvinvointia edistää mm. oppilaiden riittävä osallisuus koulussa tapahtuvaan päätöksentekoon. Lisäksi koulun roolia oman asuin-alueensa harrastustoiminnan keskuksena, muiden alueella toimijoiden yhdistysten ja asukkaiden kokoavana paikkana tulee vahvistaa.

Välfärd i skolan

Trots de finländska skolornas goda inlärningsresultat trivs eleverna inte skolan i jämförelse med andra länder. Vi måste förutom på inlärnings satsa på arbete som stärker välfärden och skolvälfärden som en helhet. Skolvälfärden kan främjas genom att den skrivs in i läroplanens grunder och förpliktar skolorna att göra upp planer för välfärden.

Grundutbildningen och skolhälsovården måste reservera tillräckliga resurser och lärarna måste ges mera tid för samarbete mellan hem och skola. Man måste satsa mera på att tidigt identifiera och stöda barn med behov av särskilt stöd. Den förebyggande verksamheten och identifieringen av stödbehoven ska stärkas genom att trygga skolornas välfärds-kunnande och välfärdsledarskap. I kommunerna ska jämlikheten och undervisningens jämna kvalitet tryggas. Skolvälfärden främjas bl.a. av att eleverna får tillräcklig delaktighet i skolornas beslutsfattande. Dessutom ska skolans roll förstärkas som ett centrum för hobbyverksamhet i det egna bostadsområdet, samt som en samlingsplats för föreningar och invånare i sitt område.

5 Lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikassa tarvitaan yhteistyötä

Lasten ja nuorten hyvinvointi taataan tekemällä laaja-alaisesti yhteistyötä yli hallintorajojen. Sektoroituneesta ajattelusta tulee siirtyä rajat ylittävään suunnitteluun ja toimintaan, palvelurakenteita tulee uudistaa monialaista työtä ja johtamista vahvistamaan suuntaan. Valtionhallinnossa tulee vakiinnuttaa eri hallinnonalojen yhteistyö.

Päätösten lapsivaikutusten ennakointi ja arviointi tulee lakisäätöistä sekä hyvinvoinnin seurannan tietopohjaa vahvistaa. Monialaisen yhteistyön ja uusien toimintatapojen käyttöönottoon tarvitaan laajaa täydennyskoulutusta eri ammattialoille. Samalla tulee edistää lasten ja nuorten hyvinvoinnin monialaista johtamista kuntatasolla. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa annetaan suuntaviivat myös alueelliselle ja paikalliselle lasten ja nuorten elinolojen kehittämistyölle.

Samarbete behövs i barn-, ungdoms- och familjepolitiken

Ett brett samarbete över förvaltningsgränserna tryggar barnens och de ungas välfärd. Från ett sektormässigt tänkande måste vi förflytta oss till planering och verksamhet som går över gränserna. Tjänsternas strukturer ska förnyas i en riktning mot branschövergripande arbete och ledarskap. De olika förvaltningsområdenas samarbete ska etableras i statsförvaltningen.

Förutsägandet och utvärderingen av följderna för barn då beslut fattas ska lagstadgas. Kunskaper om uppföljningen av välfärden måste förbättras. För att kunna ta i bruk ett branschövergripande samarbete och nya verksamhetssätt behövs omfattande fortbildning för olika yrkesgrupper. Samtidigt ska ledandet av barnens och de ungas välfärd främjas på kommunnivå. Det barn- och ungdomspolitiska programmet ger riktlinjer också för regionalt och lokalt arbete för att utveckla barnens och de ungas levnadsvillkor.

6 Peruspalveluiden vahvistamiseen moniammatillinen ote

Ehkäisevän työn merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille, resurssitarpeet ja johtamisen vastuut on saatava sekä valtio- että kuntapäätäjien tietoisuuteen. Koska ehkäisevä työ on moniammatillista työtä, sen johtamista ja koordinoitua on vahvistettava. Ehkäisevän työn painopiste on peruspalveluissa. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden on saatava ajoissa tarvitsemansa apua asuinpaikasta riippumatta. Tukitoimia tulee olla tarjolla nykyistä aikaisemmassa vaiheessa.

Lastensuojelun sosiaalityössä on lisättävä peruspalveluiden voimavaroja ja osaamista esimerkiksi seudullisilla osaamiskeskustoilla ja kuntayhteistyöllä. Valtion tulee tukea ja aktivoida kuntia lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluiden monialaisessa kehittämisessä muun muassa informaatio- ja budjettiohjauksella. Myös varhaiskasvatustilalla tulee vahvistaa moniammatillista työtä sekä hoitoryhmien koon pysymistä riittävän pieninä.

Branschövergripande arbete för att stärka basservicen

Beslutsfattare på både kommunal och statlig nivå måste bli medvetna om det förebyggande arbetets betydelse för barnens och de ungas välfärd, behovet av resurser och ledarskapets ansvar. Eftersom det förebyggande arbetet är branschövergripande måste ledarskapet och samordningen förstärkas. Det förebyggande arbetets tyngdpunkt ligger i basservicen. Barn, unga och barnfamiljer måste få den hjälp de behöver i tid, oberoende av var de bor. Stödåtgärder måste kunna erbjudas i ett tidigare skede än vad nu är fallet.

Inom barnskyddets socialarbete måste kunnandet och basservicens resurser ökas till exempel genom regionala kunskapscenter och kommunalt samarbete. Staten ska stöda och aktivera kommunerna i utvecklingen av den branschövergripande basservicen för barn, unga och familjer, bland annat med hjälp av informations- och budgetstyrning. Lagen om småbarnsfostern ska stärka det multiprofessionella arbetet och se till att vårdgrupperna fortsättningsvis är tillräckligt små.

7 Lasten ja nuorten kokemustieto päättäjien käyttöön

Lapsilla ja nuorilla on omasta arjestaan ja palveluista paljon kokemuksia, joista vanhempien ja päätöntekijöiden tulee ottaa selvää. Kokemustiedon hyödyntäminen auttaa parempien palveluiden kehittämisessä. Lasten ja nuorten parissa toimivien aikuisten vuorovaikutustaitoja lasten ja nuorten kanssa tulee parantaa.

Lasten ja nuorten osallisuus, aidot vaikutusmahdollisuudet ja kuulluksi tuleminen kokemukset syntyvät aikuisten myönteisistä ja arvostavista asenteista sekä aidosti toimivista rakenteista kuten oppilaskunnista, asiakasraadeista, aloitekanavista, lasten parlamenteista, nuorisovaltuustoista ja muista lasten ja nuorten vaikuttajaryhmistä. Äänioikeusikäraja kuntavaleissa on laskettava 16 ikävuoteen.

Barnens och ungdomarnas erfarenheter till nytta för beslutsfattarna

Föräldrar och beslutsfattare ska lära av de många erfarenheter som barn och unga har av sin egen vardag och av tjänster. Då man utvecklar bättre tjänster har man stor hjälp av att utnyttja dessa erfarenheter. Förmågan till växelverkan måste förbättras hos de vuxna som arbetar med barn och unga.

Barnens och de ungas delaktighet, verkliga möjligheter att påverka och erfarenheter av att man blivit hörd uppkommer av att vuxna har en positiv och uppskattande attityd, samt av fungerande strukturer såsom elevkårer, kundråd, initiativkanaler, Barnens Parlament, ungdomsfullmäktige och av andra påverkansgrupper för barn och unga. Åldersgränsen för rösträtt ska sänkas till 16 år i kommunalval.

8 Lapsilla ja nuorilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun

Lapsilla ja nuorilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun riippumatta omasta tai vanhempien taustasta tai ominaisuuksista. Esimerkiksi etninen tausta, kieli, uskonto, vammaisuus tai varallisuus eivät saa vaikuttaa kohteluun. Lapset ja nuoret kohtaavat syrjintää ja rasismia päiväkodeissa, kouluissa, oppilaitoksissa ja vapaa-ajalla. Yksinäisyys ja ulkopuolelle jäämisen kokemukset haittaavat lasten ja nuorten hyvinvointia. Syrjintään ja rasismiin puuttumisen keinoja tulee aktiivisesti kehittää.

Hallituksen tulee sitoutua yhdenvertaisuuteen kaikessa toiminnassaan. Yhdenvertainen kohtelu taataan muun muassa säätämällä uusi yhdenvertaisuuslaki, toteuttamalla ammattilaisille suunnattua rasismivastaista asennetyötä, turvaamalla vaikeavammaisten lasten ja nuorten oikeus avustajaan, panostamalla tilojen esteettömyyteen, tekemällä maahanmuuttajanuorten omia kotoutumissuunnitelmia, huolehtimalla turvapaikanhakijoina ja pakolaisina tulleiden lasten ja nuorten kohdalla lapsen oikeuksien toteutumisesta kaikissa maahanmuuton vaiheissa sekä takaamalla kaikille Suomessa oleville lapsille ja nuorille oikeus kouluopetukseen.

Barn och unga har rätt till jämlik behandling

Barn och unga har rätt till jämlikbehandling, oberoende av deras egen eller föräldrarnas bakgrund eller egenskaper. Exempelvis etnisk bakgrund, språk, religion, handikapp eller tillgångar får inte inverka på behandlingen. Barn och unga möter diskriminering och rasism i daghem, skolor, läroinrättningar och på fritiden. Upplevelser av ensamhet och att bli lämnad utanför skadar barnens och de ungas välfärd. Åtgärderna för att åtgärda diskriminering och rasism ska utvecklas aktivt.

Regeringen ska förbinda sig till jämlikhet i all sin verksamhet. Jämlik behandling garanteras bland annat genom att stifta en ny lag om likabehandling, genomföra attitydarbete som motverkar rasism inom yrkeskåreerna, trygga handikappade barns och ungdomars rätt till en assistent, satsa på att göra utrymmen tillgängliga, göra egna integrationsplaner för unga invandrare, sörja för att barnens och de ungas rättigheter förverkligas bland asylsökande och barn och unga som är flyktingar, under alla skeden av invandringen, samt garantera att alla barn och unga i Finland har rätt till skolundervisning.

9 Terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen lapsuus- ja nuoruusiässä

Sosioekonomiset terveys- ja hyvinvointierot muodostuvat huomattavassa määrin jo lapsuus- ja nuoruusiässä. Lasten ja nuorten perusterveydenhuollon rapautuminen, on vaikeuttanut lasten ja nuorten terveyspulmien varhaista havaitsemista ja hoitamista. Uuden neuvola- ja kouluterveydenhuoltoasetuksen toimeenpano on varmistettava. Oppilas- ja opiskelijahuollosta on säädettävä oma lakinsa. Perusopetuksen päättävälle taattava jatko-opiskelupaikka ja turvattava opiskelun tukipalvelut. Terveiden edistämistyötä perusopetuksessa ja toisella asteella on vahvistettava.

Minskning av hälsoväl-färdsskillnaderna under barndomen och ungdomsåren

Sosioekonomiska hälso- och välfärdsskillnader uppkommer i hög grad redan under barndomen och ungdomsåren. Det har redan skett ett förfall inom primärvården för barn och unga, vilket har försvårat tidig upptäckt och vård av hälsoproblem bland barn och unga. Man måste se till att den nya förordningen om rådgivning, skol- och studerandehälsovård verkställs. Elev- och studerandevården måste få en egen lag. De som avslutar grundutbildningen måste garanteras en fortsatt studieplats och stödtjänster för studerande. Främjandet av hälsan inom grundutbildningen och på andra stadiet måste stärkas.

10 Lapsiperheiden ja nuorten aikuisten sosiaaliturvan parantaminen

Lapsiperheiden taloudellinen asema on 1990-luvun alusta alkaen heikentynyt. Perheiden ja opiskelijoiden etuuksien ostovoimat ovat jääneet inflaation jalkoihin. Lapsiköyhyysaste on kasvanut huomattavasti. Alle 35-vuotiaiden yhden hengen kotitalouksien pienituloisuusaste on edelleen hyvin korkealla tasolla ja opiskelijoiden taloudellinen tilanne heikko. Lisäksi asumisen kallistuminen on vaikeuttanut nuorten aikuisten ja lapsiperheiden taloudellista tilannetta erityisesti suurimmilla kaupunkiseuduilla.

Lapsiperheiden ja nuorten aikuisten sosiaaliturvan parantamiseksi tulee laatia vaalikauden mittainen toimintaohjelma, lapsilisiä tulee korottaa ja ulottaa myös 17-vuotiaisiin, yksinhuoltajakorotusta nostaa, kotihoidon tukea korottaa siihen saakka kun lapsi täyttää 1,5 vuotta, opintotuki sitoa indeksiin, opintorahan tasoa nostaa ja opiskelevan vanhemman opintorahaan liittää huoltajakorotus.

Förbättring av barnfamiljernas och de unga vuxnas socialskydd

Barnfamiljernas ekonomiska ställning har försämrats sedan början av 1990-talet. De förmåner familjer och studerande åtnjuter har förlorat sin köpkraft på grund av inflationen. Antalet fattiga barn har ökat betydligt. Låginkomstgraden bland personer under 35 år som lever i enpersonshushåll är fortfarande på mycket hög nivå och den ekonomiska situation bland studerande är svag. Boendet har blivit dyrare, vilket har försvårat de unga vuxnas och barnfamiljernas ekonomiska situation särskilt i de stora städerna.

För att förbättra barnfamiljernas och de unga vuxnas socialskydd måste det göras upp ett handlingsprogram som omfattar en valperiod. Barnbidragen måste höjas och utökas till att omfatta också 17-åringar, ensamförsörjartillägget måste höjas, hemvårdsstödet höjas tills barnet fyllt 1,5 år, studiestödet indexbindas och studiepenningen höjas. Studiepenningen ska utökas med ett vårdnadshavartillägg för studerande som är föräldrar.

Nuoret neuvonantajat valtuutetun avuksi

■ Nuorten neuvonantajaryhmä auttaa lapsiasiavaltuutettua välittämään lasten ja nuorten mielipiteitä päätöksentekijöille.

Ryhmään valittiin kesällä 2010 hakemusten perusteella kahdeksan vaikuttamisesta ja lasten ja nuorten oikeuksista kiinnostunutta keskisuomalaista nuorta: *Juuso Ahola* Jämsästä, *Anna Aula* Hankasalmealta, *Teemu Hintikka* Jyväskylästä, *Anna Koivu* Äänekoskelta, *Santeri Lohi* Vaajakoskelta, *Riina-Emilia Ojala* Jyväskylästä, *Marika Peltola* Laukaasta ja *Mauri Salo* Saarijärveltä.

Kaksi ryhmän jäsentä osallistui Euroopan lapsiasiavaltuutettujen neuvonantajaryhmien kokoontumiseen Strasbourgissa lokakuussa 2010.

Nuoret neuvonantajat kokoontuivat lapsiasiavaltuutetun toimistolla lokakuussa 2010.

Unga rådgivare träffade i barnombudsmannens byrå i oktober 2010.

Tukea kasvu ympäristön turvallisuuteen
Lapsiasiavaltuutetun nuorten neuvonantajaryhmän mielestä lasten ja nuorten hallitusohjelma on selkeä ja kattava. Nuoret toivovat, että puolueet sitoutuvat ohjelmaan.

– Käyvätkö nämä lupaukset toteen ja riittävätkö resurssit tähän kaikkeen? Toivotaan että riittävät, koska siten Suomen lapsi- ja nuorisotyö näyttää todella hyvältä, ryhmä arvioi.

Erityisen tärkeänä nuoret pitävät turvallisen kasvuympäristön tukemista. Hyviä keinoja ovat sairaan lapsen hoitamisoikeuden nostaminen 13 vuoden ikäisiin asti ja isien vanhemmuuden korostaminen. Matalan kynnyksen palveluja tarvitaan niin perheisiin kuin kouluin.

Alkoholi ongelmallisille toivotaan lisää ennaltaehkäisevää apua: ”Ehkäisevä työ ja tuki on tärkeämpää kuin [alkoholi] veronkorotukset.”

Peruspalveluihin pitäisi nuorten mielestä panostaa nykyistä enemmän. Oppilas- ja opiskelijahuoltoja sekä matalan kynnyksen palveluita tulee kehittää koulu yhteisöissä. Oppilailla pitää olla mahdollisuus saada apua helposti.

Unga rådgivare stöder barnombudsmannen

■ Gruppen av unga rådgivare hjälper barnombudsmannen att förmedla barns och ungdomars åsikter till beslutsfattarna.

Sommaren 2010 valdes åtta ungdomar från Mellersta Finland, som är intresserade av barns och ungdomars rättigheter, till medlemmar i gruppen: *Juuso Ahola* från Jämsä, *Anna Aula* från Hankasalmi, *Teemu Hintikka* från Jyväskylä, *Anna Koivu* från Äänekoski, *Santeri Lohi* från Vaajakoski, *Riina-Emilia Ojala* från Jyväskylä, *Marika Peltola* från Laukaa och *Mauri Salo* från Saarijärvi.

Två av gruppens medlemmar deltog i en sammankomst för rådgivare till Europas barnombudsmän i Strasbourg i oktober 2010.

Stöd för säkerhet i uppväxtmiljön

Barnombudsmannens unga rådgivare anser att barnens och de ungas regeringsprogram är tydligt och uttömmande. Ungdomarna hoppas att partierna förbinder sig att genomföra programmet.

– Infrias de här löftena och räcker resurserna till allt detta? Vi hoppas att de räcker, för då kommer Finlands barn- och ungdomsarbete att se riktigt bra ut, bedömer gruppen.

Speciellt viktigt är enligt ungdomarna att man stöder en säker uppväxtmiljö. Bra sätt är att utvidga rätten att vårda ett sjukt barn till att omfatta 13-åringar och att betona pappornas föräldraskap. Lättillgängliga tjänster behövs både i familjerna och skolorna.

Mer förebyggande hjälp önskas för personer med alkoholproblem: ”Förebyggande arbete och stöd är viktigare än [alkohol]skattehöjningar.”

De unga anser att man borde satsa mera på basservicen. Elev- och studerandevården samt de lättillgängliga tjänsterna ska utvecklas i skolorna. Det ska vara möjligt för eleverna att skaffa hjälp på ett enkelt sätt.

Ytterligare möjligheter att delta

Gruppens bedömning av det barn- och ungdomspolitiska utvecklingsprogrammet (LANUKE) är positiv. Tillsam-

mans med regeringsprogrammet hoppas man att det ska hitta lösningar också för etableringen av påverkansgrupper och -strukturer för barn och ungdomar. Barn och ungdomar ska inkluderas i planeringen av kommande program.

För att förbättra barnens och de ungas möjligheter att delta ska undervisningen i samhällspåverkan ökas. Elevkåreerna borde införas i lagen om grundläggande utbildningen för såväl låg- som högstadiet och kommunernas påverkansgrupper för ungdomar och ungdomsfullmäktige borde få en bättre ställning genom att göra dem till en del av lagstiftningen.

Rådgivargruppen stöder förslaget att sänka åldersgränsen för att rösta i kommunalval till 16 år. Varje ung människa ska ha lika möjligheter att studera. Studiestödet borde bli indexbundet och inkomstgränser för föräldrarna borde avskaffas för studerande över 18 år. ●

Lisää mahdollisuuksia osallistua

Ryhmä arvioi myönteisesti lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämishjelmaa (LANUKE). Yhdessä hallitusohjelman kanssa sen toivotaan tuovan ratkaisuja myös lasten ja nuorten vaikuttamisryhmien ja -rakenteiden vakinaistamiseen. Tulevan ohjelman suunnitteluun tulee ottaa lapset ja nuoret mukaan.

Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi tulee lisätä yhteiskunnallisen vaikuttamisen opetusta. Oppilaskunnat pitäisi kirjjata perusopetuslakiin niin ala- kuin yläkouluille sekä parantaa kuntien nuorten vaikuttajaryhmien ja nuorisovaltuustojen asemaa vakiinnuttamalla ne osaksi lainsäädäntöä.

Neuvonantajaryhmä kannattaa kuntavaalien äänestysikärajan laskemista 16 vuoteen. Jokaisella nuorella tulee olla tasa-arvoiset lähtökohdat opiskeluun. Opintotuki tulisi sijoittaa indeksiin ja poistaa vanhempien tulorajat yli 18-vuotiailta. ●

Mitä kasvatusta on?

"Sellasta niinkun opetusta, mutta siinä myös hoidetaan sitä jota kasvatetaan."
– tyttö 10 v.

"Kasvatusta on jonkun henkilön tukemista, kertomista mikä on väärin ja mikä on oikein, sen ihmisen kanssa viettämistä yhteistä aikaa jne."
– tyttö 12 v.

Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle

Lapsen oikeus kasvatukseen oli teemana vuonna 2010 lapsiasiavaltuutetun viisivuotisjuhlaseminaarissa. Sama teema jatkuu syksyllä 2011 lapsen oikeuksien päivän kansallisena teemana. Sen tueksi julkaistaan kesällä keskustelukirja *10 kysymystä kasvatuksesta*. Sen julkaisijoina ovat lapsiasiavaltuutetun ohella seurakunnalliset lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestöt, Suomen Vanhempainliitto sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Tid för barnet – värde åt uppfostran

Barnets rätt till uppfostran var temat vid barnombudsmannens jubileumsseminarium 2010. Samma tema fortsätter hösten 2011 som nationellt tema för barnens rättigheters dag. Till stöd för temat publiceras på sommaren debattboken *10 kysymystä kasvatuksesta* (10 frågor om uppfostran). Boken publiceras av barnombudsmannen i samarbete med församlingarnas serviceorganisationer för barn- och ungdomsarbete, Finlands Föräldraförbund samt Institutet för hälsa och välfärd.

Vad är uppfostran?

"Det är lite som undervisning, men man sköter också om det som uppfostras."
– flicka 10 år

"Uppfostran är att ge en person stöd, berätta vad som är rätt och fel, tillbringa tid tillsammans m.m."
– flicka 12 år

Uskallammeko kasvattaa?

Uskallammeko kasvattaa, kyseli lapsiasiavaltuutetun toimiston ylitarkastaja *Elina Nivala* artikkelissaan valtuutetun viisivuotisseminaarin kutsussa kesällä 2010. Hän haastoi pohtimaan suomalaista kasvatuskulttuuria, jossa ihannoidaan yksin pärjäämistä jo pienestä pitäen.

Kasvatuksesta ei voi sanoutua irti, koska kyse on lapsen ja nuoren kasvuprosessista, joka toteutuu väistämättä. Jokainen aikuinen kasvattaa ainakin omalla esimerkillään, Elina Nivala muistuttaa.

Hän huomauttaa, että sanoutumalla irti kasvatustehtävästä jätämme lapset ja nuoret kasvamaan omillaan ja keskenään. Vanhempien ja muiden aikuisten kasvatustyhjön täyttävät helposti muun muassa kulutus- ja viihdeteollisuus, joiden toimintaa ohjaavat muut intressit kuin vastuu lasten ja

nuorten kasvusta.

Lapsen oikeus kasvatukseen oli teemana vuonna 2010 lapsiasiavaltuutetun viisivuotisjuhlaseminaarissa. Sama teema jatkuu syksyllä 2011 lapsen oikeuksien päivän kansallisena teemana. Sen tueksi julkaistaan toukokuussa keskustelukirja *10 kysymystä kasvatuksesta*. Sen julkaisijoina ovat lapsiasiavaltuutetun ohella seurakunnalliset lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestöt, Suomen Vanhempainliitto sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kirjassa pohditaan muun muassa, mihin kosketus on kadonnut lasten ja aikuisten suhteista ja miksi kasvatusta nähdään kyseenalaisena vallankäyttönä. Tekijät etsivät oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoa kasvatuksessa. Tärkeitä kysymyksiä ovat myös, mistä saataisiin kasvatukselle aikaa ja kuinka jokainen ai-

Vågar vi uppfostra våra barn?

Vågar vi uppfostra våra barn, frågade överinspektör *Elina Nivala* vid barnombudsmannens byrå i sin artikel i inbjudan till ombudsmannens femårsseminarium sommaren 2010. Hon utmanade oss alla att begrunda den finländska uppfostringskulturen, där man idealiserar förmågan att klara sig själv ända från barnsben.

– Man kan inte ta avstånd från uppfostran, eftersom det är fråga om ett barns eller en ung människas uppväxt, som ju sker ofrånkomligen. Varje vuxen uppfostrar i alla fall genom att föregå med exempel, påpekar Elina Nivala.

Hon säger att vi genom att ta avstånd från uppfostran som fostrare låter våra barn och ungdomar växa upp på egen hand och sinsemellan. Det tomrum som föräldrar och andra vuxna lämnat i uppfostran fylls ofta av bland annat konsumtions- och underhållningsindustrin, vilkas verksamhet styrs

av andra intressen än ansvar för barnens och de ungas fostran.

Barnets rätt till uppfostran var temat vid barnombudsmannens jubileumsseminarium 2010. Samma tema fortsätter hösten 2011 som nationellt tema för barnens rättigheters dag. Till stöd för temat publiceras i maj debattboken *10 kysymystä kasvatuksesta* (10 frågor om uppfostran). Boken publiceras av barnombudsmannen i samarbete med församlingarnas serviceorganisationer för barn- och ungdomsarbete, Finlands Föräldraförbund samt Institutet för hälsa och välfärd.

I boken diskuteras bland annat vart beröringen har tagit vägen i relationen mellan barn och vuxna och varför uppfostran betraktas som en ifrågasatt form av maktutövning. Författarna försöker hitta balansen mellan rättigheter och skyldigheter i uppfostran. Andra viktiga frågor är hur man får tid att

kuinen voisi olla omalla paikallaan hyvä kasvattaja.

Kirjan kokoamisen yhtenä aloitteentekijänä on toiminut *Kalevi Virtanen* Seurakuntien Lapsityön Keskuksesta. Hänen mielestään suomalainen kasvatuskulttuuri kaipaa laajempaa uudelleen arviointia.

– Tarkoituksenamme on kysymysten avulla tehdä näkyväksi keskeisiä suomalaisen kasvatuskulttuurin ongelmakohtia kyseenalaistamalla kasvatusajattelunamme hallitsevia, yleisesti hyväksytyjä näkemyksiä siitä, miten lapsesta kasvaa ihminen ja miten tätä

kasvamista tulee tukea, *Kalevi Virtanen* pohtii.

– Nähdäkseni suomalaisessa nykykulttuurissa ja myös kasvatuksessa on vallalla merkittäviä näkökulman vääristymiä, kulttuurisia harhoja. Ne ohjaavat tulkintojamme todellisuudesta tavoilla, jotka ylläpitävät meitä eniten uhkaavia ongelmia. ●

Viisivuotisseminaarin aineistot löytyvät lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelusta www.lapsiasia.fi/perustietoa/kuka_lasta_kasvattaa

Skotlannin ensimmäinen lapsiasiavaltuutettu Kathleen Marshall osallistui seminaariin pohtimalla lapsen oikeuksia ja velvollisuuksia.

Skotlands första barnombudsman Kathleen Marshall deltog debatten om uppfostran vid barnombudsmannens femårsseminarium.

uppfostra barnen och hur varje vuxen människa kan vara en bra uppfostrare på sin plats.

En av dem som tog initiativet till att sammanställa boken är *Kalevi Virtanen* vid Seurakuntien Lapsityön Keskus. Han anser att det behövs en mer omfattande omvärdering av den finländska uppfostringskulturen.

– Vår avsikt är att med hjälp av frågorna belysa viktiga problem i den finländska uppfostringskulturen genom att ifrågasätta de allmänt accepterade uppfattningar som styr vårt uppfostringstänkande

Aikuisten jaettua kasvatustavustua etsittiin lapsiasiavaltuutetun viisivuotisseminaarissa Aalto-salissa Jyväskylässä syyskuun alussa.

De vuxnas delade ansvar för uppfostran diskuterades vid barnombudsmannens femårsseminarium i Aalto-salen i Jyväskylä i början av september.

och bestämmer hur ett barn växer upp och hur barnets uppväxt bör stödjas, resonerar *Kalevi Virtanen*.

– Såvitt jag kan se finns i dagens finländska kultur och uppfostran betydande förvrängningar av perspektivet, kulturella villfarelser. Dessa styr våra tolkningar av verkligheten på sätt som upprätthåller de problem som utgör de största hoten för oss. ●

Material om femårsseminariet finns i barnombudsmannens webbtjänst www.lapsiasia.fi/perustietoa/kuka_lasta_kasvattaa (på finska)

– Keskustelu kasvatuksesta liittyy yleisempään lapsen oikeuksien, lasten kunnioittamisen ja lapsuuden arvostamisen keskusteluun, *Elina Nivala* toteaa.

– Debatten om uppfostran hör samman med den mer allmänna debatten om barnets rättigheter, respekt för barnen och uppskattning av barndomen, konstaterar *Elina Nivala*.

10 kysymystä kasvatuksesta

1. Onko kasvatuksesta tullut mahdoton tehtävä, mission impossible?
2. Tuleeko kasvatuksen tuottaa yksilöllisiä, kilpailukykyisiä suorittajia?
3. Mistä saataisiin aikaa kasvatukselle?
4. Miksi lasten elämää hallitsee yksin pärjäämisen pakko?
5. Mihin kosketus on hävinnyt lasten ja aikuisten suhteista?
6. Miksi kasvatusta nähdään kyseenalaisena vallankäyttönä?
7. Mistä löytyy oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino kasvatuksessa?
8. Onko kasvatuksen paluu ja yhteisöllinen kasvatusta mahdollista?
9. Kuinka jokainen aikuinen voisi olla omalla paikallaan hyvä kasvattaja?
10. Mihin tarvitaan uskonnollista kasvatusta nyky maailmassa?

Jos olet kiinnostunut vastauksista, julkaisua voi tilata maksutta lapsiasiavaltuutetun toimistosta.

Nivala, Elina (toim.). 10 kysymystä kasvatuksesta. Lasten Keskus, 2011.

Julkaisu verkossa: www.lapsiasia.fi/perustietoa/kuka_lasta_kasvattaa.

10 frågor om uppfostran

1. Har uppfostran blivit en omöjlig uppgift, mission impossible?
2. Ska uppfostran producera individuella, konkurrenskraftiga presterare?
3. Hur får man tid att uppfostra barnen?
4. Varför styrs barnens liv av tvånget att klara sig på egen hand?
5. Vart har beröringen tagit vägen i relationen mellan barn och vuxna?
6. Varför betraktas uppfostran som en ifrågasatt form av maktutövning?
7. Hur hittar man balansen mellan rättigheter och skyldigheter i uppfostran?
8. Är det möjligt att uppfostran och samhälllig uppfostran återkommer?
9. Hur kan varje vuxen människa vara en bra uppfostrare på sin plats?
10. Var behövs religiös uppfostran i dagens värld?

Om du är intresserad av svaren, beställ publikationen avgiftsfritt från barnombudsmannens byrå.

Publikationen finns också på vår webbplats: www.lapsiasia.fi/perustietoa/kuka_lasta_kasvattaa. (på finska)

Miksi lasten elämää hallitsee yksin pärjäämisen pakko?

■ Lastenpsykiatri *Jukka Mäkelän* mukaan ankara ympäristömme on luonut kasvattamisen peruskulttuurin, jossa tuetaan yksin selviämisen tarvetta, ihannoidaan yksin pärjäämistä ja jossa läheisyyden ja tuen saamisen tarpeita opitaan jo hyvin varhain tukahduttamaan.

– Suomalaisen kasvatuskulttuurin yksin selviämisen eetos on kuin uskomista siihen, että uimaan oppii parhaiten, kun tulee heitetyksi laiturin nokasta veteen. Toki monet oppivat uimaan, mutta toiset vajoaavat ja saavat usein elinikäisen kammon vettä kohtaan, hän kirjoittaa *10 kysymystä kasvatuksesta* -kirjassa.

Mäkelä oudoksuu, että meillä vauvankin on opittava nukkumaan omassa huoneessaan mieluiten jo ensimmäisen puolen vuoden aikana, vaikka hän huu-taisi lohduttomasti omaa yksinäisyyttään.

– Näin saadaan lapsi oppimaan odottamaan ja nukkumaan, mutta samalla hänelle jätetään vahva kokemus siitä, ettei hänen kokemuksensa omasta hä-dästä ja avun tarpeestaan ole todellinen, eikä omiin tunnearvioihin voi siten luottaa, hän huomauttaa.

Mäkelä jatkaa, että vielä eka-, tois- tai kolmasluok-kalaisetkin lapset pelkäävät – ja heidän kuuluukin pelätä – yksinäisyyttä.

– Kun jännittää, luovuus lamaanuu. Lapsilta puut-tuvat sisäiset kyvyt säädellä turvallisuuden tunnettaan ilman läsnä olevan aikuisen tukea, hän sanoo.

Mäkelän mukaan tällä tavalla – pakottamalla pär-jäämään yksin pienestä pitäen – ei kasvateta luovia, tasapainoisia ja itsenäisiä nuoria. Vain riittävän nopea vastaaminen lapsen viesteihin kasvattaa hänen itse-varmuuttaan.

28

Kasvatus ei ole itsepalvelua

■ Lapsen oikeus kasvatukseen on *Lapsen oikeuksien päivän* teemana 20.11.2011. Lisätietoa syksyllä www.lapsenoikeudet.fi -sivulla.

- Lapsella on oikeus kasvatukseen.
- Älä jätä lasta kasvamaan yksin!
- Kasvatus ei ole itsepalvelua.
- Aikaa lapselle – arvoa kasvatukselle!
- Jokainen kasvattaa arjessa esimerkillään.
- Kasvata arvovallalla – ei väkivallalla!

Lapsen oikeuksien päivä
20.11.2011

Uppfostran är ingen självbetjäning

■ Barnets rätt till uppfostran är temat för *Barnens rättigheters dag* 20.11.2011. Ytterligare information på hösten www.lapsenoikeudet.fi.

- Barnet har rätt till uppfostran.
- Låt inte barnet växa upp ensamt!
- Uppfostran är ingen självbetjäning.
- Tid för barnet – värde åt uppfostran!
- Varje människa uppfostrar genom sitt exempel i vardagen.
- Uppfostra med auktoritet – inte med våld!

Barnens rättigheters dag
20.11.2011

29

Varför styrs barnens liv av tvånget att klara sig på egen hand?

■ Barnpsykiatern *Jukka Mäkelä* anser att vår hårda miljö har skapat en grundläggande uppfostringskultur där man stöder behovet att klara sig själv, beundrar förmågan att klara sig på egen hand och i ett mycket tidigt skede lär sig att kväva behoven av närhet och stöd.

– I den finländska uppfostringskulturen är grundsynen på att klara sig själv densamma som tanken att man lättast lär sig simma om blir nerknuffad i vattnet från bryggan. Visst lär sig många simma, men andra sjunker och får ofta en livslång skräck för vatten, skriver han i boken *10 kysymystä kasvatuksesta*.

Mäkelä förundrar sig över att man hos oss lär spädbarn sova i eget rum, helst redan under de första sex månaderna, även om barnet gråter otröstligt för att det lämnats ensamt.

– På så sätt lär sig barnet att vänta och att sova, men samtidigt får babyn en stark känsla av att dess

uppfattning om sin egen nöd och sitt hjälpbehov är överklig, och att det alltså inte går att lita på sina egna känslor, påpekar han.

Mäkelä berättar vidare att barn i första, andra eller till och med tredje klass fortfarande är rädda för ensamhet – vilket är helt naturligt. ”Då man är spänd förlamas kreativiteten. Barn saknar den inre förmågan att styra sin trygghetskänsla utan stöd av en vuxen person i närheten”, säger han.

Enligt Mäkelä är det här – att tvinga barnen att klara sig på egen hand från barnsben – inte ett bra sätt att uppfostra kreativa, balanserade och självständiga ungdomar. Endast genom att svara på barnens signaler tillräckligt snabbt kan man förbättra deras självsäkerhet.

– Barn växer bäst då de får stöd och tidvis en ordentlig knuff framåt, konstaterar han.

– Att ge en rejäl knuff framåt är en helt annan

– Lapset kasvavat parhaiten, kun heitä tuetaan ja ajoittain tukien tuupataan, hän toteaa.

– Tukeva tuuppaaminen on täysin eri asia kuin vaatia lasta oppimaan jotain sellaista, joka ei vielä ole luonnollista hänen temperamentilleen tai kehitystasolleen. Lapsi voi kyllä oppia pärjäämään omillaan, mutta hinta on todella kova.

Yksinkasvatuksen aika on ohi

Suomalaisten arvoissa perhe, lapset ja ystävät ovat kärkisijoilla, toteaa Suomen Vanhempainliiton toiminnanjohtaja *Tuomas Kurttila*. Hän on yksi *10 kysymystä kasvatuksesta* -kirjan kirjoittajista. Hänen teemansa on yhteisöllisen kasvatuksen paluu. Kurttila huomauttaa, ettei puhu aiheesta sen vuoksi, että vanhemmat olisivat hukassa.

– Epävarmuutta kasvatuksessa kuitenkin on. Maasto on vaikea eikä mikään ole kuin ennen, hän huomauttaa.

Tuomas Kurttila arvioi tämän päivän lasten kasvavan vaativammassa elinympäristössä kuin koskaan aikaisemmin. Kaupallisuuden, kuluttajuuden, vir-

tuaalisen todellisuuden ja kilpailuyhteiskunnan läsnäolo lapsen maailmassa haastavat kasvatuksen.

– Vanhemmilta vaaditaan paljon moneen suuntaan. Perheet tarvitsevat apua arkeen. Myös opettajat tarvitsevat tukea luokkaan. Taidamme tarvita toisiamme. Yksinkasvatuksen aika on ohi, hän päättelee.

Kurttila peräänkuuluttaa kasvatuskumppanuutta sekä yhteiskunnallista kasvatussopimusta. Kyse ei ole kasvatusvastuun säilyttämisestä julkisen vallan tehtäväksi, vaan kotien kasvatusvastuun tukemisesta eri tavoin. Kasvatuksen ketjun on vahvistettava myös yhteiskunnan suunnalta.

– Ammattilaisten ja vanhempien on tehtävä samaa työtä. Elinkeinoelämänkin on toimittava lapsen edun mukaisesti. Päätöksentekijöiden on oivallettava lapsen etu ja lapsen hyvinvoinnin on oltava kaiken keskiössä, Tuomas Kurttila sanoo.

– Se vaatii lapsuuden arvonn ymmärtämistä ja päätöksiä, joilla kasvatusta tehdään mahdolliseksi. ●

”Aikuisten täytyisi olla enemmän lasten kanssa.”

– poika 10 v.

Kolme mallia vanhempainvapaiden uudistamiseksi

■ Sosiaali- ja terveysministeriön vanhempainvapaatyöryhmä sai maaliskuussa 2011 valmiiksi selvityksen koko perhevapaajärjestelmän uudistamisesta. Edustettuina olivat eri ministeriöt, työmarkkinajärjestöt, kansalaisjärjestöt ja tutkijat. Puheenjohtajana toimi lapsiasiavaltuutettu *Maria Kaisa Aula*.

Työryhmä oli yksimielinen siitä, että lasta pitäisi voida kasvattaa kotona ainakin vuoden ikään asti vanhempainvapaalla. Se esitti kolme mallia jatkokeskustelun pohjaksi:

Malli A

Perustuu nykymalliin, jossa isän pitämää vapaata pidennettäisiin kuukaudella (äiti 4,2 kk + yhteinen 6 kk + isä 2 kk).

Malli B

Pidentäisi sekä isän vapaata että vanhempien yhteisesti jakamaa vapaata niin, että isän vapaa olisi yhteensä kolme kuukautta ja yhteisesti jaettava kausi yhdeksän kuukautta (4,2 + 9 + 3).

Malli C

Jakaisi vapaan kolmeen yhtä pitkään jaksoon (ns. 6+6+6 malli), joista yksi kuuluu äidille, yksi isälle ja kolmannen käytöstä vanhemmat päättävät keskenään.

Tre modeller för hur föräldraledigheten kan förnyas

■ Föräldraledighetsarbetsgruppen vid social- och hälsovårdsministeriet slutförde i mars 2011 arbetet med att utreda möjligheterna till en omfattande reform av hela föräldraledighetssystemet. I gruppen ingick representanter för olika ministerier, arbetsmarknadsorganisationer, medborgarorganisationer och forskare. Ordförande för arbetsgruppen var barnombudsman *Maria Kaisa Aula*.

Arbetsgruppen var ense om att man bör kunna sköta ett barn hemma åtminstone till ett års ålder under föräldrarledigheten. Gruppen presenterade tre modeller till grund för den fortsatta diskussionen:

Modell A

Grundar sig på den nuvarande modellen, i vilken den ledighet som pappan håller skulle förlängas med en månad (mamma 4,2 månader + gemensam 6 månader + pappa 2 månader).

Modell B

Skulle förlänga både pappans ledighet och den ledighet föräldrarna delar på så att pappan håller totalt tre månader ledigt och den delade perioden är nio månader (4,2 + 9 + 3).

Modell C

Skulle ledigheten delas i tre lika långa perioder (s.k. 6+6+6-modellen), varav en hör till mamman, en till pappan och föräldrarna beslutar sinsemellan om användningen av den tredje.

sak än att kräva att ett barn ska lära sig något som ännu inte är naturligt för barnets temperament eller utvecklingsnivå. Barnet kan nog lära sig klara sig på egen hand, men till ett mycket högt pris.

Tiden för att uppfostra ensam är förbi

I finlandarnas värden ligger familjen, barnen och vännerna högt uppe på listan, konstaterar Finlands Föräldraförbunds verksamhetsledare *Tuomas Kurttila*. Han är en av författarna till boken *10 kysymystä kasvatuksesta*. Hans tema är den samhälleliga uppfostrans återkomst. Kurttila påpekar att han inte tar upp ämnet därför att föräldrarna är rådvilla.

– En viss osäkerhet förekommer ändå i uppfostran. Terrängen är besvärlig och ingenting är som för, säger han.

Enligt Tuomas Kurttilas bedömning växer dagens barn upp i en mer krävande livsmiljö än någonsin tidigare. Kommersialismen, konsumtionen, den virtuella verkligheten och

konkurrenssamhällets närvaro i barnets värld utgör en utmaning för uppfostran.

– Av föräldrarna krävs mycket på många håll. Familjerna behöver hjälp i vardagen. Även lärarna behöver stöd i klassrummet. Vi tycker behöva varandra. Tiden för att uppfostra ensam är förbi, resonerar han.

Kurttila efterlyser fostringspartnerskap och en samhällelig fostringsplan. Det är inte fråga om att låta ansvaret för uppfostran förbli den offentliga maktens uppgift, utan om att stöda ansvaret för uppfostran i hemmen på ett nytt sätt. Uppfostran måste förstärkas också från samhällets sida.

– Den yrkesutbildade personalen och föräldrarna måste arbeta på samma sätt. Även näringslivet ska handla med barnens bästa i åtanke. Beslutsfattarna måste inse vad som ligger i barnens intresse och barnens välfärd ska vara mittpunkten, säger Tuomas Kurttila.

– Detta kräver att man förstår värdet av barndomen och fattar beslut som gör det möjligt att uppfostra barnen. ●

”De vuxna borde tillbringa mera tid med barnen.”

– pojke 10 år

Maria Kaisa Aula:

Vanhempainvapaat uusiksi?

Useimmat perheet haluaisivat hoitaa lapset kotona vähintäänkin siihen asti, että he osaavat puhua ja kävellä. Lapsen kehityksen uusin tutkimustieto tukee äitien ja isien ratkaisuja. Vakaista ihmissuhteista sekä tutusta ja turvallisesta arjesta kasvaa lapsen hyvinvointi.

Nämä asiat saivat laajaa tukea vanhempainvapaiden uudistamista selvittäneessä työryhmässä, jossa olin puheenjohtajana. Työryhmän raportin uutisoinnissa korostuivat erimielisyydet. Itse kuitenkin pidin mainiona, että sekä työnantajat, työntekijät että perhejärjestöjen edustajat olivat lapsen hyvinvoinnin perusasioista samaa mieltä.

Työryhmässä hahmoteltiin erilaisia malleja lasten ensimmäisten vuosien parempaan tukeen. Kaikki mallit lähtivät siitä, että vanhempainvapaiden kokonaisuutta on tarpeen pidentää vähintään lapsen yhden vuoden ikään saakka. Kaikki halusivat myös pidennystä isille varattuihin vapaisiin.

Laajaa tukea sai myös se, että pienten lasten kotihoidon tuen taso olisi nykyistä selvästi korkeampi silloin kun hoidetaan alle 1,5-vuotiasta lasta. Vanhempien mahdollisuuksia osa-aikatyöhön ehdotettiin parannettavaksi nykyisestäään.

Erilaisia näkemyksiä ryhmässä oli siitä, miten paljon perheille itselleen pitäisi antaa vapautta päättää vanhempainvapaiden jaosta isän ja äidin kesken. Osa oli tiukan kiintiöinnin kannalla, jotta sukupuolten tasa-arvo niin kotona kuin työmarkkinoilla edistyisi. Kiintiöimällä isälle kuuden kuukauden osuus vapaista haluttiin siirtää kustannuksia miesten työnantajille.

Toiset taas puolsivat perheiden riittävää valinnanvapautta siinä, miten äidit ja isät vauvan hoitovastuun jakavat. Isien ja äitien työ- ja perhetilanteet vaihtelevat, jolloin olisi parempi varata ratkaisuvaltaa perheelle itselleen. Tästä näkökulmasta haluttiin pidentää sekä isän kautta että jaksoa, jonka jakamisesta vanhemmat voivat keskenään päättää.

Erilaisia näkemyksiä oli myös isän vapaan luontees- ta. Tasa-arvon puoltajat halusivat tukea isän itsenäistä

hoitovastuuta. Valinnanvapauden puoltajat katsoivat, että myös vanhempien yhtäaikainen kotona oleminen nykyisen isyysvapaan tyyliin on kannatettavaa. Vanhempien on tärkeä tukea toisiaan ja oppia yhteiselon vauvan kanssa. Se tukee parisuhteen kestävyyttä.

Työnsä nyt aloittava hallitus ratkaisee, uudistetaan- ko vanhempainvapaita tasa-arvon vai valinnanvapau- den kärjellä vai pysytäänkö nykymallissa. Laitan omat punnukseni perheiden erilaisia elämäntilanteita huomioivien joustavien mallien puolelle. Niistä on Ruot- sista hyviä kokemuksia. Tasajakomallit ovat arkeen kovin kaavamaisia.

Perheen valintoihin vaikuttavat työtilanteen ohella vauvan terveydentila, isän ja äidin terveys ja toiminta- kyky sekä perheen muiden lasten tilanne. Valintaan vaikuttaa myös se, onko äidillä ylipäättään työtä, johon palata isäkuukausien ajaksi.

Näistä syistä vapaiden liian tiukka kiintiöinti ei ole lapsen parhaaksi. Tavoitteena tulee olla lasten yhden- vertaisuus eli se, että mahdollisimman moni lapsi voisi olla nykyistä pidempään paremman taloudellisen tuen turvin oman vanhempansa hoidossa.

Vanhempainvapaiden rahoittajista on aikamoinen pula. Hyvä olisi ensi vaalikaudella edetä korottamalla alle 1,5-vuotiaiden pienten lasten kotihoidon tukea ja parantamalla kaikkien alle 8-vuotiaiden lasten vanhempien osa-aikatyön tukea. Lisäksi hyvä alku olisi isän kauden pidentäminen kahteen kuukauteen ja sen käytön joustavoittaminen. Päivähoitomaksuja ja palveluita uudistamalla voidaan myös tukea lasten lyhyempiä hoitopäiviä. ●

Maria Kaisa Aula:

Föräldraledigheten görs om?

De flesta familjer vill sköta sina barn hemma åtminstone tills barnen kan tala och gå. De senaste forskningsrönen som gäller barnens utveckling stöder föräldrarnas lösningar. Stabila människorelationer samt en bekant och trygg vardag förbättrar barnets välfärd.

De här frågorna fick ett brett stöd i den arbetsgrupp som utredde reformen av föräldraledigheterna, i vilken jag var ordförande. I nyhetsförmedlingen kring arbetsgruppens rapport betonades meningsskiljaktigheterna. Själv tyckte jag i alla fall att det var förträffligt att såväl arbetsgivare och arbetstagare som familjeorganisationernas representanter var överens om de grundläggande frågorna kring barnens välfärd.

Arbetsgruppen utarbetade olika modeller för ett bättre stöd under barnens första år. Alla modellerna utgick ifrån att det är viktigt att föräldraledigheterna totalt sett förlängs minst till dess barnet fyller ett år. Alla önskade också en förlängning av pappaledigheten.

Ett starkt stöd fanns också för en höjning av hemvårdsstödet för små barn till en klart högre nivå än för närvarande, då barnet som vårdas hemma är under 1,5 år. Man föreslog dessutom att föräldrarnas möjligheter till deltidsarbete ska förbättras.

Inom gruppen fanns olika åsikter om i hur hög grad familjerna själva ska ha frihet att välja i fråga om fördelningen av föräldraledigheterna mellan mamman och pappan. Vissa höll hårt på en strikt kvotering, i syfte att främja jämställdheten mellan könen både i hemmet och på arbetsmarknaden. Genom att ge papporna en sex månader lång föräldraledighet ville man överföra en del av kostnaderna till männens arbetsgivare.

Andra stödde för sin del en tillräcklig valfrihet för familjerna i fråga om hur mammorna och papporna fördelar ansvaret för vården. Arbets- och familjesituationerna varierar och då är det bättre om familjen själv har möjlighet att besluta om ledigheterna. Med tanke på det ville man förlänga både pappans ledighet och den period där föräldrarna sinsemellan får besluta om användningen.

Det fanns också olika åsikter om vilken typ av ledighet pappan ska ha. Förespråkarna för jämställdhet

ville stöda pappans självständiga ansvar för vården. Förespråkarna för valfrihet å sin sida ansåg att man också ska uppmuntra föräldrarna att vara hemma samtidigt, såsom under den nuvarande pappaledigheten. Det är viktigt att föräldrarna stöder varandra och lär sig leva tillsammans med barnet. Det gör parrelationen mer hållbar.

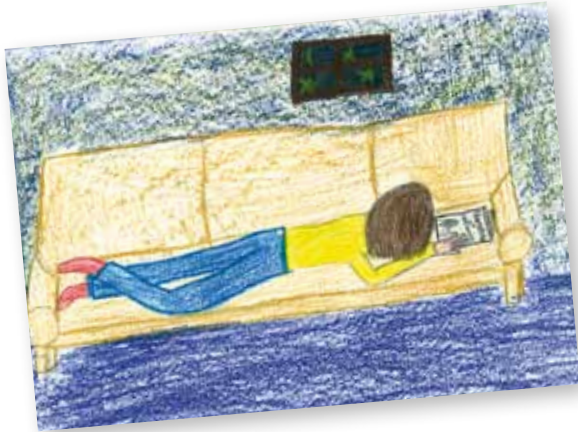
Den regering som nu inleder sitt arbete kommer att avgöra om en reform av föräldraledigheten genomförs med tonvikt på jämställdheten eller valfriheten, eller om man fortsätter med den nuvarande modellen. Själv stöder jag de flexibla modeller som beaktar familjernas olika livssituationer. Dessa har man goda erfarenheter av i Sverige. Modeller där ledigheten delas jämnt är väldigt oflexibla med tanke på vardagen.

Familjens val påverkas utöver av arbetssituationen också av babys hälsa, pappans och mammans hälsa och funktionsförmåga samt familjens övriga barns situation. Valet påverkas också av om mamman över huvud taget har ett arbete att återvända till under pappaledigheten.

Av dessa orsaker är det inte i barnens intresse att ledigheten är alltför kvoterad. Målet ska vara likvärdighet för barnen, dvs. att så många barn som möjligt kan vårdas av sina egna föräldrar längre än för närvarande med hjälp av ett bättre ekonomiskt stöd.

Det råder stor brist på aktörer som vill finansiera föräldraledigheterna. Under nästa mandatperiod är det viktigt att gå framåt genom att höja hemvårdsstödet för vård av barn under 1,5 år och förbättra stödet för deltidsarbete för alla föräldrar till barn under 8 år. En förlängning av pappaledigheten till två månader och en mer flexibel användning av ledigheten vore också en god början. En reform av dagvårdsavgifterna och tjänsterna kan också stöda kortare vård- dagar för barnen. ●

"Tukea ja ymmärrystä, kun on vaikeaa, hyväksyntää ja juttukaveria."
– yläkoululainen

2 Yksinäisyys ja eriarvoistuminen uhkana lasten hyvinvoinnille

Vaikka moni asia lasten ja nuorten elämässä on Suomessa hyvin, varjostavat suorituspainet ja eriarvoisuus lapsuutta ja nuoruutta, toteaa lapsiasiavaltuutettu raportissaan YK:n Lapsen oikeuksien komitealle. Siinä on annettu erityistä painoa lasten omille mielipiteille.

Ensamhet och bristande jämlikhet ett hot mot barnens välfärd

Även om mångt och mycket i de finländska barnens och ungdomarnas liv är bra, kastar prestationskrav och bristande jämlikhet en skugga över barn- och ungdomen, konstaterar barnombudsmannen i sin rapport till FN:s barnrättskommitté. I rapporten läggs särskild vikt vid barnens egna åsikter.

"Stöd och sympati då något är svårt, acceptans och någon att prata med."
– högstadielev

Suorituspainet varjostavat lapsuutta ja nuoruutta

– Suomessa on menty hyvään suuntaan. Lapsinäkökulma tunnustetaan paremmin kuin ennen. Silti päätösten vaikutuksia lapsiin ei vielä riittävästi arvioida ja lapsia itseään kuulla kun palveluita suunnitellaan, Maria Kaisa Aula korostaa.

Suomen valtion määrääkaisu- ja täydentävä lisärapportti on lapsiasiavaltuutetun ensimmäinen oma arvio YK:lle lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Sen lähtökohtana ovat valtuutetun havainnot, tutkimustieto sekä lapsiasiavaltuutetun toimiston vastaanottamat kansalaisyhteydenotot.

– Aineellinen elintasomme on kansainvälisesti vertaillen hyvä ja perusopetus korkealuokkaista. Päivähoitopalvelut ja neuvolaverkosto ovat kattavat ja lapsikuolleisuus vähäistä, Maria Kaisa Aula tiivistää.

Parannettavaa hän näkee erityisesti perhesuhteiden kiinteydessä.

Nuorten päihdekokeilut alkavat varhain ja myös nuorten itsemurhia on kansainvälisesti vertaillen paljon. Kouluviihtyvyydessä on toimomisen varaa.

Lapset toivovat kotona enemmän aikuisten aikaa ja läsnäoloa sekä vähemmän yksinäisyyttä. Vapaat hetket ystävien kanssa ovat tärkeitä. Koulussa he toivovat mahdollisuuksia vaikuttaa esimerkiksi ruokaan, tiloihin ja toimintaan välitunneilla. Harrastuksiin toivotaan myös ei-kilpailullisia vaihtoehtoja, kiteyttää lapsiasiavaltuutettu lasten ja nuorten omaa viestiä.

Kuulu hyvin ja huonosti voivien välillä kasvaa Rakenteellisista ongelmista kertovat alueellinen eriarvoisuus palveluiden saatavuudessa sekä lapsiköyhyyden yleistymisen.

Prestationskraven kastar skugga över barn- och ungdomen

– Finland har i många avseenden gått åt rätt håll. Barnperspektivet beaktas bättre än förut. Ändå utvärderar man inte tillräckligt hur besluten påverkar barnen eller hör barnen själva när tjänster planeras, framhåller Maria Kaisa Aula.

Tilläggsrapporten, som kompletterar finska statens periodiska rapport, utgör barnombudsmannens första för FN presenterade egna bedömning av hur barnets rättigheter uppfylls i Finland. Rapporten utgår från ombudsmannens iakttagelser, forskningsrön och frågor som medborgarna har fört fram i sina kontakter med barnombudsmannens byrå.

– I internationell jämförelse är den finländska levnadsstandarderna bra och grundutbildningen högklassig. Dagvårdstjänsterna och nätverket av rådgivningsbyråer är omfattande och barndödligheten låg, sammanfattar Maria Kaisa Aula.

I synnerhet familjesammanhållningen är något som hon anser borde förstärkas. De unga har tidiga rus-

medelserfarenheter och internationellt sett är antalet självmord bland unga högt. Skoltrivseln lämnar en del övrigt att önska.

Barnen önskar mer tid och närvaro av de vuxna och samtidigt mindre ensamhet. Fritiden med kompisarna är viktig. I skolan önskar barnen möjligheter att kunna påverka exempelvis måltiderna, lokalerna och verksamheten under rasterna. Barnen önskar också hobbyer utan tävlingsinslag, sammanfattar barnombudsmannen barnens och de ungas eget budskap.

Klyftan växer mellan dem som mår bra respektive dåligt

Den regionala ojämlikheten inom tillgången på tjänster och den allt allmänare barnfattigdomen vittnar om strukturella problem.

– Klyftan mellan de barn som mår bra respektive dåligt har vuxit oroväckande. Barnfattigdomen breder ut sig, och man har inte väsentligt kunna kor-

"Oppilaille valitetaan että he eivät käy välitunnilla ulkona, mutta siellä ei ole mitään tekemistä niin miksi sinne kukaan haluaisi mennä?"

–yläkoululainen

– Kuilu hyvin ja huonosti voivien lasten ja nuorten välillä on kasvanut huolestuttavasti. Lapsiköyhyys lisääntyy eikä 1990-luvun laman jälkeen tapahtunutta eriarvoista kehitystä ole saatu olennaisesti korjattua, Maria Kaisa Aula toteaa.

Voimavarat, tahto ja osaaminen palveluiden järjestämiseen lapsille ja perheille eivät jakaudu maassa tasaisesti, mikä lisää ongelmia ja suojelun tarvetta.

– Tällä hetkellä valtion ohjaus kuntiin nähden ei toimi riittävästi, joten valvontaviranomaisten mahdollisuutta vaikuttaa asioihin pitäisi parantaa, arvioi raporttia valmistellut lakimies Jaana Tervo.

Kuntien palveluissa on tärkeä vahvistaa monialaista johtamista sekä sitoutumista lasten ja perheiden hyvinvointia edistävien palveluiden vahvistamiseen. Perheitä pitää auttaa ajoissa. Myös yhteisiä sitovia normeja tulee vielä vahvistaa esimerkiksi oppilas- huollon palveluissa.

Lapsiasiavaltuutettu vei YK-komitealle viestiä myös kansallisten vähemmistöjen romani- ja saamelaislasten oikeuksien toteutumisesta.

Lapsiasiavaltuutettu oli YK:n Lapsen oikeuksien komitean kuultavana Genevessä helmikuussa 2011. Komitea kuuli silloin myös Lastensuojelun Keskusliiton kokoamaa järjestöjen valtuuskuntaa sekä eduskunnan oikeusasiamiehen toimistoa. Järjestöt ovat tehneet oman yhteisen lisäraporttinsa täydentämään ulkoministeriön syksyllä 2008 jättämää Suomen 4. määräaikaisraporttia.

Eduskunnan oikeusasiamies toimii lainvalvojana, joka ottaa kantaa myös yksittäisten lasten ja perheiden tilanteista tehtyihin kanteluihin. Lapsiasiavaltuutetulla puolestaan on yleinen lapsen oikeuksien edistämis- ja vaikuttamistehtävä.

Kaikki lapsen oikeuksien sopimukseen liittyneet valtiot raportoivat YK:lle joka viides vuosi sopimuksen tavoitteiden toteutumisesta omassa maassaan. YK:n lapsen oikeuksien komitea arvioi kevään 2011 aikana lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja antaa kesällä 2011 uudet suositukset lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanosta. ●

Suomen vahvuudet ja heikkoudet lasten hyvinvoinnissa

- + hyvä aineellinen elintaso
  - + korkealuokkainen perusopetus
  - + vähäinen lapsikuolleisuus
  - + hyvä neuvolaverkosto
  - + kattavat päivähoitopalvelut
  - + turvallinen elinympäristö
- perhesuhteiden heikentyminen
  - yksinhuoltajuuden yleistymisen
  - vähäinen perheiden yhteinen aika
  - varhaiset alkoholin ja tupakankäytön kokeilut
  - nuorten itsemurhia paljon
  - kouluviivityvydessä varaa parantaa
  - kuilu hyvin ja huonosti voivien lasten välillä kasvaa

Lapsiasiavaltuutetun raportti YK:n lapsen oikeuksien komitealle

Suomeksi ja englanniksi
www.lapsiasia.fi/julkaisut.

Raportissa tukeuduttiin lapsiasiavaltuutetun toimiston aiempiin selvityksiin:

Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksiensa toteutumisesta Suomessa.

Saamelaisuus on kuin lahja. Saamelaislasten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomen saamelaisalueella.

Enemmän samanlaisia kuin erilaisia. Romanilasten ja -nuorten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomessa.

Lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilta löytyvät myös englanninkieliset yhteenvedot saamelais- ja romanilasten hyvinvoinnista ja oikeuksista Suomessa.

Barnombudsmannens rapport till FN:s barnrättskommitté

På finska och engelska
www.lapsiasia.fi/julkaisut.

I rapporten stödde man sig på tidigare utredningar som gjorts av barnombudsmannens byrå:

Med adress till vuxna! Barn och ungdomar berättar om hur deras rättigheter tillgodosetts i Finland.

Saamelaisuus on kuin lahja (Att vara same är som en gåva). Samiska barns välfärd och tillgodosendet av deras rättigheter i Finlands sameområde.

Mer lika än olika. Romska barns och ungas välfärd och hur deras rättigheter tillgodosetts i Finland.

På barnombudsmannens webbplats finns också sammandrag på engelska som berättar om de samiska och romska barnens välfärd och rättigheter i Finland.

rigera ojämlikhetsutvecklingen efter recessionen på 1990-talet, konstaterar Maria Kaisa Aula.

Resurserna, viljan och kompetensen i fråga om tjänster för barn och familjer fördelar sig inte jämnt i landet, vilket ökar problemen och behovet av beskydd.

– För närvarande är statens styrning av kommunerna otillräcklig, och tillsynsmyndigheternas möjligheter att påverka borde förbättras, bedömer Jaana Tervo, jurist vid barnombudsmannens byrå, som beredde rapporten.

Inom den kommunala servicen är det viktigt att stärka den branschövergripande ledningen och engagemanget i att förbättra de tjänster som ökar barnens och familjernas välbefinnande. Familjerna måste hjälpas i tid. De gemensamma bindande normerna måste dessutom stärkas till exempel inom elevvården.

Barnombudsmannen framförde också ett budskap till FN:s barnrättskommitté om hur rättigheterna tillgodoses bland romer- och samebarn, som tillhör de nationella minoriteterna.

Barnombudsmannen hördes av FN:s barnrättskommitté i Genève i februari 2011. Kommittén

hörde då också den organisationsdelegation som Centralförbundet för Barnskydd samlat ihop och riksdagens justitieombudsmans byrå. Organisationerna har även utarbetat en egen gemensam tillläggsrapport som komplement till Finlands fjärde periodiska rapport, som utrikesministeriet lämnade in hösten 2008.

Riksdagens justitieombudsman är lagövervakare och tar också ställning till klagomål som anförts över enskilda barns och familjers situationer. Barnombudsmannen å sin sida har uppgift att i allmänhet arbetar för att främja och påverka barnens rättigheter.

Alla stater som har anslutit sig till konventionen om barnets rättigheter ger FN vart femte år en rapport om hur konventionsmålen i respektive land har uppfyllts. Våren 2011 bedömer FN:s barnrättskommitté hur barnets rättigheter tillgodosetts i Finland och ger nya rekommendationer för verkställigheten av konventionen om barnets rättigheter sommaren 2011. ●

"Dom klagar på att eleverna inte går ut då de har rast, men varför skulle någon vilja göra det då det inte finns något att göra där ute?"
– högstadielev

Finlands styrkor och svagheter i fråga om barnens välfärd

- + god materiell levnadsstandard
- + högklassig grundutbildning
- + låg barndödlighet
- + utmärkt nätverk av rådgivningsbyråer
- + omfattande dagvårdstjänster
- + trygg livsmiljö

- försämrad familjesammanhållning
- allt fler ensamförsörjare
- för lite tid tillsammans inom familjerna
- tidigt provande på alkohol och tobak
- många självmord bland unga
- skoltrivseln lämnar mycket övrigt att önska
- klyftan växer mellan barn som mår bra respektive dåligt

Kuka on tärkein kasvattaja?

*"Äiti, koska asun hänen kanssaan.
Isä, koska hän ymmärtää minua."*
– alakoululainen

*"Isä on yksin huoltaja ja
tukee aina ja huolehtii."*
– yläkoululainen

38

Vem är den viktigaste uppfostraren?

*"Mamma därför att jag bor med
henne. Pappa därför att han
förstår mig"*
– lågstadielev

*"Pappa är ensamförsörjare och
han ger alltid stöd och omsorg."*
– högstadielev

3 Vanhempien parisuhde on lapsen koti

Perhesuhteiden entistä suurempi epävakaus on huomattava uhka lasten hyvinvoinnille. Pienten lasten vanhempien erojen lisääntyminen huolestuttaa erityisesti. Lujille joutuvat perheet tarvitsevat tukea ajoissa. Parisuhteiden kestävyyttä tulee tukea ja lapsiperheiden eropalveluita kehittää ottamaan paremmin huomioon lapsen etu.

Föräldrarnas parrelation är barnets hem

De allt mer osäkra familjeförhållandena utgör ett betydande hot mot barnens välfärd. Särskild oroväckande är det ökade antalet skilsmässor i familjer med små barn. Familjer som stöter på problem behöver stöd i god tid. Parrelationernas hållbarhet måste stödjas och skilsmässotjänsterna för barnfamiljer utvecklas så att de bättre beaktar barnets bästa.

Lapsen paras etusijalle erotilanteissa

Arviolta 30 000 lasta kohtaa vuosittain Suomessa vanhempiensa eron. Eron jälkeen lapsen on tärkeää löytää paikkansa molempien vanhempien kodeissa. Myös muiden lapselle tärkeiden ihmissuhteiden jatkuminen tulee varmistaa, vaativat lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto ja Väestöliitto yhteisessä aloitteessaan eropalveluiden kansallisten linjausten kehittämiseksi.

– Erossakin vanhempien pitää ymmärtää toistensa merkitys vanhempina ja kyetä yhteistyöhön keskenään. Mitä sovinnollisempi ero, sitä vähemmän haittaa siitä on lapselle, muistuttaa lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula.

Vanhemmille tulee tarjota oikea-aikaista tukea niin, että he voivat jatkaa vanhempina ja toimia lapsen parhaaksi. Etenkin eron alkuvaiheessa useimmat perheet hyötyisivät ulkopuolisesta ammattivasta

ja vertaistuesta. Myös lapsille ja nuorille tulisi olla tarjolla matalan kynnyksen palveluja ja tietoa vanhempien erosta.

Lapsen asema ja riskit erossa tarkasteluun
Aloitteen tekijät haluavat lapsen aseman ja riskit erossa sekä eropalveluiden nykytilan pikaisesti kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Toimintoja halutaan kehittää asiakaslähtöiseen suuntaan ja saada lapsen ääni paremmin kuuluville erovaiheessa.

– Pohdittaisiin hyviä toimintamalleja ja mahdollisia lainsäädännön muutoksia, jotta joka puolella maata olisi tasalaatuiset palvelut saatavilla ennen eroa ja sen jälkeen, aloitetta valmistellut ylitarkastaja Anne Hujala lapsiasiavaltuutetun toimistosta selventää.

Tavoitteena on laadukkaiden ja lapsen kasvua ja hyvinvointia tukevien palvelujen tasavertainen saanti

39

Barnets bästa ges företräde vid skilsmässa

Ärligen berörs omkring 30 000 barn i Finland av sina föräldrars skilsmässa. Det är viktigt att barnet hittar sin plats i båda föräldrarnas hem efter separationen. Man bör också se till att andra för barnet betydelsefulla människorelationer förblir intakta, kräver barnombudsmannen, Centralförbundet för Barnskydd och Väestöliitto i sitt gemensamma initiativ till utveckling av de nationella riktlinjerna för skilsmässotjänster.

– Föräldrarna måste förstå varandras betydelse som föräldrar även vid en skilsmässa och förmå samarbeta sinsemellan. Ju försonligare separationen är, desto mindre skada tar barnet, påpekar barnombudsman Maria Kaisa Aula.

Föräldrarna ska erbjudas stöd i rätt tid så att de

kan fortsätta att vara föräldrar och handla med barnets bästa i tankarna. De flesta familjer skulle, särskilt under den första tiden efter skilsmässan, ha nytta av utomstående professionell hjälp och av att dela erfarenheter med andra i samma situation. Även barn och unga bör ha tillgång till lättillgängliga tjänster och information om föräldrarnas skilsmässa.

Barnets ställning och risker vid skilsmässa bör granskas

Initiativtagarna vill så fort som möjligt se en övergripande granskning av barnets ställning och risker vid en skilsmässa samt skilsmässotjänsternas nuläge. Man vill utveckla verksamheten i en mer kundnära

maan eri osissa. Nyt eropalveluiden kokonaisuus on hajanainen, alueellisesti epätasainen ja huonosti tunnettu. Palvelut painottuvat korjaavaan toimintaan, vaikka tuloksellisempaa olisi keskittyä varhaisen tukemiseen ja huoltoriitojen ennaltaehkäisyyn.

Sosiaali- ja terveystieteiden sekä oikeusministeriön tulisi ottaa yhteistyössä yhdeksi painopistealueeksi perheiden ja lasten suojeleminen ja tukeminen erotilanteissa sekä pitkittyneissä huoltoriidoissa.

Riitakierteet poikki tehokkaalla sovittelulla

Samalla tulee selvittää mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet, joita on esimerkiksi lapsen tilanteen rauhoittamiseksi jatkuvissa huoltoriidoissa. Tehokkaalla ja nopealla täytäntöönpanosovittelulla voitaisiin ratkaista vaikeita tilanteita, joita syntyy esimerkiksi lapsen palauttamatta jättämisestä. Lastenvalvojan ja lastensuojelun palveluissa on lisättävä tietämystä myös kansainvälisten lapsikaappausten riskeistä ja ehkäisemisestä.

Sosiaali- ja oikeustoimen ammattilaisten on tärkeä kyetä hyvään vuoropuheluun ja toimimaan samansuuntaisesti. Palveluihin tarvitaan lapsen näkökulman

arbets kring är skydd av och stöd till familjer och barn i samband med skilsmässor samt i utdragna vårdnadstvister.

Effektiv medling för att bryta negativ spiral

Samtidigt bör man utreda eventuella reformbehov i fråga om lagstiftningen, exempelvis för att lugna barnets situation i fortgående vårdnadstvister. Med hjälp av effektiv och snabb verkställighetsmedling skulle man kunna lösa svåra situationer som uppkommer exempelvis om barnet inte återlämnas. Barnatillsyningsmannens och barnskyddets tjänster måste få bättre kunskaper om riskerna för och förebyggandet av internationella bortföranden av barn.

Det är viktigt att personalen inom social- och rättssektorerna kan föra en bra dialog och kan arbeta parallellt. Inom barnskyddet behöver barnets perspektiv lyftas fram, och medling ska spela en viktig roll i arbetet. Föräldrarna ska behandlas lika för att motverka att de ställs mot varandra. Alla som arbetar med stödverksamhet för skilsmässofamiljer ska förutsättas ha en examen som omfattar studier i barnets utveckling.

riktning och se till att barnets röst blir hörd i samband med skilsmässan.

– Man borde fundera på bra verksamhetsmodeller och eventuella ändringar av lagstiftningen, så att enhetliga tjänster är tillgängliga i hela landet både före och efter en skilsmässa, förklarar överinspektör *Anne Hujala* vid barnombudsmannens byrå, som har arbetat med att bereda initiativet.

Målet är att det runtom i landet ska finnas en likvärdig tillgång till högklassiga tjänster som stöder barnets uppväxt och välbefinnande. I dag är skilsmässotjänsterna utspridda, ojämnt fördelade regionalt och inte särskilt välkända. Tjänsternas tyngdpunkt ligger på korrigerande verksamhet, trots att det skulle vara bättre att fokusera på att ge stöd i ett tidigt skede och förebygga vårdnadstvister.

En av de prioriterade frågor som social- och hälsovårdsministeriet samt justitieministeriet bör sam-

esille nostamista sekä sovittavaa työtettä. Tasa- puolinen kohtelu ehkäisee vanhempien vastakkainasettelua. Kaikilta eroauttamistyötä tekeviltä tulee edellyttää tutkintoa, johon sisältyy opintoja lapsen kehityksestä.

Järjestöt mukaan palveluohjaukseen

Palveluiden kehittämistyössä tarvitaan ministeriöiden lisäksi kuntia, seurakuntia sekä järjestöjä. Niiden palvelut tulisi mieltää osaksi palvelujen kokonaisuutta, joista myös tiedotetaan yhteisesti. Jotta järjestöjen monimuotoiset palvelut eroperheille saataisiin pysyväksi osaksi palvelujärjestelmää ja -ohjausta, tulee järjestöille ohjata tähän tarkoitukseen rahoitusta valtion budjetista.

Eropalveluiden kehittämiseen ja tutkimukseen tulee suunnata voimavaroja. Tavoitteena tulee olla kansallinen kehittämissyksikkö, joka vastaa eroauttamisen kehittämisestä ja työn koordinoinnista sekä edistää alan ammatillista koulutusta ja tutkimustoimintaa. ●

Aloite löytyy kokonaisuudessaan www.lapsiasia.fi/aloitteet

Organisationerna med i verksamheten med personligt ombud

Utöver ministerierna bör kommuner, församlingar samt organisationer delta i utvecklingen av tjänsterna. Deras tjänster bör uppfattas som en del av det totala tjänsteutbudet och finnas med i den information som ges ut. Organisationerna bör beviljas finansiering ur statsbudgeten för att deras mångsidiga tjänster till skilsmässofamiljer ska kunna bli en permanent del av det totala tjänsteutbudet och verksamheten med personligt ombud.

Man bör lägga resurser på utveckling av och forskning i skilsmässotjänsterna. Målet bör vara att grunda en nationell utvecklingsenhet med ansvar för att utveckla stödverksamheten för skilsmässofamiljer och samordna arbetet samt främja yrkesutbildningen och forskningen inom branschen. ●

Initiativet i sin helhet finns på www.lapsiasia.fi/aloitteet (på finska)

4 Kohti lapsiystävällistä Suomea

Lapsiystävällisessä Suomessa tiedotetaan lapsen oikeuksista lapsille ja aikuisille. Lasten ja nuorten kokemuksia hyödynnetään palveluiden kehittämisessä. Eri hallinnonalojen lasten, nuorten ja perheiden politiikkaa johdetaan yhtenäisesti niin valtiolla kuin kunnissakin. Päätösten vaikutuksista lapsiin otetaan selvää jo etukäteen ja haetaan lapsen parasta. Myös pienten lasten hyvinvoinnista kerätään tietoa.

Mot ett barnvänligt Finland

I ett barnvänligt Finland får både barn och vuxna information om barnets rättigheter. Barnens och ungdomarnas erfarenheter utnyttjas då tjänsterna utvecklas. Barn-, ungdoms- och familjepolitiken inom olika förvaltningsområden leds systematiskt på såväl statlig som kommunal nivå. Man tar reda på hur besluten påverkar barnen redan på förhand och arbetar med barnens bästa i tankarna. Information samlas in också om små barns välbefinnande.

42

Maria Kaisa Aula:

Miten kehittää palveluita lasten näkökulmasta?

Lapsille ja nuorille palvelut ovat ihmisiä ja ihmissuhteita.

”Lasten ja nuorten kannalta olennaista ei ole toimiala tai ammattikunta vaan se, että heidän arkiympäristössään on tarpeen tulleen ihmisiä joihin on helppo ottaa yhteyttä ja kertoa omista asioistaan – iloistaan ja huolistaan. Toki omat vanhemmat ovat lapsille ja nuorille kaikkein tärkeimpiä ihmisiä. Siksi myös koulussa ja varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa tulee vahvistaa.

Lapset ja nuoret eivät tiedä erityispalveluista. Koulu on lapsille tuttu paikka, joka voisi toimia nykyistä paremmin lasten ja myös perheiden hyvinvoinnin tukijana. Nuorisotyö, sosiaalityö ja terveystyö sekä aamu- ja iltapäivätoiminta voivat parhaimmillaan löytyä koulun kautta. Oppilashuollon työntekijöiden

on tärkeää olla ihmisinä koulu yhteisössä tuttuja ja läsnä olevia. Koulu voi myös antaa tietoa ylipäättään kunnan palveluista lapsille ja nuorille ymmärrettävällä tavalla. Silloin myös lapset voivat paremmin luottaa palveluihin.

Lapset ja nuoret on tärkeä kohdata kokonaisina ihmisinä – ei vain oppilaina, potilaina tai lastensuojeluasiakkaina. Kaikilla lapsia ja nuoria kohtaavilla ammattilaisilla tulee olla hyvät perustiedot lapsen kehityksestä ja lapsen oikeuksista, kyky vuorovaikutukseen lasten ja nuorten kanssa sekä riittävä yleistieto kunnan palveluista. Nämä aihealueet tarvitaan kaikkien lasten ja nuorten parissa työskentelevien ammattikuntien perus- ja täydennysopintoihin.

43

Maria Kaisa Aula:

Hur utveckla tjänsterna ur barnens perspektiv?

För barn och ungdomar innebär tjänster människor och människorelationer.

”Det väsentliga för barn och ungdomar är inte sektorn eller yrkeskåren, utan i stället att det i deras vardagsmiljö vid behov finns människor som det är enkelt att kontakta och tala med om sina tankar – både glädjeämnen och bekymmer. Föräldrarna är naturligtvis de allra viktigaste människorna för barnen och de unga. Därför ska fostringspartnerskapet med föräldrarna stärkas i skolan och småbarnsfostran.

Barn och ungdomar vet inte om att det finns särskilda tjänster. Skolan är en bekant plats för barnen och skulle kunna stöda både barnens och familjernas välbefinnande bättre än för närvarande. Ungdomsarbete, socialarbete och hälsovårdstjänster samt morgon- och eftermiddagsverksamhet kan i bästa fall vara tillgängliga via skolan. Det är viktigt att perso-

nalen inom elevvården är bekanta och närvarande i skolvårdagen. Skolan kan också informera barn och ungdomar om kommunens tjänster i allmänhet på ett begripligt sätt. Då kan barnen också lita mera på tjänsterna.

Det är viktigt att bemöta barnen och ungdomarna som hela människor – inte endast som elever, patienter eller barnskyddsklienter. All personal som arbetar med barn och ungdomar ska ha goda grundläggande kunskaper om barnets utveckling och rättigheter, förmåga till interaktion med barn och ungdomar samt tillräckliga allmänna kunskaper om kommunens tjänster. Dessa ämnesområden behövs i den grundläggande utbildningen och fortbildningen för att yrkeskåren som arbetar med barn och ungdomar.

Lasten, nuorten ja perheiden politiikka kaipaa yhteistä johtamista

Lasten, nuorten ja perheiden arki ei sovi hallinnonalojen rajoihin. ”Putkihallinto” haittaa palveluiden kehittämistä niin, että ehkäisevää työtä vahvistettaisiin ja perheet saisivat tukea ajoissa ongelmiinsa.

Monialaista yhteistyötä on valtioneuvostossa parannettu (2007–2011) lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman sekä valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan ohjelman (LANUKE) kautta. Alku on ollut hyvä. Alkavalla eduskuntakaudella tähän tarvitaan pysyvä rakenne. Pelkkä yhteistyö ei riitä vaan tarvitaan yhteistä strategiaa ja sen johtamista sekä valtion että kuntien lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikkaan.

Valtion tasolla opetus- ja kulttuuri sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat tärkeimmät toimijat. Kuntien lastensuojelulain mukaiset lasten hyvinvoinnin suunnitelmat tulee nähdä osana kokonaisuutta. Ministeriöiden toimien huono yhteensovitus haittaa kuntien mahdollisuuksia kehittää lasten, nuorten ja

perheiden palveluita elämäntapa- ja elämäntilanteen mukaisesti ja asiakaslähtöisesti.

Tarvitaan päätösten lapsivaikutusten ennakoitua

Sitoutuminen lapsen oikeuksiin on Suomen valtion ja kuntahallinnossa vahvistunut 2000-luvun aikana myönteisellä tavalla. YK:n lapsen oikeuksien sopimus takaa kaikille alle 18-vuotiaille oikeuden tarpeelliseen huolenpitoon, turvalliseen elämään, aikuisen tukeen ja laadukkaisiin palveluihin. Samalla lapset ja nuoret tulee ottaa mukaan palveluiden kehittämiseksi niin koulun, nuorisotyön sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden alalla. Myös yhdyskuntasuunnittelun, liikenteen ja teknisen toimen asioista lapsilla ja nuorilla on paljon mielipiteitä ja kokemuksia, joita selvittämällä aikuiset osaisivat tehdä parempia päätöksiä.

Lapset ja nuoret on tärkeä kohdata kokonaisina ihmisinä – ei vain oppilaina, potilaina tai lastensuojeluasiakkaina.

Systematisk ledning behövs inom barn-, ungdoms- och familjepolitiken

Barnens, ungdomarnas och familjernas vardag är inte anpassad till förvaltningsområdenas gränser. Direkt förvaltning stör utvecklingen av tjänsterna så att det förebyggande arbetet skulle stärkas och familjerna skulle få stöd för att kunna lösa sina problem i god tid.

Det branschövergripande samarbetet har förbättrats i statsrådet (2007–2011) genom politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd samt statsrådets barn- och ungdoms-

Det är viktigt att bemöta barnen och ungdomarna som hela människor – inte endast som elever, patienter eller barnskyddsklienter.

politiska utvecklingsprogram (LANUKE). Början har varit bra. Under den kommande riksdagsperioden behövs en permanent struktur. Enbart samarbete är inte tillräckligt utan det behövs en gemensam strategi och ledning i barn-, ungdoms- och familjepolitiken på såväl statlig som kommunal nivå.

Inom statsförvaltningen är undervisnings- och kulturministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet de viktigaste aktörerna. Kommunernas planer för att främja barnens välfärd i enlighet med barnskyddslagen ska betraktas som en del av helheten. Det bristfälliga samordnandet av ministeriernas åtgärder stör kommunernas möjligheter att utveckla tjänster för barn, ungdomar och familjer enligt livscykelänkandet och utgående från klienten.

Viktigt att förutse hur besluten påverkar barnen

Under 2000-talet har engagemanget i barnets rättigheter stärkts på ett positivt sätt inom stats- och kommunalförvaltningen i Finland. FN:s konvention om barnets rättigheter garanterar alla barn under 18 år rätten till nödvändig omsorg, ett tryggt liv, en vuxen människas stöd och tjänster av hög kvalitet. Samtidigt ska barn och ungdomar medverka i utvecklingen av tjänster i skolan, i ungdomsarbetet samt inom sektorn för social- och hälsovårdstjänster. Barn och ungdomar har också många åsikter och

Lasten ja nuorten kokemuksia tulee kerätä kyselyillä, päivähoidon ja koulun piirissä sekä lasten ja nuorten vaikuttajaryhmien kuten oppilaskuntien, lasten parlamenttien ja nuorisovaltuustojen kautta.

Päätösten vaikutukset lapsiin, nuoriin ja perheisiin ovat usein satunnaisia ja ennakoimattomia. Parasta mahdollista tietoa ei hyödynnetä, jos lasten ja perheiden oma näkökulma jää selvittämättä. Siksi tarvitaan päätösten lapsivaikutusten ennakointia. Se tulee saada lakisäätöiseksi velvoitteeksi niin kuntien kuin valtionkin toiminnassa.

Valtion tulee koota lasten ja nuorten hyvinvointia koskevaa seurantatietoa myös kuntien päättäjien avuksi. Eniten kehittämistä kaippaa alakouluikäisten ja sitä nuorempien lasten hyvinvoinnin seuranta. Lisäksi haavoittuvassa asemassa olevien lasten, vammaisten sekä eri vähemmistöihin kuuluvien lasten hyvinvoinnista tietoa on nykyisin liian vähän. ●

erfarenheter om frågor som berör samhällsplanering, trafik och teknik. Genom att klarlägga dessa skulle de vuxna kunna fatta bättre beslut.

Barnens och de ungas erfarenheter bör samlas in med hjälp av enkäter, inom dagvården och i skolan samt av påverkansgrupper för ungdomar, såsom elevkårer, Barnens Parlament och ungdomsfullmäktige.

Beslutens inverkan på barn, ungdomar och familjer är ofta slumpartade och oförutsedda. Man drar inte nytta av bästa tillgängliga information, om man låter bli att klarlägga barnens och familjernas eget perspektiv. Därför behöver man förutse hur beslutet påverkar barnen. Det bör göras till en lagstadgad skyldighet inom såväl kommunernas som statens verksamhet.

Staten bör också sammanställa information om barnens och de ungas välbefinnande till stöd för de kommunala beslutsfattarna. Mest behöver man utveckla uppföljningen av välbefinnandet bland lågstadielver och yngre barn. I dagens läge finns alltför litet information om välbefinnandet bland barn i utsatta livssituationer, handikappade barn samt barn som tillhör någon minoritet. ●

Lapsipolitiikan rakenteita Suomessa

■ Lapsiasiavaltuutettu toimi vuosina 2007–2011 tiiviissä yhteistyössä valtioneuvoston lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman kanssa. Ohjelma edisti lapsen oikeuksista tiedottamista, lasten hyvinvoinnin parempaa tietopohjaa, lasten ja nuorten osallistumista sekä päätösten lapsivaikutusten arviointia.

Lue lisää www.lapsenoikeudet.fi

■ Lapsiasiavaltuutetun tukena toimiva lapsiasianeuvottelukunta on koontunut ensimmäisellä toimikaudellaan 2007–2011 eri hallinnonalojen, järjestöjen ja tutkimuksen näkökulmaa lasten, nuorten ja perheiden asioista. Neuvottelukunta on toiminut myös Euroopan Neuvoston lapsen oikeuksien strategian *focal point*-tahona Suomessa. Neuvottelukunnan sihteerinä on toiminut erityisasiantuntija *Auli Paavola* Lastensuojelun Keskusliitosta.

Lapsiasianeuvottelukunnan kannanotto lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikan yhteistyön vakinaistamisesta valtioneuvostossa 11.3.2010 löytyy sivulta <http://www.lapsiasia.fi/nyt/aloitteet>.

Barnpolitikens myndighetsstruktur i Finland

■ Åren 2007–2011 förekom ett nära samarbete mellan barnombudsmannen och statsrådets politikprogram för barns, ungas och familjers välfärd. Programmets mål var att främja informationen om barnets rättigheter, förbättra kunskaperna om barnens välbefinnande, främja barnens och de ungas delaktighet och förutse hur beslut påverkar barnen.

Mera information finns på www.lapsenoikeudet.fi

■ Barnombudsmannadelegationen som bistår barnombudsmannen har under sin mandatperiod 2007–2011 sammanställt olika förvaltningsområdens, organisationers och forskningsprojekts perspektiv på frågor med anknytning till barn, ungdomar och familjer. Delegationen har också verkat som focal point-partner i Finland för Europarådets strategi för barnets rättigheter. Specialsakkunnig *Auli Paavola* vid Centralförbundet för Barnskydd har varit delegationens sekreterare.

Barnombudsmannadelegationens ställningstagande till etableringen av samarbetet inom barn-, ungdoms- och familjepolitiken inom statsförvaltningen 11.3.2010 finns på <http://www.lapsiasia.fi/nyt/aloitteet> (på finska).

Toiveita kasvattajille

"Aikuisten täytyisi olla enemmän lasten kanssa."

– poika 10 v.

"Että ne huolehtii ja kyselee, mitä lapselle oikeesti kuuluu."

– yläkoululainen

5 Lasten ja nuorten kokemustieto päättäjien käyttöön

Lapsilla ja nuorilla on omasta arjestaan ja palveluista paljon kokemuksia, josta vanhempien ja päätöksentekijöiden on tärkeä kuulla. Lapsiasiavaltuutettu ottaa selvää lasten mielipiteistä ja välittää niitä päättäjille. Lapsiasiavaltuutetun toimiston työssä lapset ja nuoret ovat neuvonantajina.

Barnens och ungdomarnas erfarenheter till nytta för beslutsfattarna

Det är viktigt att föräldrar och beslutsfattare lär sig av de många erfarenheter som barn och unga har av sin egen vardag och av tjänster. Barnombudsmannen klarlägger barnens åsikter och förmedlar dem till beslutsfattarna. Barn och ungdomar verkar som rådgivare i arbetet som utförs av barnombudsmannens byrå.

Önskemål till uppfostrarna

"De vuxna borde tillbringa mera tid med barnen."

– pojke 10 år

"Att de tar hand om och frågar hur barnet egentligen mår."

– högstadielev

Kannattaa kysyä lapsilta!

Lapsiasiavaltuutetun toimisto selvitti viime vuonna lasten ja nuorten näkemyksiä kurtusväkivallan vähentämisen keinoista. Kysely osoitti, että vaikeistakin aiheista kannattaa lapsilta ja nuorilta kysyä. Aihetta lapsiasiavaltuutetun johdolla pohtinut ministeriön työryhmä hyödynsi kyselyn tuloksia tuoreeltaan.

Lasten ja nuorten näkemykset olivat keskeisessä osassa myös lapsiasiavaltuutetun raportissa YK:n lapsen oikeuksien komitealle Lapsiasiavaltuutetun neuvonantajina vuoden mittaan toimivat sekä oma keskisuomalaisten nuorten ryhmä että Suomen Lasten Parlamentti. Toimisto alkoi tiivistää yhteistyötä myös Suomen nuorisovaltuustojen liiton kanssa. Neuvonantajiryhmän näkemyksiä hyödynnettiin esimerkiksi lapsiasiavaltuutetun lausunnoissa alko-

holin mainonnasta, kuntavaalien äänioikeusikärajan alentamisesta sekä opiskeluhuoltolaista.

Lasten sivuilla www.lastensivuut.fi kysytään alakouluikäisiltä lapsilta mielipiteitä ja rohkaitaan keskustelemaan. Lapsiasiavaltuutetun maskotti Sisu-kissa kiertää kouluilla, joista lapset kertovat muun muassa piirroksin ja valokuvin, mihin omassa ympäristössään toivovat parannuksia. – Lasten sivut ovat lapsiasiavaltuutetun toimiston yksi tärkeimpiä lapsen oikeuksien viestintäkanavia, kertoi suunnittelija *Mirkka Jalonen-Alava*. Yhteistyön lisääminen koulujen kanssa on tavoitteena. ●

"Voi olla rauhassa, ei oo kiire. Sulkapallo on kivaa kaverin kanssa."

–alakoululainen

Det lönar sig att fråga barn!

Barnombudsmannens byrå utredde under fjolåret åsikterna bland barn och ungdomar om sätten att minska förekomsten av kroppslig åga. Enkäten visade att man med fördel kan fråga barn och ungdomar också om svåra angelägenheter. En arbetsgrupp som under ledning av barnombudsmannen begrundade frågan drog genast nytta av resultaten av enkäten.

Barnens och de ungas åsikter spelade en viktig roll också i barnombudsmannens rapport till FN:s barnrättskommitté. Under året verkade både en grupp ungdomar från Mellersta Finland och Barnens Parlament i Finland som rådgivare till barnombudsmannen. Målet är att intensifiera samarbetet också med Finlands ungdomsfullmäktige. Rådgivargruppens åsikter utnyttjades exempelvis i barnombudsmannens utlåtanden om alkoholre-

klam, en sänkning av åldersgränsen för rösträtt i kommunalval samt lagen om elevvård.

På webbplatsen www.lastensivuut.fi frågar man lågstadielever om deras åsikter och uppmuntrar dem att diskutera. Barnombudsmannens maskotar katterna Sisu och Sam åker runt till skolorna, och barnen berättar med hjälp av teckningar och fotografier om vad de vill förbättra i sin miljö.

– Barnens sidor är barnombudsmannens viktigaste kanal för kommunikation om barnets rättigheter, berättar planerare *Mirkka Jalonen-Alava*. Målet är att öka samarbetet med skolorna. ●

"Man kan ta det lugnt, det är ingen brådska. Att spela badminton med en kompis är kul."

– lågstadielev

Lasten ja nuorten tapaamiset vuonna 2010 Sammankomst för barn och ungdomar år 2010

■ Lapsiasiavaltuutetun toimiston työssä tavattiin vuoden 2010 aikana noin 600 lasta ja nuorta 36 eri tilaisuudessa eri puolilla maata. Syksyllä 2010 Suomen Lasten Parlamentin alueellisissa istunnoissa koottiin lasten terveisiä lapsiasiavaltuutetulle sekä edistettiin kouluruokakampanjaa.

● Lasten ja nuorten tapaamiset

● Sisu-kissan kouluvierailut

■ Barnombudsmannens byrå träffade under 2010 cirka 600 barn och ungdomar vid 36 olika evenemang på olika håll i landet. I samband med de regionala sessionerna vid Barnens Parlament i Finland hösten 2010 sammanställdes barnens hälsningar till barnombudsmannen och främjades kampanjen för bättre skolbespising.

● Sammankomster för barn och ungdomar

● Skolbesök av Katten Sisu

Katten Sam ja 21.–28.5. Pohjoismainen leirikoulu Norjassa.

Katten Sam ja 21.–28.5. Nordisk lägerskola i Norge.

Pesäpuu ry järjesti ensimmäisen Minä Selviydyn -forumin sijaishuollossa olleille lapsille ja nuorille.

Pesäpuu ry organiserade det första Minä Selviydyn -forumet för barn och ungdomar som vårdas utom hemmet.

Suunnittelija Mirkka Jalonen-Alava (lapsiasiavaltuutetun toimistolta), Anna Koivu ja Santeri Lohi edustivat Strasbourgin Euroopan lapsiasiavaltuutettujen neuvonantajien kokouksessa kesällä 2010.

Planerare Mirkka Jalonen-Alava, Santeri Lohi och Anna Koivu representerade Finland vid mötet för rådgivare till Europas barnombudsmän i Strasbourg sommaren 2010.

Sisu-kissa vieraili vuonna 2010 Suolahdessa, Kuopiossa, Kaustarissa, Kempeleessä ja Tampereelle

År 2010 besökte Katten Sisu Suolahti, Kuopio, Kaustar, Kempele och Tammerfors.

Lapsiasiavaltuutetun nuorten neuvonantajaryhmä aloitti toimintansa syksyllä 2010.

Barnombudsmannens unga rådgivare inledde sin verksamhet hösten 2010.

"Koulu alkaa liian aikaisin."

"Skolan börjar för tidigt."

Kajaani Kajana

Kuopio

Suolahti

”Ihan superii, ku kouluruokaan koitetaan vaikuttaa”

Suomen Lasten Parlamentin alueellisissa istunnoissa loppuvuodesta 2010 kouluruokailu oli keskeinen teema. Lasten Parlamentin ja lapsiasiavaltuutetun yhteinen Lasten ääni lautaselle –kampanja herätti lokakuussa keskustelua ja toi käyttöön nettityökalun lasten mielipiteiden selvittämiseksi.

Kouluruokakampanja aloitettiin, koska ruoan laatu ja ruokailujärjestelyt ovat olleet lapsiasiavaltuutetun kyselyissä lasten useimmin mainitsema koulussa parantamista kaipaava asia. Lapset ovat myös todenneet, että koulussa iltapäivän oppiminen sujuisi rauhallisemmin kun mahdollisimman moni ruokailisi. Aikuiset harmittelevat, että ruokaa menee koulussa hukkaan, mutta eivät selvitä tarpeeksi lasten ja nuorten omia ehdotuksia ruokailun parantamiseksi.

Suomen Lasten Parlamentin edustajat vaihtoivat kouluruokakampanjasta ja nettityökalun käytöstä

kokemuksia ja verkkoparlamentin eri foorumeilla maaliskuussa 2011. Kommenttien perusteella kampanjasta pidettiin ja se otettiin positiivisesti vastaan kouluissa. Monessa koulussa kyselyä myös hyödynnettiin ja oppilaat pääsivät vaikuttamaan ruuan laatuun ja monipuolisuuteen. Joissakin kouluissa kysely tehtiin, mutta sillä ei havaittu olevan vaikutusta.

”Ei mitää erikoista. Ja samanlaisii kumiperuinoita on vieläki.”

– Maria, 11 v.

”Joo, me tehtiin se kysely, ja viime viikolla jopa toisen kerran! Oli tosi mahtava olo, että koulu tosiaan ottaa huomioon meidän toiveet ja ajatukset kouluruuasta. Ruokalistaan on ainakin tullut muutoksia, ja sellaisia ruokia joista ei pidetä on poistettu listalta, ja pidettyjä ruokia lisätty.”

– Elisa, 13 v.

Kaikkina kouluissa kyselyä ei tehty. Aikuisilla ei ole ollut siihen aikaa tai se olisi haluttu tehdä täysin sähköisenä netissä. Nettikyselyä pidettiin helppona toteuttaa.

”Ei ole toteutettu meidän koulussa; (ihan hyvät muuten). Ihan superii ku kouluruokaan koitetaan vaikuttaa!!”

– Vilma, 12 v.

”Hieno kampanja, mutta harmittaa kun oma koulu ei osallistu. Jää kaukaisen tuntuiseksi.”

– Jesse, 13 v.

Edelleen kouluruoka kirjoittaa kriittisiä kommentteja, vaikka tyytyväisiäkin mielenilmauksia joukosta löytyy.

”Ruoka on aika kamalaa... jos taas kerran sanon suoraan, kaikki ruoka tulee jossain säilyke aineissa ja melkein kukaan ei pidä siitä!!”

– Vilma, 12 v.

”Mein kouluruoka on mun mielestä ihan hyvää.”

Emma, 12 v.

”Se on joskus jopa parempaa ku kotiruoka.”

– Tiia, 12 v.

Kaikki eivät pitäneet kampanjaa tarpeellisenä.

”Mun mielest toi koko kouluruokakampanja on ihan turha, koska mun mielest kouluruoka on hyvää ja siin ei oo mitää parantamista, koska useimmissa maissa ei saa mitää ruokaa.”

– Senni, 11 v.

Lasten ääni lautaselle!

www.kouluruokakampanja.fi

Sivulla on ladattavissa kyselypohja, jota koulut voivat käyttää lasten ruokailua koskevien mielipiteiden selvittämiseen.

hället på internet. Webbenkäten ansågs vara enkel att fylla i.

”Vi fyllde inte i enkäten i vår skola;(ammars helt bra). Helt super att man försöker förbättra skolmaten!!”

– Vilma, 12 år

Skolmaten lockar fortfarande fram kritiska kommentarer, även om det också finns nöjda röster bland deltagarna.

”Maten är ganska hemsk ... om jag ännu en gång får säga det rent ut, all maten innehåller någon slags konserv och nästan ingen gillar det!!”

– Vilma, 12 år

”Jag tycker att vår skolmat är riktigt god.”

– Emma, 12

”Bland är den till och med bättre än hemlagad mat.”

– Tiia, 12 år

Alla tyckte inte att kampanjen var nödvändig.

”Jag tycker att hela kampanjen för skolmaten är helt onödig, för jag tycker att skolmaten är god och inte behöver förbättras, eftersom skolbarnen i de flesta länder inte får någon mat.”

– Senni, 11 år

Barnens röst på tallriken!

www.kouluruokakampanja.fi (på finska)

På sidan finns en enkätmall som kan laddas ner och användas av skolorna för att ta reda på barnens åsikter om bespisningen.

”Helt super att man försöker förbättra skolmaten”

Skolbespisningen var ett centralt tema under de regionala sessionerna vid Barnens Parlament i Finland i slutet av 2010. Barnens Parlaments och barnombudsmannens gemensamma kampanj Barnens röst på tallriken väckte debatt i oktober och resulterade i ett webbverktyg som ska hjälpa till att klarlägga barnens åsikter.

Kampanjen för skolbespisningen inleddes eftersom matens kvalitet och arrangemangen kring bespisningen har varit den fråga som tagits upp i de flesta skolor i samband med barnombudsmannens enkäter. Barnen har också konstaterat att eftermiddagens undervisning i skolan skulle vara lugnare om så många som möjligt åt av skolmaten. De vuxna förargar sig över att mat går till spillo i skolan, men de gör inte tillräckligt för att klarlägga barnens och de ungas egna förslag till hur bespisningen kan förbättras.

Representanter för Barnens Parlament i Finland utbytte erfarenheter om kampanjen för skolbespisningen och användningen av webbverktyget i nät-

parlamentets olika forum i mars 2011. Kampanjen genomfördes utifrån kommentarerna och fick ett positivt mottagande i skolorna. Man drog också nytta av enkäten i många skolor och eleverna fick vara med och påverka matens kvalitet och mångsidighet. I vissa skolor fyllde man i enkäten men lade inte märke till några verkningar.

”Inget speciellt. Och samma gamla gummipotatis serveras fortfarande.”

– Maria, 11 år

”Ingenting har förverkligats. Vi fyllde i enkäten i fjol. Kvaliteten blev bara sämre.”

– Jarkko, 12 år

”Javisst fyllde vi i enkäten! Förra veckan till och med en andra gång. Det var en härlig känsla att skolan verkligen beaktar våra önskingar och tankar om skolmaten. Ändringar har i alla fall gjorts i matsedel. Sådana rätter som ingen gillade har tagits bort och rätter som folk gillar har lagts till.”

– Elisa, 13 år

Alla skolor fyllde inte i enkäten. De vuxna hade inte tid med den eller ville att den skulle göras helt och

Lasten ehdotukset kuritusväkivallan vähentämiseksi:

Lapsille tietoa ja vanhemmille apua

Lasten mielestä kuritusväkivaltaa voisi tehokkaimmin vähentää auttamalla vanhempia heidän ongelmissaan.

Ongelmia voivat olla liiallinen työnkeho, rasisittuneisuus mutta myös liiallinen alkoholin käyttö. Vanhemmat tarvitsisivat myös neuvoja lasten kasvatukseen varsinkin vaikeissa tilanteissa. Sekä aikuisille että lapsille pitäisi kertoa, että lasta ei saa lyödä eikä kohdella kovakouraisesti. Parhaiten tieto tavoittaisi heidät neuvolan, päivähoiton, koulun ja median kautta.

Lasten näkemyksiä vanhempien käyttämän kuritusväkivallan syistä selvitettiin keväällä lapsiasiavaltuutetun toimiston toteuttamalla verkkokyselyllä. Samalla haluttiin saada selville, miten lasten mielestä kuritusväkivaltaa voisi vähentää ja mikä olisi paras tapa tarjota lapsille ja nuorille tietoa asiasta.

– Vastaaajien mielestä kysely oli myös opettavainen ja heistä se kannatti täyttää, kysely toteutuksesta toimistolla vastannut suunnittelija *Mirkka Jalonen-Alava* kertoo.

– Kyselyssä tuli ilmi vastaajien tyytyväisyys siihen, että kysyttiin näin tärkeää asiaa ja että lapsetkin pääsevät sanomaan mielipiteensä.

Kyselyyn vastasi 370 yli 7-vuotiaista lasta ja nuorta. Vastauksista kävi ilmi, että kuritusväkivallasta kärsivien lasten ei ole helppo kertoa kokemastaan. He pelkäävät, mitä vanhemmat tekisivät saatuaan tietää, että lapsi on kertonut asiasta. Avun hakemisen esteitä ovat myös lapsen pelko joutumisesta pois kotoa sekä luotettavan aikuisen puute.

Älä lyö lasta – kansallinen toimintaohjelma

Kyselyn tuloksia on hyödynnetty sosiaali- ja terveysministeriön työryhmässä, joka on laatinut ehdotuksia kuritusväkivallan vähentämiseksi Suomessa edelleen.

– Parissa vuosikymmenessä kuritusväkivalta on Suomessa vähentynyt selvästi, mutta hyvää kehitystä on edelleen syytä vahvistaa, muistuttaa työryhmän puheenjohtajana toiminut lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula. Esimerkiksi tukistamista oli vuoden 2008

kartoituksen perusteella kokenut 14-vuotiaista noin 35 prosenttia elämänsä aikana. Piiskaa ja läimäyttelyä oli kokenut joka kymmenes.

Selvä enemmistö suomalaisista eli 68 prosenttia aikuisista ei hyväksy lasten ruumiillista kurittamista kasvatukseen. Tuoreimmassa eli vuoden 2007 kyselyssä vielä 26 prosenttia aikuisista kuitenkin hyväksyi sen ainakin poikkeustapauksissa.

– Kotoa kaikki alkaa. Sieltä saadaan ensimmäiset mallit erimielisyyksien ratkaisuun. Siksi myönteisen kasvatusta pitää tukea. Tavoitteena tulee olla lasten ja aikuisten molemminpuolinen kunnioitus ja arvostus.

Lapsiasiavaltuutetun mielestä lasten kysely kertoo myös, että on tärkeä lisätä lasten luottamusta palveluihin ja niissä työskenteleviin aikuisiin.

– Koulu on tärkeässä asemassa tiedon jakajana. Koulun oppilashuollon henkilökunnan on myös tärkeä olla lapsille ja nuorille tuttuja ja läsnä koulun arjessa. Myös nettiin tarvitaan lapsille ja nuorille tietoa näistä asioista, lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula korostaa.

Kuritusväkivallalla tarkoitetaan esimerkiksi läpsimistä, läimäytyksiä, tönimistä, repimistä, luunapin antamista, tukistamista, piiskaamista tai lapsen retuuttamista. Kuritusväkivalta on tahallista kivun aiheuttamista jonka tarkoituksena on lapsen rankaiseminen tai pakottaminen toimimaan tietyllä tavalla. Kuritusväkivalta kiellettiin Suomessa lailla vuonna 1984. Se on myös määritelty rikokseksi. Kasvatuksellinen perustelu ei oikeuta vanhempia käyttämään väkivaltaa. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus turvalliseen elämään. ●

Koulun oppilashuollon henkilökunnan on myös tärkeä olla lapsille ja nuorille tuttuja ja läsnä koulun arjessa.

Barnens förslag till minskning av kroppslig aga:

Information till barnen och hjälp till föräldrarna

Barn anser att det mest effektiva sättet att minska kroppslig aga är att hjälpa föräldrarna med deras problem.

Problemen kan vara för mycket arbete eller stress, men också för stor alkoholkonsumtion. Föräldrarna kan också behöva råd om barnens uppfostran särskilt i svåra situationer. Både vuxna och barn borde informeras om att det inte är tillåtet att slå barn eller behandla dem hårdhänt. Bäst nås de av informationen via rådgivningsbyrån, dagvården, skolan och medierna.

Barnens syn på orsakerna till att föräldrarna använder kroppslig aga utreddes med hjälp av en webbenkät genomförd av barnombudsmannens byrå. Samtidigt ville man reda ut barnens åsikt om hur kroppslig aga kan minskas och om det bästa sättet att erbjuda barn och unga information om saken.

– De som svarade ansåg att enkäten också var informativ och att det lönade sig att fylla i den, berättar planerare *Mirkka Jalonen-Alava* som ansvarade för genomförandet av enkäten.

– Av enkäten framgick att de som svarade var nöjda med att bli tillfrågade om ett så viktigt ärende och med att också barnen fick säga sin åsikt.

Enkäten som genomfördes i våras deltog 370 barn och unga som fyllt 7 år. Av svaren framgick att det inte är lätt för barn som utsätts för kroppslig aga att berätta om sina upplevelser. Barnen oroar sig för vad föräldrarna kan göra när de får veta att barnet har berättat om saken. Andra hinder för att söka hjälp är också att barnen är rädda för att inte få stanna kvar i hemmet och att de inte har någon vuxen som de litat på.

Ett nationellt handlingsprogram

Resultaten av enkäten har använts av en arbetsgrupp vid social- och hälsovårdsministeriet, som har utarbetat förslag till hur kroppslig aga kan minskas ytterligare i Finland.

– Den kroppsliga agan har minskat klart i Finland på ett par decennier, men det är viktigt att fortsättningsvis stöda den positiva utvecklingen, påpekar

ordföranden för arbetsgruppen, barnombudsman Maria Kaisa Aula. Enligt kartläggningen från 2008 hade cirka 35 procent av 14-åringarna blivit luggade. Vart tionde barn hade upplevt stryk eller fått en dask.

En klar majoritet av vuxna finländare, 68 procent, accepterar inte kroppslig aga som en form av uppfostran. I den senaste enkäten från 2007 accepterades aga ändå av 26 procent av de vuxna, åtminstone i exceptionella fall.

– Allting börjar i hemmet. Där får barnen de första modellerna för hur man löser meningsskiljaktigheter. Därför måste man stöda en positiv uppfostran. Målet bör vara ömsesidig respekt och aktning mellan barn och vuxna.

Enligt barnombudsmannen berättar enkäten att det är viktigt att förbättra barnens förtroende för tjänsterna och de vuxna som arbetar med dem.

– Skolan spelar en viktig roll när det gäller att sprida information. Det är också viktigt att personalen som sköter skolans elevvård är bekant för barnen och ungdomarna och närvarande i skolvardagen. Barn och unga behöver också få information om de här sakerna på webben, betonar barnombudsman Maria Kaisa Aula.

Med kroppslig aga avses till exempel att smälla till, daska till, knuffa, slita i, ge en knäpp på näsan, lugga, ge stryk eller släpa på barn. Kroppslig aga innebär att man avsiktligt orsakar ett barn smärta i syfte att bestraffa barnet eller reglera dess beteende. I Finland förbjöds kroppslig aga i lag redan 1984. Aga har också definierats som ett brott. Motiveringen att det görs i fostrande syfte ger inte föräldrarna rätt att använda våld. Barn har rätt till ett tryggt liv också enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. ●

Det är också viktigt att personalen som sköter skolans elevvård är bekant för barnen och ungdomarna och närvarande i skolvardagen.

Miksi jotkut vanhemmat käyttävät kasvatuksessa väkivaltaa?

- ” Ensimmäinen pitää saada selville miksi vanhemmat käyttävät kuritusväkivaltaa lapsiin. Ongelmaa ei voida ratkaista jos syytä ei tiedetä. Jos vanhemmat purkavat uupumustaan lapsiin, niin uupumus on saatava purettua ilman väkivaltaa tai ilman että lapsi kärsii. Vanhemmat eivät ehkä itse tajua purkavansa kiukkua lapsiin ja heitä pitää neuvoa lopettamaan. Terveystieteiden tutkimuksissa ym. pitää kysyä miltä lapsesta itse tuntuu: kohdellaanko häntä huonosti tai väkivalloin ja onko hänellä hyvä olla kotona.” – tyttö 7–12 v.
- ” Jos lapsi ei tottele, aikuiselta menee hermot ja sitten aikuinen hermostuessaan lyö lasta. Eihän siinä ole mitään järkeä. Asiat voi sopia puhumalla eikä nyrkkien tarvitse heilua.”
- ” Alkoholin käyttöä voisi tarkkailla enemmän. Toinen voisi olla työn määrä. Työstressi on kamalaa – ja stressipurkukohde olen minä.”
- ” Tunteet purkautuvat vahvoina ja hallitsemattomina. Fyysinen rangaistus tai sen pelko saa lapset myös tottelemaan nopeammin.”
- ” Koska eivät osaa kasvattaa lapsia oikein. Yleensä syyntä on kai se, että vanhempia itseään on hakattu.”
- ” Kertominen jollekin vähän tuntemattomalle aikuiselle voi olla pelottavaa ja ei välttämättä tiedä voiko henkilöön luottaa sataprosenttisesti.”
- ” Väkivallasta puhutaan toki paljon, mutta lapsille ei kerrota tarpeeksi, mitä pitää tehdä jos joutuu itse uhriksi tai miten asia etenee. Joutuminen pois kotoa, ajatus tuntemattomista ihmisistä pelottaa lapsia, eivätkä he uskalla kertoa asiasta.”

Lisätietoja
Älä lyö lasta! Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010–2015
http://www.stm.fi/julkaisu/nyta/_julkaisu/15379475
Kyselylomake lapsille ja nuorille:
Miten vähentää kuritusväkivaltaa?
<http://www.lapsiasia.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/view/1538419>

Varför använder några föräldrar våld i uppfostran?

- ” Först måste man ta reda på varför föräldrarna använder kroppslig åga mot barnen. Man kan inte lösa problemet om man inte vet orsaken till det. Om föräldrarna tar ut sin trötthet på barnen måste man åtgärda tröttheten utan våld eller utan att barnet blir lidande. Föräldrarna kanske inte ens själva förstår att de tar ut sin ilska på barnen och de måste få råd för att sluta. Inom hälsovården m.m. måste man fråga barnen hur de känner sig: blir de dåligt behandlade eller utsatta för vård och har de det bra hemma” – flicka 7–12 år
- ” Om ett barn inte lyder tappar den vuxna nerverna och då kan den vuxna slå barnet. Det är ju ingen mening med det. Man kan komma överens om saker genom att prata om dem, utan att ta till knytnävorna.”
- ” Användningen av alkohol borde kontrolleras mera. En annan sak är arbetsmängden. Stress i arbetet är gräsligt – och stressen tas ut på mig.”
- ” Man ger utlopp för starka och okontrollerade känslor. Fysiska straff eller rädsla för sådana får också barnen att lyda snabbare.”
- ” Därför att de inte kan uppfostra barnen rätt. Den vanligaste orsaken är väl att föräldrarna själva har fått stryk.”
- ” Att berätta för någon lite obekant vuxen kan vara skrämmande och man vet inte nödvändigtvis om man kan lita på personen till hundra procent.”
- ” Det pratas ju mycket om våldet, men barnen får inte tillräcklig information om vad man ska göra om man själv utsätts för våld eller hur saken hanteras. Barn är rädda för att de inte ska få vara kvar hemma, tanken på okända människor är skrämmande och de vågar inte berätta om saken.”

Ytterligare information
Slå inte barnet! Nationella handlingsprogrammet för att minska kroppslig åga mot barn 2010–2015
http://www.stm.fi/julkaisu/nyta/_julkaisu/1537947#fi
(på finska)

Frågeformulär för barn och unga: Hur kan man minska uppfostringsvåld som riktas mot barn?
<http://www.lapsiasia.fi/sv/aktuellt/pressmeddelanden/pressmeddelande/view/1541034>

Pesäpuu ry järjesti ensimmäinen *Minä Selviydyn* -foorumin sijaishuollossa oleville lapsille ja nuorille 17.11.2010 Jyväskylässä.

Sijaishuollon kiertueella kuullaan lapsia ja nuoria

■ Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kokemusten kerääminen ja heidän osallisuutensa parantaminen on painopisteenä lapsiasiavaltuutetun toimiston työssä vuonna 2011. Tavoitteena on vaikuttaa lastensuojelun valvontaan ja konkretisoida lasten näkemystä sijaishuollon laadusta.

Yhteistyökumppanina on Pesäpuu ry, joka on Jyväskylässä toimiva lastensuojelun erityisosaamisen järjestö.

Pesäpuu ry:n *Selviytyjät*-ryhmässä on nuoria, joilla on omaa kokemusta sijaishuollosta tai jälkihuollosta. He ovat osallistuneet *Ikkuna Omaan Elämään* -hankkeen lastensuojelun kehittämistyöhön. Lapsiasiavaltuutettu on käynyt ryhmän kanssa vuoropuhelua ja käyttänyt tietoa vaikuttamistyössään.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on mukana kehittämässä esitemateriaalia sijaishuoltoon siirtyville lapsille ja nuorille. Lapsiasiavaltuutettu oli mukana marraskuussa 2010 Jyväskylässä ensimmäisessä sijaishuollon *Minä Selviydyn* -foorumissa, johon osallistui noin 30 lasta ja nuorta eri puolilta Suomea.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on yhdessä *Selviytyjät* -ryhmän kanssa suunnitellut sijaishuollossa olevien lasten tapaamisia viidellä paikkakunnalla vuoden 2011 aikana. Kiertue kattaa viisi paikkakuntaa: Helsinki, Kuopio, Oulu, Pori ja Vaasa.

– Lasten ja nuorten kanssa keskustellaan heidän kokemuksistaan sijaishuollon ja lastensuojelun asiakkaina ja arvioidaan heidän oikeuksiensa toteutumista, kertoo

kiertuetta lapsiasiavaltuutetun toimistossa valmistellut lakimies *Jaana Tervo*.

Tiedon perusteella halutaan vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon laatua valvovan Valviran lastensuojelun valvontaohjelmaan.

– Lasten ja nuorten oma kokemus ja näkemys lastensuojelun laatuun vaikuttavista tekijöistä voivat poiketa aikuisten mielestä tärkeistä asioista, muistuttaa *Jaana Tervo*. ●

Lapsiasiavaltuutetun lausunto lastensuojelun laatusuosituksista 21.12.2010 www.lapsiasia.fi/lausunnot

Lastensuojelun laatua lapsen näkökulmasta on

- tuntea sosiaalityöntekijänsä
- joka ei vaihdu jatkuvasti
- joka on tavoitettavissa
- joka on kiinnostunut minusta ihmisenä
- joka antaa tietoa ja perustelee päätöksensä
- joka näkee mahdollisuuteni
- ihmissuhteiden jatkuvuuden tukeminen
- harrastuksia tukeminen
- lapsen ja nuoren kokemustiedon arvostaminen

Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2010:3. www.lapsiasia.fi/julkaisut

Pesäpuu ry organiseraide det första *Minä Selviydyn* -forumet för barn och ungdomar som vårdas utom hemmet 17.11.2010 i Jyväskylä.

På rundturen får man höra barns och ungas erfarenheter av vård utom hemmet

■ En prioritet i arbetet vid barnombudsmannens byrå 2011 är att samla in barnens erfarenheter av vård utom hemmet och förbättra deras delaktighet. Målet är att påverka tillsynen över barnskyddet och konkretisera barnens åsikter om kvaliteten på vården utom hemmet.

Samarbetspartner är Pesäpuu ry, som är en organisation med specialkunnande inom barnskyddet, med verksamhet i Jyväskylä.

I Pesäpuu ry:s grupp *Selviytyjät* ingår ungdomar som har erfarenhet av vård utom hemmet eller eftervård. De har deltagit i arbetet med att utveckla barnskyddet inom ramen för projektet *Ikkuna Omaan Elämään*. Barnombudsmannen har fört en dialog med gruppen och använt information i sitt påverkansarbete.

Barnombudsmannens byrå deltar i utarbetandet av broschyrmaterial för barn och ungdomar som ska vårdas utom hemmet. Barnombudsmannen deltog i det första *Minä Selviydyn* -forumet för barn som vårdas utom hemmet i Jyväskylä i november 2010. I evenemanget deltog cirka 30 barn och unga från olika hörn av Finland.

Barnombudsmannens byrå har tillsammans med gruppen *Selviytyjät* planerat sammankomster för barn som vårdas utom hemmet på fem orter under 2011. Rundturen omfattar fem orter: Helsingfors, Kuopio, Uleåborg, Björneborg och Vaasa.

– Vi kommer att diskutera med barnen och ungdomarna om deras erfarenheter av vården utom hemmet och barnskyddet samt bedöma hur deras rättigheter har beak-

tats, berättar jurist *Jaana Tervo* som förberett rundturen vid barnombudsmannens byrå.

Utifrån informationen vill man påverka tillsynsprogrammet för barnskyddet vid Valvira, som övervakar kvaliteten på social- och hälsovården.

– Barnens och de ungas egna erfarenheter och åsikter om faktorer som påverkar barnskyddets kvalitet kan avvika från vad vi vuxna anser vara viktigt, påpekar *Jaana Tervo*. ●

Barnombudsmannens utlåtande om kvalitetsrekommendationerna för barnskyddet 21.12.2010 www.lapsiasia.fi/lausunnot (på finska)

Barnskyddets kvalitet ur barnets perspektiv innebär

- att man känner sin socialarbetare
- som inte byts ut hela tiden
- som kan nå
- som är intresserad av mig som människa
- som ger information och motiverar sina beslut
- som ser mina möjligheter
- stöd för kontinuerliga människorelationer
- stöd för fritidssysselsättningar
- uppskattning av barnens och de ungas erfarenheter

Förverkligas barnets rätt till permanenta uppväxtförhållanden? Publikationer från barnombudsmannens byrå 2010:3. www.lapsiasia.fi/julkaisut (på finska)

Mitä kasvatusta on?

"Sellasta niinkun opetusta, mutta siinä myös hoidetaan sitä jota kasvatetaan."

– tyttö 10 v.

"Kasvatusta on jonkun henkilön tukemista, kertomista mikä on väärin ja mikä on oikein, sen ihmisen kanssa viettämistä yhteistä aikaa jne."

– tyttö 12 v.

6 Lasten ja nuorten oikeusturva paremmaksi

Lapsiasiavaltuutetun toiminnan uutena painopisteenä on lasten ja nuorten oikeusturvan parantaminen. Lapsen asema huoltoriidoissa on yleisesti tunnustettu ongelma, mutta kehitettävää on myös terveydenhuollossa, rikosprosesseissa ja muissa oikeuskäytännöissä, joissa lapsi on osallisena.

Barns och ungdomars rättsskydd förbättras

En ny prioritet i barnombudsmannens verksamhet är att förbättra barnens och de ungas rättsskydd. Barnets ställning i vårdtvister är ett allmänt erkänt problem, men förbättringar behövs också inom hälsovården, straffprocesser och annan rättspraxis där barn är inblandade.

Vad är uppfostran?

"Det är lite som undervisning, men man sköter också om det som uppfostras."

– flicka 10 år

"Uppfostran är att ge en person stöd, berätta vad som är rätt och fel, tillbringa tid tillsammans m.m."

– flicka 12 år

Lapsen tunnettava oikeutensa

Vanhemmat yleensä toimivat lastensa puolesta kun heidän oikeuksiaan loukataan. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista.

– Tavoitteena on parantaa alaikäisten mahdollisuuksia valittaa ihmisoikeusloukkauksista myös itsenäisesti. Tiedottaminen lapsille sopivalla tavalla lapsen oikeuksista ja oikeusturvakeinoista on tässä tärkeää. Lapsen on ensin tiedettävä oikeutensa että edes tietää tulleensa kohdelluksi väärin, lapsiasiavaltuutetun toimiston lakimies *Jaana Tervo* toteaa.

Parempaa tietoa oikeusturva-asioista tarvitsevat myös lasten vanhemmat. Myös paikalliset toimijat esimerkiksi oppilashuollossa tarvitsevat nykyistä selkeämpää tietoa siitä, miten neuvoa lapsia ja nuoria eri tilanteissa.

Lapsiystävälliset oikeuskäytännöt

Oikeuskäytäntöjen kehittämistyö perustuu Euroopan Neuvoston lapsiystävällisen oikeuden suun-

taviivoihin. Suositus on tarkoitus kääntää myös suomeksi.

– Monissa muissa Euroopan maissa on kiinnitetty enemmän huomiota lapsen asemaan rikosprosessissa. Suomessa on vielä kehitettävää monella osa-alueella, arvioi *Tervo*.

Lapsiasiavaltuutetun tietoon tulee epäkohtia suoraan kansalaisilta mutta myös viranomaisilta ja asiantuntijoilta ja kansainvälisiltä foorumeilta.

– Edunvalvojilta on esimerkiksi tullut viestiä, kun lapsi on ollut rikoksen kohteena ja huoltaja on ollut esteellinen valvomaan lapsen etua. Lapselle ei aina edes haeta edunvalvojaa, *Tervo* mainitsee.

Tiedossa on myös MLL:n lasten ja nuorten puhelin- ja nettipalvelusta välittyvä hätä, kun lapsilla olisi tarve ilmoittaa rikoksesta, esimerkiksi väkivallasta tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä, mutta lapset eivät tiedä mihin ottaa yhteyttä.

Barnet måste känna till sina rättigheter

Det är i allmänhet föräldrarna som agerar för sina barn då deras rättigheter kränks. Det är ändå inte alltid möjligt.

– Målet är att förbättra minderåriga barns möjligheter att anföra klagomål om brott mot de mänskliga rättigheterna också på egen hand. Det viktiga är att informera barnen på ett lämpligt sätt om deras rättigheter och rättsmedel. För att förstå att de har behandlats fel måste barnen först vara medvetna om sina rättigheter, konstaterar jurist *Jaana Tervo*.

Barnens föräldrar behöver också bättre information om rättsskyddsfrågor. Dessutom behöver lokala aktörer, t.ex. inom elevvården, mer åskådlig information om hur man ger barn och ungdomar råd i olika situationer.

Barnvänlig rättspraxis

Arbetet med att utveckla rättspraxisen grundar sig på Europarådets riktlinjer för barnvänlig rättspraxis.

Rekommendationen ska översättas också till svenska.

– I många andra länder i Europa har man fäst mera uppmärksamhet vid barnets ställning i straffprocessen. Här i Finland har vi fortfarande mycket som kan förbättras, bedömer *Tervo* vid barnombudsmannens byrå.

Barnombudsmannen får reda på missförhållanden direkt från medborgarna, men också från myndigheter, experter och internationella forum. – Vi har exempelvis fått meddelanden från intressebevakare i fall där ett barn har utsatts för brott och vårdnadshavaren har ansetts jävig och inte kunnat bevaka barnets intresse. Man ansöker inte ens alltid om intressebevakare för barnet, berättar *Tervo*.

Hon vet också om fall som förmedlats av Mannerheims Barnskyddsförbunds telefon- och webbtjänst för barn och unga, där barn har önskat anmäla ett brott, t.ex. våld eller sexuellt övergrepp, men inte vetat till vem de kan vända sig.

Tutkimusten mukaan lapsiin kohdistuva väkivalta jää liian usein ns. piilorikollisuudeksi eli ne eivät tule edes poliisin tietoon. On tärkeää, että rikoksen uhriksi joutunut lapsi otetaan vakavasti ja häntä kohdellaan asianmukaisesti sekä huomioidaan lapsen erityinen tarve suojeluun.

"Minulla on turva, on ruokaa, rakastava perhe ja katto pään päällä."
– alakoululainen

– Rikosilmoituskyynnystä on madallettava ja tarjottava turvataitokasvatusta kaikille lapsille, Tervo sanoo.

Hän pitää tärkeänä, että myös kouluissa toimisi valppaan oppilashuollon lisäksi riippumaton taho, joka voisi puuttua esimerkiksi kiusaamistapauksiin.

Tervo kertoo hankkeista muissa maissa, joissa on huolehdittu, että viranomaiset kokoontuvat yhteen lasta varten jotta lapsen ei tarvitsisi asioida monessa paikassa. Toimitiloista on tehty lapsille viihtyisiä ja toiminnallisia ja pyritty lapsille ymmärrettävään kielenkäyttöön.

Oikeusturvakeinot yhteen osoitteeseen

Viranomaisetkin voivat loukata lasten oikeuksia. Kantelumenettelyä laillisuus- ja ihmisoikeusvalvojille on kehitettävä lapsiystävällisemmäksi. Kaikkien keinojen tulisi löytyä yhdessä ja samassa osoitteessa, esimerkiksi verkossa. YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että myös alaikäisten tulee voida ottaa yhteyttä viranomaisiin oikeusturva-asioissa.

Valtionhallinnossa tulisi ottaa selkeämmin vastuuta lapsiystävällisestä tiedottamisesta kantelu- ja valitusmahdollisuuksista. Yhteistyötä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa on aloitettu siitä, miten toimintaa voitaisiin uudistaa sekä valvonnan että kantelumenettelyiden osalta.

– Esimerkiksi lastensuojelun asiakkaana olevien lasten kohdalla sosiaalityöntekijän tulisi vastata, että lapsi saa sijaishuollossa hyvää hoitoa tai kasvatusta, mutta joskus ongelma voi olla sosiaalityöntekijässä, Tervo sanoo.

Lapsiasiavaltuutettu selvittää sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten mielipiteitä ja omia kokemuksia lastensuojelusta kiertueellaan sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten luokse. ●

Enligt undersökningar förblir våld mot barn alltför ofta oupptäckt, dvs. det kommer aldrig till polisens kännedom. Det är viktigt att ett barn som utsatts för ett brott tas på allvar och bemöts på ett lämpligt sätt samt att man beaktar barnets särskilda skyddsbehov.

– Tröskeln för att göra en polisanmälan måste bli lägre och alla barn behöver få trygghetsfostran, säger Tervo.

Hon anser det viktigt att det skolorna utöver en uppmärksam elevvård också har en obunden aktör, som kan ingripa i exempelvis fall av mobbning.

Tervo berättar om projekt i andra länder, där man har sett till att myndigheterna samordnas för barnens skull, så att de inte behöver kontakta flera ställen. Lokalerna har gjorts trivsamma och funktionella för barnens skull, och man strävar efter att använda ett språk som barnen förstår.

Rättsskyddsmetoderna på en adress

Myndigheterna kan också kränka barnens rättigheter. Klagomålsförfarandet hos de organ som övervakar laglighet och mänskliga rättigheter måste bli mer barnvänligt. Alla förfaranden borde vara tillgängliga på en och samma adress, t.ex. på internet. FN:s barnrätts-

kommitté har rekommenderat att också minderåriga barn ska kunna kontakta myndigheterna i ärenden som gäller rättsskydd.

Inom statsförvaltningen behöver man en klarare ansvarsfördelning då det gäller barnvänlig information om möjligheterna att anföra klagomål eller besvär. Samarbetet med riksdagens justitieombudsman har inletts med att diskutera hur verksamheten kunde förnyas med tanke på både tillsynen och klagomålsförfarandet.

– Exempelvis i fråga om barn som är klienter hos barnskyddet borde socialarbetare ansvara för att barnet får bra vård eller uppfostran i vården utom hemmet, men ibland kan problemet vara socialarbetaren själv, säger Tervo.

På sin rundtur bland barn och ungdomar som vårdas utom hemmet klarlägger barnombudsmannen vilka åsikter och egna erfarenheter de här barnen har av barnskyddet. ●

"Jag har trygghet, mat, en familj som älskar mig och tak över huvudet."
– lågstadieelev

Lain- ja perusoikeuksien valvojat Suomessa

■ YK:n lapsen oikeuksien komitea suositteli vuonna 2005 että lapsiasiavaltuutetun tulisi ottaa vastaan alaikäisten tekemiä kanteluita. Lapsiasiavaltuutettu on katsonut, että parempi ratkaisu olisi uudistaa nykyisten laillisuusvalvonnasta ja perusoikeuksien valvonnasta vastaavien viranomaisten toimintaa lapsiystävälliseksi.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto aloitti vuonna 2010 yhteistyön eri viranomaisten kanssa ja selvitti lähtötilannetta. Viranomaiset, joita asia koskee ovat eduskunnan oikeusasiamies, oikeuskanslerin virasto, sosiaali- ja terveydenhuollon valvontavirasto (Valvira), aluehallintovirastot, tasa-arvo-, tietosuojaja- ja vähemmistövaltuutetun toimistot. Lisäksi Kuluttajavirasto ja Viestintävirasto ovat toimijoita, joiden on tärkeä tiedottaa toiminnastaan lapsille ja nuorille.

Lapsinäkökulman vahvistaminen myös paikallisten sosiaali- ja potilasasiamiesten työssä kuuluu tavoitteisiini. ●

Övervakare av lagen och de grundläggande rättigheterna i Finland

■ År 2005 rekommenderade FN:s barnrättskommitté att barnombudsmannen borde ta emot klagomål som anförts av minderåriga. Barnombudsmannen betraktar det som en bättre lösning att göra verksamheten vid de myndigheter som för närvarande ansvarar för övervakningen av lagen och de grundläggande rättigheterna barnvänligare.

Barnombudsmannens byrå inledde 2010 samarbete med olika myndigheter och gjorde en utredning av utgångsläget. Myndigheterna som berörs av ärendet är riksdagens justitieombudsman, justitiekanslersämbetet, tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira), regionförvaltningsverken, jämställdhets-, data- och minoritetsombudsmannens byrå. Konsumentverket och Kommunikationsverket borde också informera barn och ungdomar om sin verksamhet.

Till målen hör också att stärka barnens perspektiv i de lokala social- och patientombudsmännens arbete. ●

Lapsen asemaa terveydenhuollossa on syytä vahvistaa

■ Suomalaista potilasasiamesjärjestelmää tulisi kehittää palvelemaan paremmin lapsia ja nuoria, sanoo vt. ylitarkastaja *Kirsi Pollari* lapsiasiavaltuutetun toimistosta.

Jokaisella terveydenhuollon toimintayksiköllä on potilasasiames, joka antaa tietoa potilaalle tämän oikeuksista ja toimii potilaan oikeuksien edistämiseksi. Lapsiasiavaltuutettu teetti keväällä 2010 kyselyn julkisen terveydenhuollon potilasasiameshille selvittääkseen, miten järjestelmä vastaa lasten ja nuorten tarpeisiin.

Suorat yhteydenotot lapsilta ja nuorilta potilasasiameshien ovat harvinaisia. Järjestelmä ei ole selkeä lapsille ja nuorille, ja sitä tulisi kehittää.

– Lapset tarvitsevat tietoa, miten ja miksi potilasasiameshien voi ottaa yhteyttä. Tiedottamisen tulisi tapahtua lapsia kiinnostavalla tavalla ja heidän omalla kielellään, kyselyn toteuttanut *Kirsi Pollari* toteaa.

– Myös terveydenhuollon henkilöstö tarvitsee koulutusta lapsiystävällisestä sairaalasta ja oikeusturvakeinojen käytöstä. Kaikkien aikuisten tulisi ottaa vakavasti, kun lapsi tuo esille kokemansa epäkohdan. Lapselle pitää kertoa, miten asia etenee ja huolehtia, että lapsi saa vastauksen.

Tarvitaan sekä suojelua että osallistumista

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus sekä suojeluun että osallistumiseen. Terveydenhuollossa lapsen oikeus osallistua on tulkittu *Kirsi Pollarin* mielestä liiankin usein tarkoittamaan pelkästään lapsen itsemääräämisoikeutta. Kyse on myös paljosta muusta.

– Aikuisen velvollisuus on ottaa selvää lapsen mielipiteestä ja ottaa se huomioon ratkaisuisaan. Lapsen edun määrittely on kuitenkin kokonaisuutena aikuisen

tehtävä, *Kirsi Pollari* muistuttaa.

Lapsen edun ja määräämisoikeuden yhteensovittaminen ei aina ole ristiriidatonta. Erityisen ongelmallisia ovat tilanteet, joissa alaikäinen on eri mieltä hoidosta vanhempiensa kanssa.

– Pääsääntöisesti huoltajien mielipiteet tulee mahdollisimman pitkälle ottaa huomioon. Vastuu on aina aikuisen. Lapsen osallistumisen ja suojelemisen pitäisi sisältyä lapsen etuun tasapainoisina osa-alueina, *Kirsi Pollari* toteaa.

– Lapsella tulee aina olla mahdollisuus luottamuksellisesti pohtia asioita terveydenhuollon henkilökunnan kanssa ja myös itsenäisesti käyttää terveydenhuollon oikeusturvakeinoja. ●

Kirsi Pollari:

Lapsen asema potilasasiameshien työssä.

Lapsen oikeus osallistua ja tulla kuulluksi.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 2011:9.

www.lapsiasia.fi/julkaisut

Viktigt att stärka barnens ställning inom hälsovården

■ Det finländska patientombudsmannasystemet borde anpassas bättre till barn och ungdomar, säger tfj. överinspektör *Kirsi Pollari* vid barnombudsmannens byrå.

Varje verksamhetsenhet inom hälsovården har en patientombudsman, som ger patienterna information om deras rättigheter och främjar patienternas rättigheter. Barnombudsmannen lät våren 2010 göra en enkät för patientombudsmännen inom den offentliga hälsovården för att klarlägga hur systemet uppfyller behoven bland barn och ungdomar.

Barn och ungdomar tar sällan direkt kontakt med patientombudsmannen. Systemet är inte åskådligt för barn och ungdomar och bör därför utvecklas.

– Barn behöver få information om hur och varför man kan kontakta patientombudsmannen. Informationen borde lämnas på ett sätt som intresserar barnen och på deras eget språk, konstaterar *Kirsi Pollari*, som genomförde enkäten.

– Hälsovårdspersonalen behöver också få utbildning i konceptet barnvänligt sjukhus och användningen av rättsskyddsmedel. Alla vuxna borde ta barnen på allvar då de berättar om något missförhållande som de upplevt. Man bör berätta för barnen hur saken hanteras och se till att de får svar på sina frågor.

Både beskydd och delaktighet behövs

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter har ett barn rätt till både beskydd och delaktighet. Inom hälsovården har barnets rätt till delaktighet enligt *Kirsi Pollari* alltför ofta tolkats som enbart barnets självbestämmanderätt. Det gäller också mycket annat.

– En vuxen person är skyldig att reda ut barnets åsikt och ta den i beaktande i sina beslut. Det är i

alla fall den vuxna personens uppgift att definiera barnets intresse i sin helhet, påpekar *Kirsi Pollari*.

Det går inte alltid att samordna barnets intresse och självbestämmanderätten utan att motsättningar uppstår. Särskilt problematiska är situationer där ett minderårigt barn har en annan åsikt om vården än föräldrarna.

– I allmänhet ska vårdnadshavarnas åsikter tas i beaktande i mån av möjlighet. En vuxen person har alltid ansvaret. Barnets delaktighet och beskydd borde utgöra balanserade delområden i barnets intresse, konstaterar *Kirsi Pollari*.

– Ett barn ska alltid ha möjlighet att diskutera frågor konfidentiellt med hälsovårdspersonalen och dessutom självständigt använda sig av hälsovårdens rättsskyddsmedel. ●

66

Lapsiasia- ja vähemmistövaltuutettu suosittavat

Aikuisille paremmat valmiudet puuttua lasten ja nuorten kokemaan syrjintään

Vähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret kokevat erityisen paljon nimittelyä ja ennakkoluuloista suhtautumista, johon aikuiset harvoin puuttuvat. Lasten ja nuorten yleinen kokemus on, että aikuiset eivät huomaa syrjintää.

”Paitsi koulussa ja harrastuksissa, lapset ja nuoret joutuvat kohtaamaan syrjintää myös kotona. Näin kertoi Itä-Suomen yliopiston sisäasiainministeriölle vuonna 2010 tekemä tutkimus. Lapsiasiavaltuutetun toimisto oli mukana yhteistyökumppanina.

Lapsiasiavaltuutettu ja vähemmistövaltuutettu ovat tutkimuksen perusteella julkaisseet maaliskuussa 2011 suosituksensa toimenpiteiksi eri vähemmistöryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten oikeuksien toteutumisen edistämiseksi.

Lasten ja nuorten kokema syrjintä toteutuu usein kiusaamisena. Sen kitkemiseksi on tärkeää tunnistaa

yhtenä mahdollisena kiusaamisen syynä kuuluminen etnisiin, kielellisiin, uskonnollisiin ja seksuaalivähemmistöihin tai eri vammaisryhmiin. Suositukseen sisältyy ehdotus yhdenvertaisuuslain uudistamiseksi niin, että siinä veloitetaan kouluja laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelma käytännön toimintamalleineen syrjinnän ehkäisemiseksi

Syrjinnästä kertominen kysyy luottamusta

Suosituksen mukaan aikuisten kykyä tunnistaa ja puuttua syrjintään lasten ja nuorten keskinäisessä kanssakäymisessä tulee kehittää. Aikuisten pitää

Barnombudsmannen och minoritetsombudsmannen rekommenderar

Vuxna får bättre beredskap att ingripa i diskriminering av barn och ungdomar

Ungdomar som tillhör minoritetsgrupper upplever speciellt mycket utskällningar och fördomsfulla inställningar, och vuxna ingriper sällan i dessa. Barn och ungdomar upplever i allmänhet att de vuxna inte lägger märke till diskrimineringen.

”Barn och ungdomar får uppleva diskriminering inte endast i skolan och i samband med fritidssysselsättningar, utan också i hemmet. Det visar en undersökning som gjordes av Itä-Suomen yliopisto för inrikesministeriet 2010. Barnombudsmannens byrå deltog som samarbetspartner.

Barnombudsmannen och minoritetsombudsmannen har utifrån resultaten av undersökningen i mars 2011 publicerat sin rekommendation om åtgärder för att främja rättigheterna för barn och ungdomar som tillhör olika minoritetsgrupper.

Diskrimineringen av barn och ungdomar består oftast av mobbning. För att sätta stopp för mobbningen är det viktigt att man identifierar om den beror på att den mobbade hör till etniska, språkliga, religiösa och sexuella minoriteter eller olika grupper av handikappade. I rekommendationerna ingår ett förslag till reform av lagen om likabehandling så att lagen ålägger skolorna att göra upp en likabehandlingsplan med praktiska handlingsmodeller för att förebygga diskriminering.

67

tunnistaa myös oman toimintansa mahdolliset syrjintää lisäävät vaikutukset. Kaikkien lasten parissa työskentelevien ammattilaisten koulutukseen on sisällytettävä yhdenvertaisuuskysymysten tarkastelua lasten ja nuorten kannalta.

– Aikuiset kasvattajina antavat aina esimerkin lapsille yhdenvertaisesta kohtelusta sekä erilaisten ihmisten kohtaamisesta, lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula muistuttaa.

Lisäksi lapsia ja nuoria on rohkaistava kertomaan syrjintäkokemuksistaan aikuisille. Tämä edellyttää luottamusta aikuiseen. Lapset ja nuoret kertovat syrjinnästä useimmin vanhemmilleen, jotka tarvitsevat tietoa siitä, mitä he voivat näissä tilanteissa tehdä.

Lasten ja nuorten toimintaympäristöihin tulee kehittää johdonmukaiset luottamukseen perustuvat toimintamallit syrjintään puuttumiseksi. Puuttuminen ei kuitenkaan voi olla vain aikuisten varassa, vaan lapset ja nuoret tarvitsevat toimintamalleja myös toimiakseen itse. Aina tulee olla myös mahdollisuus siirtää asia aikuisten hoidettavaksi.

Erilaisuus on arvokasta

Syrjinnän ehkäisemiseksi tarvitaan asennekasvatusta, tietoa ja käytännön toimintamalleja sekä lapsille ja nuorille että aikuisille. Koulujen opetus suunnitelmiiin tulee sisällyttää teemoja, joissa käsitellään eri vähemmistöjä ja tarjotaan asiallista tietoa.

Keskeistä on kasvatusta erilaisuuden näkemiseen arvokkaana. Lasten ja nuorten on tärkeää tottua toimimaan erilaisissa ryhmissä. Kun toimenpiteisiin syrjintää vastaan ryhdytään, on myös tarkasti seurattava, etteivät ne saa aikaan uutta syrjintää tai pahenna tilannetta entisestään.

Toimintamalleja tarvitaan myös syrjintää kokeineiden lasten ja nuorten tukemiseksi. Tärkeitä ovat erilaisten olemassa olevien yhteisöjen mahdollisuudet tarjota johonkin kuulumisen ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia, sillä syrjintä aiheuttaa usein ulkopuolisuuden kokemuksia.

Valtuutetut korostavat, että yhdenvertaisuuden toteutumista valvovien viranomaisten toimintaa tulee kehittää lapsille ja nuorille helpommin lähestyttäväksi. Ihmisoikeus- ja lainvalvonta-asioista on tie-

dotettava lapsille ja nuorille ymmärrettävällä tavalla.

Itä-Suomen yliopiston Yhteiskuntatieteiden laitoksen toteuttaman *Lasten ja nuorten kokema syrjintä Suomessa* -tutkimushankkeessa selvitettiin 10–17-vuotiaiden eri vähemmistöryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten kokemaa syrjintää. Sisäasiainministeriön rahoittamassa tutkimuksessa vähemmistöjä edustivat etnisiin, kielellisiin, uskonnollisiin ja seksuaalivähemmistöihin sekä eri vammaisryhmiin itsensä lukevat lapset ja nuoret. ●

Suosittukset syrjinnän vähentämiseksi löytyvät verkkosivulta <http://www.lapsiasia.fi/nyt/aloitteet>

Lisätietoa:

www.lapsiasia.fi/lausunnot

Lausunto oikeusministeriölle yhdenvertaisuuslain uudistamisesta 12.4.2010

Lausunto eduskunnalle EU:n

yhdenvertaisuusdirektiiviehdotuksesta 18.5.2010

Lausunto ihmisoikeusinstituutioryhmän mietinnöstä 9.8.2010

Rekommendationerna för hur man kan minska diskrimineringen finns på <http://www.lapsiasia.fi/nyt/aloitteet> (på finska)

Ytterligare information:

www.lapsiasia.fi/lausunnot (på finska)

Lausunto oikeusministeriölle yhdenvertaisuus-

lain uudistamisesta 12.4.2010

Lausunto eduskunnalle EU:n

yhdenvertaisuusdirektiiviehdotuksesta 18.5.2010

Lausunto ihmisoikeusinstituutioryhmän mietinnöstä 9.8.2010

Förtroende behövs för att berätta om diskriminering

Enligt rekommendationerna bör man förbättra vuxna personers förmåga att identifiera och ingripa i diskriminering i barnens och de ungas umgänge. De vuxna ska också identifiera på vilka sätt deras egna handlingar eventuellt kan öka diskrimineringen. I yrkesutbildningen för alla som arbetar med barn ska tas upp frågor om likabehandling ur barnens och de ungas perspektiv.

– De vuxna är uppfostrare och fungerar alltid som förebilder för barnen i fråga om likabehandling samt hur man bemöter olika människor, påpekar barnombudsmannen Maria Kaisa Aula.

Barn och ungdomar ska dessutom uppmuntras att berätta för vuxna personer om de upplevt diskriminering. Det kräver att barnet har förtroende för den vuxna personen. Barn och ungdomar berättar oftast för sina föräldrar om de upplevt diskriminering och föräldrarna behöver information om vad de kan göra i dessa situationer.

I barnens och de ungas miljö bör skapas konsekventa handlingsmodeller som grundar sig på för-

troende, för att ingripa i diskriminering. Man kan i alla fall inte förlita sig helt på att de vuxna ska ingripa, utan barn och ungdomar behöver också handlingsmodeller för att själv ingripa. Det ska också alltid finnas en möjlighet att lämna över ärendet till de vuxna.

Olikheter är värdefulla

För att förebygga diskriminering behövs attitydförändring, information och praktiska handlingsmodeller för såväl barn och ungdomar som vuxna. I skolornas läroplaner ska inkluderas teman som behandlar olika minoriteter och erbjuder saklig information.

Det är viktigt att barn uppfostras till att se olikheter som värdefulla. Barn och ungdomar ska vänja sig vid att arbeta i olika grupper. Då man vidtar åtgärder mot diskriminering måste man också noga kontrollera att åtgärderna inte skapar ny diskriminering eller förvärrar situationen ytterligare.

Handlingsmodeller behövs också för att stöda barn och ungdomar som har utsatts för diskriminering. Det är viktigt att olika befintliga sammanslutningar har möjlighet att erbjuda upplevelser av att höra till

något och bli accepterad, eftersom diskriminering ofta orsakar känslor av utanförskap.

Ombudsmännen betonar att verksamheten vid de myndigheter som övervakar att likabehandlingen verkställs bör utvecklas så att det blir lättare för barn och ungdomar att kontakta myndigheterna. Barn och ungdomar ska informeras på ett begripligt sätt om frågor som gäller de mänskliga rättigheterna och lagövervakning.

I forskningsprojektet *Lasten ja nuorten kokema syrjintä Suomessa (Diskriminering bland barn och ungdomar i Finland)* som genomfördes av Samhällsvetenskapliga institutionen vid Itä-Suomen yliopisto klarlades i vilken mån 10–17-åriga barn och ungdomar som tillhör olika minoriteter upplevt diskriminering. I undersökningen, som finansierats av inrikesministeriet, representerades minoriteterna av barn och ungdomar som anser sig tillhöra etniska, språkliga, religiösa och sexuella minoriteter samt olika grupper av handikappade. ●

7 Lapsiasia- valtuutetun toimisto 2010

Vuosi 2010 oli lapsiasiavaltuutetun toimiston työssä aikaansaava. Kasvatusteema sai hyvän vastaanoton ja keskustelu jatkuu. Lasten ja nuorten ääni vahvistui toimiston työssä. Kysely lasten keinoista vähentää kuritusväkivaltaa ja sijaishuollon foorumi antoivat uutta tietoa päättäjille.

Kuka on tärkein kasvattaja?

"Opettajat vaikuttavat paljon ajattelutapaan ja arvoihin."
– yläkoululainen

"Mun viulun opettaja antaa aina välil kaikki neuvoja ja sille mä voin myös puhua."
– tyttö 11 v.

70

Barnombuds- mannens byrå 2010

I arbetet vid barnombudsmannens byrå var 2010 ett effektivt år. Temat uppfostran fick ett bra mottagande och diskussionen fortsätter. Barnen och ungdomarna fick en viktigare roll i byråns arbete. Enkäten om barnens förslag till hur kroppslig aga kan minskas och forumet för vård utom hemmet gav beslutsfattarna ny information.

Vem är den viktigaste uppfostraren?

"Lärarna inverkar mycket på tänkesättet och värdena."
– högstadielev

"Min violinlärare ger allt emellanåt goda råd och jag kan också prata med henne."
– flicka 11 år

Lapset ja nuoret neuvonantajina entistä vahvemmin

Vuosi 2010 oli lapsiasiavaltuutetun toimiston työssä myönteinen, aikaansaava ja vaikuttava vuosi, josta voidaan olla ylpeitä. Toimiston viisivuotisjuhla 1. syyskuuta Jyväskylässä konkretisoi toiminnan arvostusta ja myönteistä suhtautumista sidosryhmissä. Kasvatusteema sai myönteisen vastaanoton. Lapsen oikeuksien teemat ja lapsiasiavaltuutetun työ saivat myös kansainvälistä tunnettavuutta.

Lapset ja nuoret olivat aiempaa vahvemmin toimiston neuvonantajina. Oma nuorten neuvonantajiryhmä aloitti toimintansa. Kysely lasten keinoista vähentää kuritusväkivaltaa oli opettavainen ja tarjosi uutta tietoa päättäjille. Sijaishuollon ensimmäinen foorumi avasi lasten ja nuorten roolia palveluiden

kehittäjänä. Lasten sivuilla, www.lastensivut.fi, lisättiin yhteistyötä kummiryhmien ja koulujen kanssa. Jyväskylän yliopisto on edelleen lastensivujen kehittämisen kumppanina.

Toimiston antamista lausunnoista useat vaikuttivat lakien sisältöön. Esimerkkinä mainittakoon kotouttamis- ja vastaanottolainsäädännön uudistukset. Lapsiasiavaltuutetun toimisto oli mukana ennätysmäisen monessa eli yhdeksässä eri valtionhallinnon työryhmässä. Merkittävin näistä oli lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastaisen Euroopan Neuvoston sopimuksen toimeenpano. Valtioneuvoston kanslian kasvutyöryhmässä, jossa lapsinäkökulmaa tuotiin uutena alueena myös talouspolitiikkaan.

71

Barn och unga allt starkare i rollen som rådgivare

I arbetet vid barnombudsmannens byrå var 2010 ett positivt, handlingskraftigt och effektivt år, som vi kan vara stolta över. Byråns femårsjubileum som firades 1.9.2010 i Jyväskylä konkretiserade uppskattningen och den positiva inställningen till verksamheten bland intressentgrupperna. Temat uppfostran fick ett positivt mottagande. Teman med anknytning till barnets rättigheter och barnombudsmannens arbete fick också en internationell dimension.

Barn och unga blev allt starkare rollen som byråns rådgivare. De ungas egen rådgivningsgrupp inledde sin verksamhet. Enkäten om barnens förslag till hur kroppslig aga kan minskas var informativ och bjöd på ny information till beslutsfattarna. Det första forumet för vård utom hemmet skapade en roll för barn och ungdomar som utvecklare av tjänster. Barnens sidor, www.lastensivut.fi, utökades med samarbete

med faddergrupper och skolor. Jyväskylä universitet är fortsättningsvis vår partner i utvecklingen av barnens sidor.

Flera av de utlåtanden som byrån gav påverkade innehållet i lagarna. Som exempel kan nämnas reformerna av integrationslagstiftningen och lagstiftningen om mottagande av asylsökande. Barnombudsmannens byrå ingick i ett rekordstort antal arbetsgrupper inom statsförvaltningen, hela nio stycken. Den viktigaste av dessa var verkställandet av Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. I statsrådets kanslis tillväxtarbetsgrupp togs barnen perspektiv med som ett nytt område också i den ekonomiska politiken.

Under året fanns flera av statsrådets arbetsgrupper med uppgift att stärka barn-, ungdoms- och familjepolitiken. Med tanke på barnombudsmannens

Valtioneuvoston lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikan rakenteita vahvistavia työryhmiä oli vuoden aikana vireillä useita. Lapsiasiavaltuutetun käytännön työn kannalta tärkein oli lapsen oikeuksien kansallisen viestintästrategian laadinta.

Yhdessä Väestöliiton sekä Lastensuojelun Keskusliiton kanssa laadittu eropalveluiden aloite oli laadukas ja ajankohtainen. Lisäksi lapsiasianeuvottelukunnan aloitteilla tuotiin uusia näkökulmia lastensuojeluun. Aiheina olivat yksin tulevien turvapaikanhakijoiden vastaanotto, avoin adoptio sekä vankilassa olevien vanhempien lasten oikeudet.

Ihmisoikeusnäkökulma vahvistui työssä. Lasten ja nuorten oikeusturvakysymykset ja lapsiystävällinen ihmisoikeus- ja lainvalvonta olivat painopisteitä, joita kehitetään lähivuosien aikana. Kysely potilasiamiehille sai alalla aikaan keskustelua ja kiinnostusta lapsen oikeuksiin. MLL:n lasten ja nuorten puhelimen ja netin kanssa yhteistyö tiivistyi.

Lapsinäkökulma vammaispolitiikkaan julkaisun viimeistely siirtyi vuoden 2011 puolelle.

Toimiston työ oli kuitenkin vuonna 2010 edelleen liian kuormittavaa. Monien hankkeiden lisäksi oli paljon tarpeita reagoida toimintaympäristöstä nouseviin tarpeisiin. Henkilökunta koki olevansa tiukoilla. Osatekijänä ovat myös esmiehen matkapäivien runsaus. Tukitehtäviin tarvittaisiin lisää henkilökuntaa.

Venäjän lapsiasiavaltuutetun yllättävä vierailu ja sen aiheuttama keskustelu työllisti toimistoa.

Toiminnan suunnitelmallisuus parani verrattuna aiempiin vuosiin. Toiminta perustuu vuonna 2009 linjattuun strategiaan. Toimistolle vahvistettiin työjärjestys sekä laadittiin asiakirjahallinnon suunnitelma. Kansalaisyhteydenottoprosessia selkiytettiin tavoitteena nopeampi vastaaminen. Talousarviossa pysyttiin erinomaisesti. ●

”Opettajat, ainakin suurin osa ovat kivoja ja tekee kaiken oppilaan hyväksi ja koulutalo on mahtava sekä uudet laitteistot.”
–yläkoululainen

praktiska arbete var det viktigaste att en nationell kommunikationsstrategi för barnets rättigheter gjordes upp.

Initiativet till utveckling av skilsmässotjänsterna som utarbetades tillsammans med Centralförbundet för Barnskydd och Väestöliitto var högklassigt och aktuellt. Barnombudsmannadelegationens initiativ tillförde också barnskyddet nya perspektiv. Teman var mottagningen av asylsökande som anländer ensam, öppen adoption samt rättigheter för barn vilkas föräldrar sitta i fängelse.

Människorättsperspektivet stärktes i arbetet. Rättsskyddsfrågor för barn och ungdomar samt barnvänlig övervakning av mänskliga rättigheter och lagövervakning är prioriteringar som ska utvecklas under de närmaste åren. En enkät till patientombudsmännen fick till stånd en diskussion inom branschen och väckte intresset för barnets rättigheter. Samarbetet med Mannerheim's Barnskyddsförbunds telefon- och webbtjänst för barn och ungdomar intensifierades.

Färdigställandet av publikationen om barnperspektivet i handikappolitiken sköts upp till 2011.

Byråns arbetsbörda var trots det fortfarande för

tung 2010. Utöver de många projekten fanns ett stort behov av att reagera på behoven som uppkommer inom verksamhetsfältet. Personalen upplevde att de har en svår uppgift. En bidragande faktor är också att chefen har så många resdagar. Mera personal behövs för stöd- och uppgifter.

Byrån var fullt sysselsatt med det överraskande besöket av Rysslands barnombudsman och debatten som besöket väckte.

Verksamhetens planmässighet förbättrades jämfört med tidigare år. Verksamheten grundar sig på den strategi som utarbetades 2009. En arbetsordning godkändes för byrån och en plan gjordes upp för dokumentförvaltningen. Processen för medborgarkontakter klarades i syfte att ge snabbare svar. Byrån höll sig till budgeten. ●

”Största delen av lärarna är trevliga och gör allt för elevens bästa, skolhuset är toppen och den nya utrustningen också.”
–högstadieläro

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkiset esiintymiset ja vierailut vuonna 2010

■ Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on välittää tietoa lasten hyvinvoinnista ja oikeuksista lasten parissa toimiville aikuisille ja päättäjille. Vuoden aikana lapsiasiavaltuutettu ja muu toimiston henkilökunta esiintyi yhteensä 71 eri tilaisuudessa eri puolilla maata.

Esiintymisten aiheet liittyivät tiiviisti myös toimiston vaikuttamistyöhön: vanhempien päihteiden käytön lapsille aiheuttamien haittojen sekä kuritusväkivallan vähentäminen olivat molemmat esillä.

Lapsiasiavaltuutetun luento- ja esitelmien aiheena oli usein lasten näkökulma omaan oikeuksiinsa ja hyvinvointiinsa Asiaa aikuisille! -selvityksen (2008) perusteella. ●

Barnombudsmannens byrås offentliga framträdanden och besök 2010

■ Barnombudsmannens uppgift är att förmedla information om barnens välbefinnande och rättigheter till vuxna och beslutsfattare som arbetar med barn. Under året deltog barnombudsmannen och annan byråpersonal i totalt 71 olika evenemang på olika håll i landet.

Teman för framträdandena hade också en nära anknytning till byråns påverkansarbete: både de skador som föräldrarnas användning av rusmedel orsakar barn och minskningen av kroppslig åga diskuterades.

Barnombudsmannens föreläsningar hade ofta som tema barnens perspektiv på sina egna rättigheter och sitt välbefinnande enligt utredningen Med adress till vuxna! (2008). ●

Vankilan varjosta valoon -vankiperhetyöpäivät Kansallinen Erofoorumi lapsiperheiden eropalvelujen kehittämiseksi, Helsinki

Vanhempien päihteiden käytön aiheuttamat haitat lapselle, Lasinen lapsuus -seminaari

Seminaari Lapsiköyhyyden lapsen oikeuksien uhkana Sisäministeriön keskustelutilaisuus lasten ja nuorten syrjäintäkokeuksista

Jakaisella lapsella on oikeus olla lapsi. Tavallisia oikeuksia, Kehitysvammaliiton opintopäivä 2010

Täydellinen lista julkisista esiintymisistä: http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/julkiset_esiintymiset

Pohjoismaiset lapsiasiavaltuutetut ilmaisivat yhteisen huolensa yhteiskunnan huostaan ottamien lasten oikeuksien toteutumisessa Kööpenhaminassa kesäkuussa 2010.

De nordiska barnombudsmännen tog upp sin oro för bristen i tillämpningen av rättigheter för barn som är omhändertagna av samhället vid sitt möte i Köpenhamn i juli 2010.

Lapsinäkökulmaa lainsäädäntöön

Lapsiasiavaltuutettu vaikuttaa aloittein, neuvoin ja ohjein yhteiskunnalliseen päätöksentekoon lasta koskeissa asioissa.

■ Vuoden aikana lapsiasiavaltuutetun toimisto antoi yhteensä 30 pyydettyä lausuntoa eri ministeriöille ja eduskunnalle. Lausunnoissa tehdään lakiesitysten arviointia lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta.

Lausunnot koskivat muun muassa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja kuvaohjelmalainsäädännön uudistamista, lastensuojelun laatusuosituksia, sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamista, maahanmuuttajien kotouttamista ja vastaanottoa koskevien lakien uudistusta, yhdenvertaisuuslain- ja direktiivin uudistusta sekä ihmisoikeusinstituution kehittämistä eduskunnan yhteyteen.

Lapsiasiavaltuutettu antoi lausunnon myös YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien raportojalle liittyen saamelaislasten oikeuksien toteutumiseen. Lisäksi arvioitiin valtioneuvoston romanipoliittista ohjelmaa lapsinäkökulmasta. ●

Kaikki lausunnot löytyvät lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelusta www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot

Vapausrangaistusta suorittavan henkilön perheen toimeentulon turvaaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriölle sekä Kelalle osoitetussa aloitteessa ehdotettiin, että vankilassa olevan vanhemman lapselle maksettaisiin lapsilisän yksinhuoltajakorotus. Tällöin yksinhuoltajana pidettäisiin henkilöä, jonka avio- tai avopuoliso suorittaa vapausrangaistusta vankilassa. Lisäksi valtuutettu ehdotti, että ministeriö ja Kela varmistavat ohjeistuksellaan elatusurvain yhtenäisen tulkinnan niin, että vankilassa olevan elatusvelvollisen lapsi voi saada elatusukea.

Kela täsmensikin ohjeistustaan elatusuuden myöntämisestä sekä ilmoitti, että lapsilisän yksinhuoltajakorotusta voidaan myöntää tapauskohtaisen harkinnan perusteella, jos toinen vanhemmista on tuomittu vankilaan yli kolmen kuukauden ajaksi. – 3.2.2010

Vetoamus lasten yksityisyyden suojan kunnioittamiseksi heidän kuvaan julkaistaessa.

Lapsiasiavaltuutettu ja Pelastakaa Lapset ry vetosivat tietoturvapäivänä päätoimittajiin, että he huomioisivat riskit, joita lasten kuvien julkaisemiseen lehdessä ja internetissä voi liittyä. Jokaisen ihmisen perusoikeutta, oikeutta yksityisyyteen, tulee kunnioittaa myös lasten kohdalla. Esimerkkinä olivat erilaiset valokuvakilpailut. – 8.2.2010

Lapsiasiavaltuutetun kannanotto yksin tulevien maahanmuuttajalasten iän arvioinnista.

Maahanmuuttajalasten ikää ei pidä arvioida pelkästään lääketieteellisillä luustotutkimuksilla. Iän arviointi yksinomaan esimerkiksi luuston röntgenkuvien perusteella voi loukata vakavasti lapsen oikeuksia. Lapsen ikää tulee arvioida monipuolisesti myös psyykkiseltä ja sosiaaliselta kannalta, lapsiasiavaltuutettu muistutti. – 9.2.2010

Pohjoismaiden lapsiasiavaltuutetut peräivät sijaishuollon valvontaan lapsinäkökulmaa.

Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin lapsiasiavaltuutetut vaativat sijaishuollon valvonnassa lasten ja nuorten itsensä kuulemista, parempaa tiedottamista lapsille ja nuorille, mahdollisuuksia tehdä kanteluita ja valituksia sekä koulunkäynnin oikeuden takaamista kaikille huostaan otetuille lapsille yhtäläisesti. – 22.6.2010

Vetoamus laajapohjaisen työryhmän asettamiseksi laatimaan uutta varhaiskasvatustalainsäädäntöä.

Lapsiasiavaltuutettu vetosi yhdessä OAJ:n, Lastensuojelun Keskusliiton ja Suomen Vanhempainliiton kanssa ministeri Paula Risikkoon vauhdittaakseen varhaiskasvatustalainsäädännön kokonaisuudistusta. – 4.11.2010

Aloite eropalveluiden kehittämiseksi lapsen edun näkökulmasta.

Lapsiasiavaltuutetun, Lastensuojelun Keskusliiton ja Väestöliiton yhteinen aloite eropalvelujen kansallisten linjausten kehittämiseksi. (Katso sivut 38–41) – 11.11.2010

Aloitteet kokonaisuutena www.lapsiasia.fi/aloitteet -sivulla.

Lapsiasianeuvottelukunta edisti vankiperheiden lasten oikeuksia

Lapsiasiavaltuutetun tukena toimivan neuvottelukunnan tehtävänä on edistää lapsen asemaa ja oikeuksia sekä siihen liittyvää viranomaisyhteistyötä. Se seuraa ja arvioi kansallista kehitystä ja edistää yhteiskunnan lapsimyönteisyyden kehittämistä.

Aloite vankiperheiden lasten oikeuksista.

Suomessa on arviolta 8 000–10 000 lasta, joiden vanhempi on vankilassa suorittamassa vapausrangaistusta. Lapsiasianeuvottelukunta vaatii ministeriöltä toimia näiden lasten oikeuksien paremmaksi huomioimiseksi sekä rangaistusjärjestelmässä että lastensuojelussa. Vanhemman vankeuden lapselle aiheutuvat haitat pitäisi minimoida.

Lapsiasianeuvottelukunta toivoo ministeriölle lähettämässään aloitteessa parannusta esimerkiksi vankilahenkilökunnan koulutukseen lapsen kohtaamiseen sekä tapamistilojen ja käytäntöjen lapsiystävällisyyteen. Lapsella on oikeus pitää yhteyttä vanhempaansa, mikäli se ei ole erityisestä syystä lapsen edun vastaista.

– 17.3.2011

Kannanotto yksin maahan tulevien turvapaikanhakijalasten vastaanoton kehittämisestä.

Lapsiasianeuvottelukunta katsoo, että yksin maahan tulevia alaikäisiä turvapaikanhakijoita pitää kohdella ensisijaisesti lapsina. Heillä on samat lapsen oikeudet erityiseen suojeluun kuin Suomessa asuvillakin lapsilla ja heitä tulee kohdella yhdenvertaisesti muiden ilman vanhempien turvaa olevien lasten kanssa. Siksi lastensuojelun asiantuntemusta turvapaikka-asioiden hoidossa pitää vahvistaa, neuvottelukunta muistuttaa kannanotossaan eri ministeriöille. – 1.3.2010

Lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikan yhteistyö vakinaistettava valtioneuvostossa.

Lapsiasianeuvottelukunta esittää lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikan koordinaatioyksikön perustamista valtioneuvostoon. Joko opetus- tai sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva yksikkö jatkaisi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman työtä, joka päättyy hallituskauden lopussa 2011. – 11.3.2010

Aloite ns. lastensuojelullisesta adoptiosta ja eräistä muista adoptioon liittyvistä seikoista.

Lapsiasianeuvottelukunta esittää kotimaisten adoptioiden nykyistä laajempaa käyttöä lasten pysyvien kiintymyssuhteiden turvaamiseksi. Sen mukaan lakiin tulisi kirjata ns. avoin adoptio, joka mahdollistaisi lapselle sekä tärkeiden pysyvien ihmissuhteiden säilymisen että yhteyden biologisiin vanhempiin. – 11.3.2010

Barnperspektiv till lagstiftning

Barnombudsmannen tar initiativ samt ger råd och anvisningar som påverkar beslutsfattandet i samhället i frågor som gäller barn.

Under året lämnade barnombudsmannens byrå totalt 30 begärda utlåtanden till olika ministerier och riksdagen. I utlåtandena bedömer man lagpropositioner med konventionen om barnets rättigheter i åtanke.

Utlåtandena gällde bland annat reformen av läroplanens grunder inom den grundläggande utbildningen och bildprogramlagstiftningen, kvalitetsrekommendationer för barnskyddet, reformen av socialvårdslagstiftningen, reformen av integrationslagstiftningen och lagstiftningen om mottagande av asylsökande, reformen av lagen och direktivet om likabehandling samt utvecklingen av en människorättsinstitution i samband med riksdagen.

Barnombudsmannen gav också ett utlåtande till FN:s rapportör för ursprungsfolkens rättigheter med anknytning till hur samebarnens rättigheter tillgodosätts. Dessutom bedömdes statsrådets politikprogram avseende romer ut ett barnperspektiv. ●

Alla utlåtanden finns på barnombudsmannens webbsida på www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot (på finska).

Tryggande av uppehållet för familjen till en person som avtjänar ett frihetsstraff.

I initiativet riktat till social- och hälsovårdsministeriet samt FPA föreslogs att ett barn vars förälder sitter i fängelse skulle få barnbidragets ensamförsörjartillägg. Då skulle en person vars make eller sambo avtjänar ett frihetsstraff i fängelse betraktas som ensamförsörjare. Ombudsmannen föreslog också att ministeriet och FPA med hjälp av sina anvisningar säkerställer en enhetlig tolkning av lagen om underhållsstöd så att ett barn till en underhållsskyldig person som sitter i fängelse kan få underhållsstöd.

FPA preciserade sina anvisningar för beviljandet av underhållsstöd och meddelade att barnbidragets ensamförsörjartillägg kan beviljas i enskilda fall efter gottfinnande, om den ena föräldern har dömts till fängelsestraff på mer än tre månader. – 3.2.2010

Vädjan om att barnets rätt till integritet bör respekteras då man publicerar bilder av barn.

Barnombudsmannen och Rädda Barnen rf vädjade under datasäkerhetsveckan till alla chefredaktörer att ta i beaktande de risker som förknippas med att publicera bilder av barn i tidningar och på webbplatser. Varje människas grundläggande rätt till integritet ska respekteras också i fråga om barn. Som exempel nämns olika fototävlingar. – 8.2.2010

Barnombudsmannens ställningstagande bedömningen av åldern hos invandrabarn som anländer ensamma.

Invandrabarnens ålder bör inte bedömas enbart med stöd av medicinska undersökningar av benstommen. En bedömning av åldern som grundar sig enbart på röntgenbilder av benstommen kan allvarligt kränka barnets rättigheter. Barnets ålder bör bedömas mångsidigt också med hjälp av psykiska och sociala test, påpekade barnombudsmannen. – 9.2.2010

Initiativen i sin helhet finns på www.lapsiasia.fi/aloitteet (huvudsakligen på finska).

De nordiska barnombudsmännen efterlyser barnperspektiv i tillsynen av omhändertagna barn.

Barnombudsmännen i Finland, Sverige, Norge, Danmark och Island kräver att barn och ungdomar själva hörs i tillsynen över vården utom hemmet, bättre information till barn och ungdomar, möjligheter att anföra klagomål och besvär samt man säkerställer att omhändertagna barn har samma tillgång till skolgång som andra barn. –22.6.2010

Vädjan om att en bredbasig arbetsgrupp tillsätts för att bereda ny lagstiftning om småbarnsfostran.

Barnombudsmannen vädjade tillsammans med OAJ, Centralförbundet för Barnskydd och Finlands Föräldraförbund till minister Paula Risikko för att påskynda totalreformen av lagstiftningen om småbarnsfostran. –4.11.2010

Initiativ till utveckling av skilsmässotjänsterna med hänsyn till barnets intresse.

Gemensamt initiativ till utveckling av de nationella riktlinjerna för skilsmässotjänster, utarbetat av barnombudsmannen, Centralförbundet för Barnskydd och Väestöliitto. (Titta på sidor 38–41) –11.11.2010

Delegationen främjade rättigheter av barn med föräldrar i fängelse

Barnombudsmannadelegationen har som uppgift att bistå barnombudsmannen, främja barnens ställning och rättigheter samt samarbete med myndigheterna. Delegationen gör en uppföljning och utvärdering av den nationella utvecklingen samt främjar ett barnvänligt samhälle.

Initiativ till rättigheter för barn i familjer där en förälder sitter i fängelse.

I Finland finns uppskattningsvis 8 000–10 000 barn med en förälder som avtjänar ett frihetsstraff i fängelse. Barnombudsmannadelegationen kräver att ministeriet vidtar åtgärder för att bättre beakta de här barnens rättigheter inom straffsystemet och barnskyddet. De olägenheter som föräldrarnas fängelsestraff orsakar barnet ska minimeras.

I sitt initiativ som lämnats till ministeriet önskar delegationen en förbättring av exempelvis fängelsepersonalens utbildning i att bemöta barn samt barnvänligare besökslokaler och besökspraxis. Ett barn har rätt att hålla kontakt med sin förälder, om det inte av någon särskild orsak strider mot barnets intresse. – 17.3.2011

Ställningstagande till utvecklingen av hur man tar emot asylsökande barn som anländer ensamma.

Barnombudsmannadelegationen anser att minderåriga asylsökande som anländer ensamma i första hand bör behandlas som barn. De har samma rättighet till särskilt beskydd som andra barn i Finland och de bör behandlas på samma sätt som andra barn som inte har föräldrarna till stöd. Därför bör barnskyddets sakkunskap i fråga om hanteringen av asylärenden förbättras, påpekar delegationen i sitt ställningstagande till ministeriet. – 11.3.2010

Samarbetet inom barn-, ungdoms- och familjepolitiken måste etableras inom statsförvaltningen.

Barnombudsmannadelegationen föreslår att man tillsätter en koordinationsenhet för barn-, ungdoms- och familjepolitiken inom statsförvaltningen. En enhet som verkar med anknytning till antingen undervisnings- eller social- och hälsovårdsministeriet skulle fortsätta arbetet med politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd, som avslutas i slutet av regeringsperioden 2011. – 11.3.2010

Initiativ till s.k. adoption i syfte att skydda ett barn och vissa andra frågor med anknytning till adoption.

Barnombudsmannadelegationen föreslår att inhemska adoptioner görs i större omfattning för att trygga barnens permanenta människorelationer. Enligt delegationen borde lagen inkludera s.k. öppen adoption, som gör det möjligt för barnet att hålla fast vid sina viktiga permanenta människorelationer men också ha kontakt med de biologiska föräldrarna. – 11.3.2010

Yhteydenottojen aiheena usein lastensuojelu, huolto- ja elatusasiat

Lapsiasiavaltuutettu ei anna ratkaisuja yksittäisen lapsen tai perheen asiassa. Lapsiasiavaltuutetulle tulee kuitenkin runsaasti yhteydenottoja kansalaisilta, jotka haluavat kertoa lasten elämään liittyvistä epäkohdista ja ongelmatilanteista. Yhteydenotot auttavat seuraamaan lasten oikeuksien toteutumista ja niitä hyödynnetään vaikuttamistyössä.

Vuonna 2010 yhteydenottoja tuli yhteensä 406, joka on hieman vähemmän kuin vuonna 2009 (482). Yhteydenottoja tuli edelleen eniten lasten vanhemmilta mutta isovanhempien osuus yhteydenottajina lisääntyi. Lapsilta tuli yhteydenottoja yhteensä yh-

Kontakter ofta med anknytning till barnskydd, omsorg och underhållsärenden

Barnombudsmannen fattar inte beslut i frågor som gäller ett enskilt barn eller en enskild familj. Barnombudsmannen kontaktas ändå ofta av medborgare som vill berätta om missförhållanden och problemsituation med anknytning till ett barns liv. Medborgarkontakterna hjälper ombudsmannen att följa upp hur barnens rättigheter tillgodoses och kontakterna utnyttjas i påverkansarbetet.

År 2010 kontaktades barnombudsmannen totalt 406 gånger, vilket var något färre än 2009 (482). Mest kontaktades ombudsmannen av barnens föräldrar, men antalet mor- eller farföräldrar som tog kontakt ökade. Totalt nio barn kontaktade ombudsmannen i ärenden med anknytning till skolan och vården utom hemmet.

deksän. Kouluun ja sijaishuoltoon liittyvät asiat olivat näissä esillä.

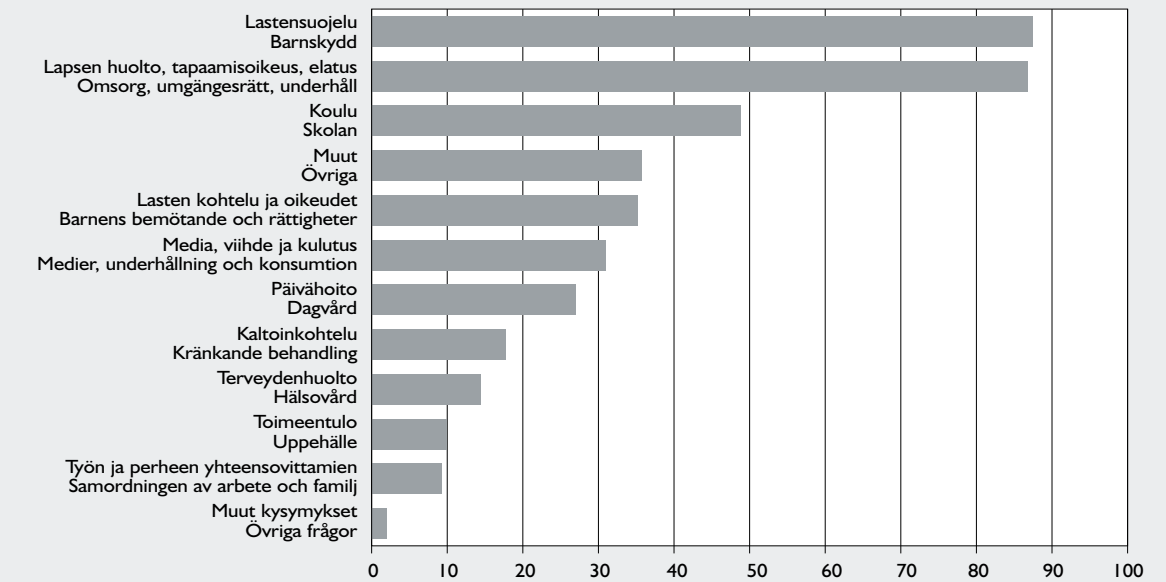
Kansalaisten yhteydenottojen kolme yleisintä aiheetta olivat edellisen vuoden tapaan lastensuojelun avo- ja sijaishuolto (88 kpl, 22 %) lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevat asiat (87 kpl, 21 %) sekä kouluun liittyvät aiheet (49 kpl, 12 %). Lapsen asema median käyttäjänä kuluttajana oli aikaisempia vuosia vähemmän esillä (31 kpl, 8 %). Lasten yleistä kohtelua ja oikeuksia koskevat yhteydenotot lisääntyivät. Muita aihepiirejä olivat entiseen tapaan päivähoito, terveydenhuolto, kaltoinkohtelu, toimeentulo, työn ja perheen yhteensovittaminen.

Kansalaisyhteydenottoja tulee pääasiassa sähköpostilla ja myös puhelimitse. Kaikki yhteydenotot kirjataan ja arkistoidaan. Yhteenvedon kansalaisyhteydenotoista vuonna 2010 voi lukea www.lapsiasia.fi/perustietoa -sivulta.

Lapsen läheissuhteille parempi tuki

Lapsiasiavaltuutetulle vuoden aikana yksittäisiltä kansalaisilta tulleissa yhteydenotoissa toistuivat sekä erokiistoissa että huostaanotoissa tilanteet, joissa lapsen läheissuhteita olisi ollut tarvetta tukea paremmin. Johtopäätöksenä yhteydenotoista lapsiasiavaltuutettu vaatii lapselle tärkeiden ihmissuhteiden

Kansalaisyhteydenottojen aihealueet 2010
Medborgarkontakternas teman 2010

De tre vanligaste orsakerna till medborgarkontakter var liksom året innan barnskyddets öppenvård och vård utom hemmet (88 st., 22 %), ärenden som gäller barnets vår, umgängesrätt och underhåll (87 st., 21 %) samt ärenden med anknytning till skolan (49 st., 12 %). Barnets ställning som användare av medierna togs upp mindre än tidigare år (31 st., 8 %). Antalet kontakter med anknytning till det allmänna bemötandet av barn och barnens rättigheter ökade. Övriga ämnesområden var liksom tidigare år dagvård, hälsovård, kränkande behandling, uppehälle, samordningen av arbete och familj.

Medborgarna kontaktade barnombudsmannen huvudsakligen per e-post, men också per telefon.

Alla medborgarkontakter registreras och arkiveras. Ett sammandrag av medborgarkontakterna under 2010 finns på www.lapsiasia.fi/perustietoa.

Bättre stöd för barnets nära människorelationer

Bland de enskilda medborgare som kontaktade barnombudsmannen under året förekom upprepade gånger situationer i samband med både skilsmässotvister och omhändertaganden, där ett barns nära människorelationer borde ha fått bättre stöd. På grund av de här medborgarkontakterna kräver barnombudsmannen nu bättre stöd för att barnens viktiga människorelationer ska kunna fortsätta både

jatkuvuudelle parempaa tukea sekä lainsäädännössä että ammattilaisten toimintakäytännöissä.

– Vaikeissa erotilanteissa vanhempien keskinäinen kiistely voi johtaa suhteiden katkaisemiseen toisen vanhemman puoleisiin isovanhempiin. Näin voi käydä vaikka isovanhemmat olisivat olleet lapsen elämässä siihen asti hyvinkin tärkeitä. Lapsen oikeus pitää yhteyksiä sukuunsa ja isovanhempiinsa tulisi turvata nykyistä paremmin, lapsiasiavaltuutettu ehdottaa.

Seuraavan hallituksen tulisi ottaa ohjelmaansa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain uudistaminen. Siinä yhteydessä tulisi selvittää keinot tukea lapsen oikeutta itse määrittellä tärkeitä ihmissuhteitaan ja oikeutta pitää yhteyksiä tärkeinä pitämiinsä läheisiin.

Yhteydenotoissa tuotiin myös aiempia vuosia enemmän esille vanhempien tai isovanhempien kokemuksiä siitä, ettei lapsen huostaanottoa valmisteltaessa oltu riittävästi huomioitu muualla asuvan vanhemman tai muun lapselle läheisen henkilön mahdollisuutta ottaa lapsi luokseen.

Lastensuojelulaki turvaa varsin hyvin lapsen

läheissuhteet ja edellyttää esimerkiksi läheisverkoston kartoitusta lastensuojeluasiakkuuden alkuvaiheessa. Osaamista läheisverkoston kartoituksessa tulee kuitenkin parantaa ja korostaa sen merkitystä osana laadukasta lastensuojelua.

Kouluasioissa yleisiä teemoja olivat huolet koulukoulujen lakkauttamisesta, koulujen sisäilmaongelmista sekä kiusaamisesta. Monet pienten lasten vanhemmat peräsivät parempaa lasten aamu- ja ilta-päivähoitoa. Heille työn ja perheen yhdistäminen oli vaikeaa, koska he kantoivat huolta lasten yksinäisistä iltopäivistä koulun jälkeen.

Etenkin yksinhuoltajat joutuvat monesti tasapainottelemaan työn vastaanottamisen sekä vastuullisen vanhemman tehtävän välillä. Kuntien päivähoito- ja koulupalveluissa tulisi ottaa nämä tarpeet vakavasti ja tarjota pienille koululaisille hoitoa, kun vanhemmat ovat töissä. Lapsiasiavaltuutettu pitää asiaa esillä vaikuttamistyössään eri yhteyksissä. ●

Lapsella tulee olla oikeus pitää yllä yhteyksiä sukuunsa.

Venäjän lapsiasiamies kasvatti medianäkyvyyttä

■ Lapsiasiavaltuutetun medianäkyvyyden määrä kasvoi lähes kolmanneksella. Osasyynä oli viran täyttäminen uudelleen heinäkuun alussa, jolloin valtioneuvosto nimitti Maria Kaisa Aulan toiselle virkakaudelle.

Keskimäärin lapsiasiavaltuutettu esiintyi mediassa 69,5 kertaa kuukaudessa. Mediaosumia kirjattiin kaikkiaan 834, joista yli kuudesosa ajoittui heinäkuulle. Tuolloin sai huomiota Venäjän lapsiasiamiehen ehdotus kahdenvälisen komission perustamisesta suomalais-venäläisiä lapsikiistoja ratkomaan. Suomen lapsiasiavaltuutettu korosti sitävastoin monenkeskisen yhteistyön merkitystä ja Venäjän mukaantuloa Haagin lapsikaappauspöytäkirjaan.

Keskustelut eri maiden kasvatustraditioista antoivat lisäpontta lapsiasiavaltuutetun kuritusväkivallan vastaiselle valistustyölle. Lapsiasiavaltuutetun selvityksessä lapsilta kysyttiin keinoja kuritusväkivallan vähentämiseksi. Tulokset näkyivät mediassa kiitettävästi, kun kuritusväkivallan vähentämistä selvittelyt työryhmä julkisti työnsä tulokset.

Syyskuussa viisivuotisseminaari toi esiin tarpeen määrittellä uudelleen suomalaista kasvatuserinnettä. Julkiseen keskusteluun nousi vanhempien, koulun ja jokaisen lapsia ja nuoria kohtaavan aikuisen kasvatusvastuu.

Loppuvuodesta sai paljon julkisuutta lapsiasiavaltuutetun, Väestöliiton ja Lastensuojelun Keskusliiton eroaloite sekä lapsiasiavaltuutetun kanta seksuaalisen hyväksikäytön rangaistuskäytäntöihin. Esillä oli myös lapsiasiavaltuutetun ehdotus valtuutetun viran sijoittamisesta uuden ihmisoikeusinstituution yhteyteen. ●

Rysslands barnombudsman ökade synligheten i medierna

■ Barnombudsmannens synlighet i medierna ökade med nästa en tredjedel. En orsak till detta var att tjänsten tillsattes på nytt i början av juli, då statsrådet utnämnde Maria Kaisa Aula till en andra tjänsteperiod.

I genomsnitt figurerade barnombudsmannen i medierna 69,5 gånger i månaden. Totalt registrerades 834 träffar i medierna, av vilka mer än en sjuandedel förekom under juli månad. Då väckte den ryska barnombudsmannens förslag om en bilateral kommission för finsk-ryska vårdnadsstrider stor uppmärksamhet. Den finska barnombudsmannen understryckte däremot betydelsen av multilateralt samarbete och Rysslands deltagande i Haagkonventionen om internationella bortföranden av barn.

Diskussionerna om uppfostringstraditionerna i olika länder gav ökat genomslag för barnombudsmannens upplysningsarbete mot kroppslig åga. I barnombudsmannens utredning bad man barnen ge förslag till sätt att minska förekomsten av kroppslig åga. Resultaten fick relativt bra synlighet i medierna, då arbetsgruppen som utrett minskningen av kroppslig åga publicerade resultaten av sitt arbete.

Femårsjubileumsseminariet i september belyste behovet att definiera den finländska uppfostringstraditionen på nytt. I den offentliga debatten diskuterades det uppfostringsansvar som vilar på föräldrarna, skolan och varje annan vuxen människa som arbetar med barn och ungdomar.

Initiativet till utveckling av skilsmässotjänster, utarbetat av barnombudsmannen, Centralförbundet för Barnskydd och Väestöliitto, samt barnombudsmannens ståndpunkt i fråga om straffpraxis för sexuellt utnyttjande fick mycket publicitet under slutet av året. Barnombudsmannens förslag att sammanslå barnombudsmannens tjänst med en ny människorättsinstitution diskuterades också. ●

i lagstiftningen och i den yrkesutbildade personalens förfaringsätt.

– Vid svåra skilsmässor kan föräldrarnas tvist leda till att relationen till mor- eller farföräldrarna bryts. Detta kan hända även om mor- eller farföräldrarna dittills har varit mycket viktiga i barnets liv. Barnets rätt att hålla kontakt med sina släktingar och mor- eller farföräldrar borde tryggas bättre än för närvarande, föreslår barnombudsmannen.

Nästa regering borde i sitt program inkludera en reform av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. I samband med den borde man reda ut olika sätt att stöda barnets självbestämmanderätt i fråga om viktiga människorelationer och barnets rätt att hålla kontakt med närstående personer som de anser vara viktiga.

Medborgarkontaktarna handlade i högre grad än tidigare år om att föräldrarna och mor- eller farföräldrarna upplevt att man i samband med beredningen av ett omhändertagande inte i tillräckligt hög grad beaktat möjligheten att en förälder som bor på annat håll eller någon annan person som är viktig för barnet kanske kan ta hand om det.

Barnskyddslagen tryggar barnets nära relationer relativt väl och förutsätter exempelvis att en kartläggning av nätverket av anhöriga görs omedelbart då barnet blir klient hos barnskyddet. Kompetensen då det gäller kartläggningen av de anhöriga bör trots allt förbättras och dess betydelse som en del av barnskyddet bör betonas.

Vanliga ärenden som berör skolan är oro för att byskolor ska stänga, problem med inneluften i skolan samt mobbning. Många föräldrar till små barn efterlyste bättre morgon- och eftermiddagsvård för barnen. De hade problem med samordningen av arbete och familj, eftersom de oroade sig för att barnen tillbringade hela eftermiddagarna ensamma efter skolans slut.

Särskild ensamförsörjare blir ofta tvungna att balansera arbetet med en tillvaro som ansvarsfull förälder. Kommunernas dagvårds- och skoltjänster måste ta de här behoven på allvar och erbjuda små skolelever vård medan föräldrarna arbetar. Barnombudsmannen diskuterar frågan i olika sammanhang i sitt påverkansarbete. ●

Julkaisut 2010

Lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintasuunnitelma vuodelle 2010

Barnombudsmannens verksamhetsplan för år 2010. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2010:1. (verkkojulkaisu)

■ Vuosittaisessa toimintasuunnitelmassaan lapsiasiavaltuutettu kuvaa tehtäviensä painopisteet ja niiden liittymisen eri hallinnonalojen toimintaan. Viisivuotissuunnitelman painopisteitä ovat erityisryhmien lasten oikeudet, lasten ja perheiden ongelmia ehkäisevien palvelujen vahvistaminen, lasten ja nuorten näkemysten hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä sekä lapsipolitiikan rakenteiden vakiinnuttaminen.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2010. Lapsen oikeudet Suomen esityslistalle. Barnombudsmannens årsbok 2010.

Barns rättigheter upp på agendan i Finland. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2010:2. (verkko- ja painettu julkaisu)

■ Lapsiasiavaltuutettu antaa vuosittain valtioneuvostolle kertomuksen toiminnastaan. Vuosikirjan 2010 teemana on lapsiasiavaltuutetun ensimmäisen viisivuotisen toimintakauden arviointi. Kirjan aiheina ovat myös talouslaman lapsiin kohdistuvien haittojen lievittäminen sekä romanilasten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten arjen haasteet. Esillä ovat myös koulun, pienten lasten palveluiden sekä eroperheiden palveluiden kehittäminen.

Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin?

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2010:3. (verkkojulkaisu)

■ Lastensuojelun Keskusliitto, Kuntaliitto ja Lapsiasiavaltuutettu haluavat edistää keskustelua suomalaisen lastensuojelun laadusta, vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista. Sosiaalityön professori Tarja Pösön ja perhekuntoutuskeskuksen johtaja Aila Puustinen-Korhosen puheenvuoro.

Lapsen paras etusijalle eropalveluissa.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2010:4. (verkko- ja painettu julkaisu)

■ Lapsiasiavaltuutetun, Lastensuojelun Keskusliiton ja Väestöliiton yhteinen aloite eropalvelujen kansallisten linjausten kehittämiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun julkaisut, tiedotteet, julkiset esiintymiset ja puheenvuorot löytyvät verkkopalvelusta www.lapsiasia.fi

Publikationer 2010

Lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintasuunnitelma vuodelle 2010

Barnombudsmannens verksamhetsplan för år 2010. Barnombudsmannens byrås publikationer 2010:1. (webbpublikation)

■ I sin årliga verksamhetsplan beskriver barnombudsmannen prioriteringen av sina uppgifter och hur de sammankopplas med olika förvaltningsområdens verksamhet. Prioriteringar för femårsjubileumsåret är rättigheter för barn i särskilda grupper, förbättring av tjänster som förebygger barns och familjers problem, utnyttjande av barnens och de ungas åsikter då det gäller att utveckla tjänsterna samt etablering av permanenta strukturer för barnpolitiken.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2010.

Lapsen oikeudet Suomen esityslistalle. Barnombudsmannens årsbok 2010. Barns rättigheter upp på agendan i Finland. Barnombudsmannens byrås publikationer 2010:2. (webbpublikation och tryckt publikation)

■ Barnombudsmannen gör årligen upp en rapport till statsrådet över sin verksamhet. Temat för årsboken 2010 är att utvärdera barnombudsmannens arbete under den första femårsperioden. I boken diskuteras också hur man kan lindra missförhållandena som riktas mot barnen på grund av den ekonomiska recessionen samt utmaningar i vardagen för romska barn och barn som behöver särskilt stöd. Dessutom diskuteras hur man kan utveckla skolan, småbarnstjänsterna och tjänsterna för skilsmässofamiljer.

Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin?

(Förverkligas barnets rätt till permanenta uppväxtförhållanden?) Barnombudsmannens byrås publikationer 2010:3. (webbpublikation, på finska)

■ Centralförbundet för Barnskydd, Finlands Kommunförbund och barnombudsmannen vill främja debatten om det finländska barnskyddets kvalitet, funktion och reformbehov. Tarja Pösö, professor i socialt arbete, och Aila Puustinen-Korhonen, direktör för ett familjerehabiliteringscenter, har ordet.

Barnets bästa ges företräde vid skilsmässa.

Barnombudsmannens byrås publikationer 2010:4. (webbpublikation och tryckt publikation)

■ Gemensamt initiativ till utveckling av de nationella riktlinjerna för skilsmässotjänster, utarbetat av barnombudsmannen, Centralförbundet för Barnskydd och Väestöliitto.

Barnombudsmannens publikationer, meddelanden, officiella framträdanden och uttalanden finns på hemsidan www.lapsiasia.fi

Talous

■ Lapsiasiavaltuutetun toimiston palkka- ja toimintamäärärahat sisältyvät valtion talousarviossa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimintamenojen momentille. Vuoden 2010 aikana lapsiasiavaltuutetun toimintamenoihin kului 502 116 euroa. Näistä palkkojen osuus 321 265 euroa ja muut toimintamenot 180 851 euroa. ●

Ekonomi

■ Löne- och verksamhetsanslagen för barnombudsmannens byrå ingår i statsbudgeten under momentet social- och hälsovårdsministeriets verksamhetsutgifter. År 2010 uppgick barnombudsmannens verksamhetsutgifter till 502 116 euro. Lönerna uppgick till 321 265 euro och övriga verksamhetskostnader till 180 851 euro. ●

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun toimiston menoista vuosina 2009 ja 2010 Sammandrag av utgifterna vid barnombudsmannens byrå 2009 och 2010

	2009	2010
Palkat ja sotu Löner och sociala avgifter	253 888	321 265
Muut toimintamenot yhteensä Övriga verksamhetsutgifter totalt	217 935	180 851
Palkkiot ja sotu Arvoden och sociala avgifter	4 958	1 467
Tarvikkeet ja tavarat Förnödenheter och varor	4 405	2 671
Kokoustilavuokrat Hyror för konferensutrymmen	867	539
Toimistopalvelut (mm. painatus) Kontorstjänster (bl.a. tryckning)	65 892	39 004
Henkilöstöpalvelut Personaltjänster	4 774	8 504
Muut palvelut (ulkopuoliset ostot) Övriga tjänster (externa köp)	91 264	99 798
Matkakulut Resekostnader	40 928	28 868
Yhteensä Totalt	471 823	502 116

Jaana Tervo (vasemmalla) vastaa toimiston lausunnoista ja Anne Hujala aloitteista.

Jaana Tervo (till vänster) är ansvarig för byråns uttalande och Anne Hujala om intiativ.

Toukokuussa 2011 toimistossa työskentelivät Pirkko-Liisa Rautio, Jaana Tervo, Kirsi Pollari, Johanna Kiili, Maria Kaisa Aula ja Sari Salmijärvi.

I Maj 2011 vid byrån arbetade Pirkko-Liisa Rautio, Jaana Tervo, Kirsi Pollari, Johanna Kiili, Maria Kaisa Aula och Sari Salmijärvi.

Osastosihteeri Pirkko-Liisa Rautio (oikealla) pitää lapsiasiavaltuutetun toimistossa monia lankoja käsissään. Muiden tehtävien ohella häntä työllistää etenkin viestintä.

Avdelningssekreterare Pirkko-Liisa Rautio (till höger) håller i många trådar vid barnombudsmannens byrå. I första hand är hon ändå sysselsatt med kommunikation.

Toimiston henkilöstö ja tehtävät vuosina 2010 ja 2011 Byråns personal och arbetsbeskrivningar 2010 och 2011

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu
Barnombudsmannen

- toiminnan ja talouden suunnittelu ja johtaminen
- esimiestehtävät
- vaikuttamistyö ja viestintä
- planering och ledning av verksamheten och ekonomin
- chefsarbete
- påverkan och kommunikation

Pirkko-Liisa Rautio
Osastosihteeri
Avdelningssekreterare

- yhteydenpito, viestintä ja verkkosivut
- toimistotehtävät
- lapsiasiavaltuutetun sihteerin tehtävät
- laskujen käsittely ja talouden seuranta
- asiakirjahallinto
- virastomestarin tehtävät
- kontaktit, kommunikation och webbplats
- byråarbete
- barnombudsmannens sekreterare
- fakturerings- och uppföljning av ekonomin
- dokumentförvaltning
- kontorsvakmästare

Anne Hujala
Ylitarkastaja
Överinspektör

- (osa-aikainen/deltid –28.2.2010, opintovapaalla 17.1.–13.6.2011 asti)
- hallinto ja talous
  - vaikuttamistyö (aloitteet)
  - kansalaisyhteydenotot
  - lapsiasianeuvottelukunnan sihteeri ja lastensuojelijaoston sihteeri
  - förvaltning och ekonomi
  - påverkan (initiativ)
  - medborgarkontakter
  - sekreterare för barnombudsmannadelegationen och sektionen för barnskyddet

Sähköposti
lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

Erityisasiantuntija
Auli Paavola Lastensuojelun
Keskusliitosta on oman
toimensa ohella toiminut
lapsiasianeuvottelukunnan
sihteerinä.

Specialsakkunnig
Auli Paavola vid Centralförbundet
för Barnskydd har utöver sin
egen tjänst också arbetat som
barnombudsmannadelegationens
generalsekreterare.

E-post
lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
förnamn.efternamn@stm.fi

Mirkka Jalonen-Alava
Suunnittelija/ Planerare 2010
Ylitarkastaja/Overinspektör
1.1.–31.3.2011
vuonna 2010 80 %
80 % under 2010

- lasten osallistumisen edistäminen
- lapsen oikeuksista tiedottaminen
- främjande av barns delaktighet
- information om barnets rättigheter

Elina Nivala
Ylitarkastaja
Överinspektör
vuonna 2010 20 %
20 % under 2010

- lasten sallistumisen edistäminen
- lapsen oikeuksista tiedottaminen
- främjande av barns delaktighet
- information om barnets rättigheter

Jaana Tervo
Lakimies
Jurist

- vaikuttamistyö (lausunnot)
- kansalaisyhteydenotto-prosessin päävastuu
- YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen seuranta
- påverkan (utlåtanden)
- huvudsakligt ansvar för medborgarkontakterna
- uppföljning av FN:s konvention om barnets rättigheter

Johanna Kiili
Ylitarkastaja
Överinspektör

- 1.4.2011–
- lasten osallistumisen edistäminen
  - lapsen oikeuksista tiedottaminen
  - främjande av barns delaktighet
  - information om barnets rättigheter

Kirsi Pollari
Anne Hujalan sijainen ylitarkastajana/ ställföreträdare för Anne Hujala 24.1.–10.6.2011

- Korkeakouluharjoittelija
Högskolepraktikant
3 kk harjoittelijana vuonna 2010
- potilasasiamiesselvitys
  - utredning om patientombudsmän

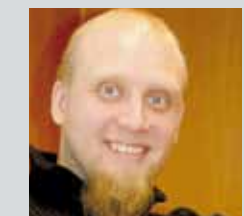

Sari Salmijärvi
Työelämävalmennettava
I arbetslivsträning
7.3.2011–

Satu Siitari
Ylitarkastaja
Överinspektör
–28.2.2010 Anne Hujalan
osa-aikasijainen/
ställföreträdare på deltid för
Anne Hujala

- selvitys erityistä tukea tarvitsevien lasten oikeuksista
- utredning av rättigheter för barn som behöver särskilt stöd

Ari Lensu
Toimistosihteeri
Byråsekreterare
1.1.–17.1.2010

- toimistotehtävät
- byråarbete

Lapsiasiavaltuutetun visio

Hyvä lapsuus kaikille!

- Enemmän aikuisten läsnäoloa ja vähemmän yksinäisyyttä.
- Enemmän leikkiä ja vähemmän suorittamista.
- Enemmän ehkäiseviä palveluita ja varhaista tukea.
- Lapsille enemmän mahdollisuuksia osallistua ja tulla kuulluksi.

Kaikissa yhteiskunnan päätöksissä lapsen etu tulee asettaa etusijalle. Tavoitteena on se, että mahdollisimman monella lapsella ja nuorella Suomessa on riittävän pitkä ja huoleton lapsuus. Jokaisella alle 18-vuotiaalla on oikeus olla lapsi.

Lapsiasiavaltuutettu on hallinnollisesti sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen viranomainen. Tehtävä on määritelty laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004).

Toimipaikka on Jyväskylä. Lapsiasiavaltuutetun apuna toimii valtioneuvoston asettama lapsiasianeuvottelukunta (asetus 274/2005).

www.lapsiasia.fi

www.lastensivut.fi

Barnombudsmannens vision

En god barndom för alla!

- Mer vuxennärvaro och mindre ensamhet.
- Mer lek och mindre prestation.
- Mer förebyggande tjänster och tidigt stöd.
- Mer möjligheter för barnen att delta och bli hörda.

I alla samhällsbeslut ska barnets bästa sättas främst. Målet är att så många barn och ungdomar som möjligt i Finland ska få en tillräckligt lång och sorglös barndom. Varje person under 18 år har rätt att vara barn.

Barnombudsmannen är en självständig myndighet i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet. Uppgiften har fastställts i lagen om barnombudsmannen (1221/2004).

Verksamhetsställe är Jyväskylä. En barnombudsmannadelegation som tillsatts av statsrådet bistår barnombudsmannen (förordning 274/2005).

www.lapsiasia.fi

www.lastensivut.fi

Lapsiasianeuvottelukunnan kokoonpano 1.9.2006–31.5.2011

Barnombudsmannadelegationens medlemmar 1.9.2006–31.5.2011

Puheenjohtaja Ordförande

Maria Kaisa Aula
lapsiasiavaltuutettu, sosiaali- ja terveysministeriö
barnombudsman, social- och hälsovårdsministeriet

Varapuheenjohtaja Viceordförande

Kari Ilmonen
johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö
konsultativ tjänsteman, social- och hälsovårdsministeriet

Jäsenet (varajäsenet) Medlemmar (suppleanter)

Pekka Järvinen
hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
regeringsråd, social- och hälsovårdsministeriet
(*Riitta Viitala*
kehittämispäällikkö sosiaali- ja terveysministeriö
utvecklingschef, social- och hälsovårdsministeriet)

Päivi Rotola-Pukkila
lainsäädäntöneuvos, ulkoasiainministeriö
lagstiftningsråd, utrikesministeriet
(*Janne Jokinen*
lähetystöneuvos, ulkoasiainministeriö
ambassadråd, utrikesministeriet)

Markku Helin
lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
lagstiftningsråd, justitieministeriet
(*Maarit Leppänen*
erityisasiantuntija, oikeusministeriö
särskild sakkunnig, justitieministeriet)

Jyrki Pelkonen
poliisilylitarkastaja, Poliisihallitus
polisöverinspektör, Polisstyrelsen
(*Anne-Marie Välikangas*
neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
konsultativ tjänsteman, finansministeriet)

Eeva-Riitta Pirhonen
johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
direktör, undervisningsministeriet
(*Anna Mikander*
ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
överinspektör, undervisningsministeriet)
Olli Saarela
johtaja, OKM
direktör, undervisnings- och kulturministeriet
(*Hannu Tolonen*, ylitarkastaja, OKM
överinspektör, undervisnings- och kulturministeriet)

Anna-Liisa Tärvinen
hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
regeringsråd, kommunikationsministeriet
(*Juha Valtonen*
yli-insinööri, liikenne- ja viestintäministeriö
överingenjör, kommunikationsministeriet)

Leena Alanen
professori, Jyväskylän yliopisto
professor, Jyväskylä universitet
(*Anja Riitta Lahikainen*
professori, Tampereen yliopisto
professor, Tammerfors universitet)

Tuomas Kurttila
toiminnanjohtaja, Suomen Vanhempainliitto
verksamhetsledare, Finlands Föräldraförbund
(*Hanna Markkula-Kivisilta*
pääsihteeri, Pelastakaa Lapset ry
generalsekreterare, Rädda Barnen)

Jukka Tahvanainen
pääsihteeri, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry
generalsekreterare, Finlands Ungdomssamarbete
–Allians rf
(*Teemu Japissan*
hallintojohtaja, Nuori Suomi ry
generalsekreterare, Ung i Finland rf)

Marja-Leena Toivanen
johtaja, Kirkkohallitus
direktör, Kyrkostyrelsen
(*Kalevi Virtanen*
pääsihteeri, Evankelisluterilaisten Seurakuntien
Lapsityön Keskus
generalsekreterare, Evangelisk-lutherska kyrkan i
Finland)

Anneli Kangasvieri
Opetus- ja kulttuuriyksikön johtaja, Suomen Kuntaliitto
direktör för undervisnings- och kulturenheten, Finlands
Kommunförbund
(*Taru Kuosmanen*
tilaajapäällikkö, Tampereen kaupunki
beställningschef, Tammerfors stad)

Anneli Taina
ylijohtaja, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
överdirektör, Södra Finlands regionförvaltningsverk
(*Matti Kaivosoja*
LT, ylilääkäri, projektijohtaja Pohjanmaahanke,
Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
MD, överläkare, Mellersta Österbottens
sjukvårdsdistrikt)

Pentti Arajärvi
tohtori, Lastensuojelun Keskusliitto
doktor, Centralförbundet för Barnskydd
(*Anna Roinevirta*
sosiaalityönjohtaja, Janakkalan kunta/
Lastensuojelun Keskusliitto
socialdirektör, Janakkala kommun/
Centralförbundet för Barnskydd)

Pysyvät asiantuntijat Permanent sakkunniga

Riitta Haverinen
johtava asiantuntija, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
ledande sakkunnig, Institutet för hälsa och välfärd

Anneli Pouta
ylilääkäri, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
överläkare, Institutet för hälsa och välfärd

Matti Paloheimo
johtaja, Valtion elokuvatarkastamo
direktör, Statens filmgranskningsbyrå

Anja Peltonen
johtaja, Kuluttajavirasto
direktör, Konsumentverket

Anne Alitolppa-Niitamo
monikulttuuriasioiden päällikkö, Väestöliitto
chef för mångkulturella ärenden, Befolkningsförbundet

Sirkka Rousu
johtava projektipäällikkö Suomen Kuntaliitto
ledande projektchef, Finlands Kommunförbund

Mirjam Kalland
pääsihteeri, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
generalsekreterare, Mannerheims Barnskyddsforbund

Marjukka Lasola
tutkimusjohtaja Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
forskningsdirektör, Rättspolitiska forskningsinstitutet

Ansa Aarnio
taidesihteri, Taiteen keskustoimikunta/
Lastenkulttuurijaosto
konstsekreterare, Centralkommissionen för konst/
Barnkultursektionen

Irmeli Halinen
opetusneuvos, Opetushallitus
undervisningsråd, undervisningsministeriet

Johanna Suurpää
Demokratia- ja kieliasioiden yksikön
johtaja, oikeusministeriö
direktör, demokrati- och
språkenheten, justitieministeriet

Inka Hetemäki
ohjelmajohtaja, Suomen UNICEF
programdirektör, Finlands UNICEF

Jussi Mertsola
puheenjohtaja, Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry
ordförande, Barnläkarförbund i Finland

Hannele Sauli
erikoistutkija, Tilastokeskus
specialforskare, Statistikcentralen

Marjaana Pelkonen
ylitarkastaja, sosiaali- ja terveysministeriö
överinspektör, social- och hälsovårdsministeriet

Auli Paavola
neuvottelukunnan sihteeri,
erityisasiantuntija, Lastensuojelun Keskusliitto
generalsekreterare för delegationen,
specialsakkunnig, Centralförbundet för Barnskydd

Georg Henrik Wrede
ohjelmajohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
programdirektör, undervisnings- och kulturministeriet

Lapsen oikeuksien sopimus lyhyesti

- Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.
- Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Ketään lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ominaisuuksien, mielipiteiden tai alkuperän vuoksi.
- Lapsia koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.
- Valtion on toteutettava Lapsen oikeuksien sopimuksen määräämät oikeudet.
- Valtion on kunnioitettava vanhempien tai muiden lapsen huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen kasvatuksessa.
- Lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle omaan tahtiin.
- Lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen. Lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja olla ensisijaisesti heidän hoidettavanaan.
- Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa.
- Lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempansa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista.
- Jos lapsi ja hänen vanhempansa joutuvat eri valtioihin, on valtion velvollisuus käsitellä hakemus perheen jälleenyhdistämiseksi myönteisesti ja viivytelemättä.
- Valtion pitää estää lasten laitton kuljettaminen maasta toiseen.
- Lapsella on oikeus vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen mielipide on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.
- Lapsella on mielipiteidensä ilmaisemiseksi oikeus hakea, vastaanottaa ja levittää tietoa ja ajatuksia vapaasti, kunhan se ei loukkaa muiden oikeuksia.
- Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä on kunnioitettava.
- Lapsella on oikeus liittyä yhdistyksiin ja toimia niissä.

- Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa.
- Lapsella on oikeus saada tiedotusvälineiden kautta sellaista tietoa, joka on tärkeää hänen kehityksensä ja hyvinvointinsa kannalta. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta tiedolta ja aineistolta.
- Vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta. Heillä on oikeus saada tukea tehtävänsä. Vanhempien tulee toimia lapsen edun mukaisesti. Valtion on turvattava päivähoidon- ja lastensuojelupalvelut.
- Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
- Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada erityistä suojelua ja tukea. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen sekä lapsen etniseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan.
- Lapsi voidaan adoptoida, jos se on hänen kannaltaan paras vaihtoehto.
- Pakolaislapsella on oikeus saada tarvitsemansa erityinen huolenpito.
- Vammaisen lapsen pitää saada parasta mahdollista hoitoa ja apua, joka edistää hänen itseluottamustaan ja osallistumistaan.
- Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvitsemansa terveyden- ja sairaudenhoito. Odottaville äideille on taattava asianmukainen terveydenhoito.
- Syntymäkotinsa ulkopuolelle sijoitetulla lapsella on oikeus hänelle annetun hoidon ja hänen sijoitukseensa perusteiden ajoittaiseen tarkistamiseen.
- Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.
- Lapsella on oikeus hänen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.
- Lapsella on oikeus saada maksuttomasti perusopetusta. Valtion on edistettävä toisen asteen koulutusta ja opinto-ohjausta sekä ehkäistävä koulunkäynnin keskeyttämisistä.
- Koulutuksen on kehitettävä lapsen yksilöllisiä taitoja, ihmisoikeuksien sekä lapsen oman kielen ja kulttuurin kunnioitusta, vastuullista kansalaisuutta, suvaitsevaisuutta sekä ympäristön suojelua.
- Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuuluvalla lapsella on oikeus omaan kulttuuriinsa, uskontoonsa ja kieleensä.

Varsinaisen sopimustekstin löydät lyhentämättömänä verkkosivuilta www.lapsiasia.fi

- Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.
- Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.
- Lasta on suojeltava huumeilta ja laittomalta huumeakaupalta.
- Lasta on suojeltava kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä.
- Valtioiden on estettävä lapsikauppa.
- Lasta on suojeltava kaikelta hänen hyvinvointiaan uhkaavalta hyväksikäytöltä.
- Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julmalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemisen tulee olla viimesijainen keino ja silloinkin on huomioitava hänen ikänsä mukaiset tarpeet.
- Alle 18-vuotiasta ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeltava lapsia.*
- Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä.
- Lakia rikkonutta lasta on suojeltava ja hänen oikeuksiaan on kunnioitettava.
- Jos valtion kansallinen lainsäädäntö turvaa lapselle paremmat oikeudet kuin tämä sopimus, sitä on noudatettava.
- Valtion on huolehdittava, että kaikki kansalaiset tietävät lapsen oikeudet.
- Tämän sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea.
- 44.–54. Nämä artikkelit ovat päätöksiä sopimukseen liittymisestä, muuttamisesta, siitä raportoisesta ja sopimuksen muusta voimassaolosta.

* Lisäpöytäkirjassa ikäraja on nostettu 15:sta 18 ikävuoteen.

LASTEN OIKEUDET OVAT AIKUISTEN VELVOLLISUUKSIA.

- Viranomaisten on kaikissa lasta koskevissa toimenpiteissään ja päätöksissään arvioitava niiden vaikutukset lapseen, otettava huomioon lapsen etu ja kuunneltava lapsen mielipidettä.

VANHEMILLA JA HUOLTAJILLA ON ENSISIJAINEN VASTUU LAPSENSA HUOLENPIDOSTA JA KASVATUKSESTA.

- Tähän tehtävään heillä on oikeus saada tukea, ohjausta ja neuvontaa.
- Jos vanhemmat tai huoltajat eivät tuesta huolimatta pysty huolehtimaan lapsensa hyvinvoinnista, valtion on turvattava lapselle hyvä hoito sijaishoidon tai adoption kautta.

SOPIMUKSEN NOUDATTAMISTA JA LAPSEN OIKEUKSIEN TOTEUTUMISTA SEURAA YK:N LAPSEN OIKEUKSIEN KOMITEA.

- Sopimukseen liittyneiden maiden tulee raportoida edistymisestään lapsen oikeuksien toteuttamisessa komitealle viiden vuoden välein.
- Komitea esittää saamiensa määräaikaisraporttien pohjalta kunkin maan tilanteesta omat huolenaiheensa ja suosituksensa. Suomessa raportoinnista vastaa ulkoministeriö.

SOPIMUKSEN SISÄLTÖ VOIDAAN TIIVISTÄÄ KOLMEEN ERI TEEMAAN:

Protection

- Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja hoivaan.

Provision

- Lapsella on oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista.

Participation

- Lapsella on oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon.

Barnkonventionen i korthet

1. Varje människa under 18 år räknas som barn.
2. Barnets rättigheter gäller alla barn. Inget barn får diskrimineras på grund av barnets eller dess föräldrars egenskaper, åsikter eller ursprung.
3. Vid alla beslut som rör ett barn ska barnets bästa prioriteras.
4. Staterna ska förverkliga de rättigheter som fastställs i barnkonventionen.
5. Staterna ska respektera föräldrars och andra vårdnadshavares ansvar, rättigheter och skyldigheter i anslutning till barnets fostran.
6. Varje barn har rätt till livet. Staterna ska trygga bästa möjliga förutsättningar för att barnet ska överleva och utvecklas i egen takt.
7. Barnet ska registreras omedelbart efter födseln. Barnet har från födseln rätt till ett namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt att veta vilka föräldrarna är och att i första hand bli vårdat av dem.
8. Ett barn har rätt att behålla sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släkterelationer.
9. Ett barn har grundläggande rätt att leva tillsammans med sina föräldrar, förutsatt att han/hon har det bra och tryggt med dem. Ett barn som inte bor med sina föräldrar har rätt att träffa och hålla regelbunden kontakt med båda föräldrarna. Ifall det inte är bra för barnet att träffa föräldrarna kan man hindra umgänge.
10. Om barnet och dess föräldrar har kommit att bo i olika länder, är det statens plikt att i positiv anda och utan dröjsmål behandla en ansökan om familjeåterförening.
11. Staten ska hindra olovligt bortförande av ett barn från ett land till ett annat.
12. Barnet har rätt att fritt uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör honom/henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognadsgrad.
13. För att uttrycka sina åsikter har barnet rätt att fritt söka, ta emot och sprida information och tankar, förutsatt att detta inte kränker andras rättigheter.
14. Barnet har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Den vägledning föräldrarna ger barnet i detta sammanhang ska respekteras.
15. Barnet har rätt att bli medlem i föreningar och verka i dem.
16. Barnet har rätt till privatliv, hemfrid och brevhemlighet. Barnets heder eller anseende får inte kränkas.
17. Barnet har rätt att via massmedier få tillgång till sådan information som är viktigt för dess utveckling och välfärd. Barn ska skyddas mot information och material som kan ha skadlig inverkan.
18. Föräldrarna har det primära och gemensamma ansvaret för barnets fostran. De har rätt att få stöd i sin uppgift. Föräldrarna ska fungera i enlighet med barnets bästa. Staten bör se till att dagvårds- och barnskyddstjänster står till buds.
19. Barnet ska skyddas mot alla former av våld, försummelse och utnyttjande.
20. Ett barn som inte kan bo med sin familj har rätt till särskilt skydd och stöd. I sådana fall ska man beakta kontinuiteten i barnets fostran, och ta hänsyn till barnets etniska, religiösa och språkliga bakgrund.
21. Adoption kan komma i fråga om det ur barnets synvinkel är det bästa alternativet.
22. Ett flyktingbarn har rätt att få den särskilda omsorg han/hon behöver.
23. Ett handikappat barn ska ges bästa tänkbara vård och hjälp som främjar dess självförtroende och delaktighet.
24. Ett barn har rätt till bästa möjliga hälsa och till den hälso- och sjukvård han/hon behöver. Mammor ska garanteras lämplig hälso- och sjukvård.
25. Ett barn som placerats utanför sitt födelsehem har rätt till regelbunden översyn av grunderna för sin omvårdnad och placering.
26. Ett barn har rätt till social trygghet.
27. Ett barn har rätt till den levnadsstandard som behövs för dess utveckling.
28. Ett barn har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning. Staten ska främja utbildning och studiehandledning på andra stadiet samt förebygga avbrott i studierna.
29. Utbildningen ska utveckla barnets individuella färdigheter, respekt för de mänskliga rättigheterna och för barnets eget språk och egna kultur, ansvarsfullt medborgarskap, tolerans, jämställdhet mellan könen och hänsyn till miljön.
30. Ett barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning har rätt till sin egen kultur, religion och sitt eget språk.
31. Ett barn har rätt till vila, lek och fritid, och till att delta i konst- och kulturaktiviteter.
32. Ett barn får inte utföra arbete som kan hindra dess utbildning eller äventyra dess hälsa och utveckling.

En oavkortad version v den exakta konventionstexten hittar du på webbplatsen www.lapsiasia.fi

33. Ett barn ska skyddas från narkotika och olaglig narkotikahandel.
34. Ett barn ska skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande.
35. Staterna ska förhindra handel med barn.
36. Ett barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande som kan skada dess hälsa och utveckling.
37. Inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym eller förnedrande bestraffning. Att fängsla ett barn får endast användas som en sista utväg, och även då ska man beakta barnets åldersrelaterade behov.
38. En person under 18 år får inte värvas till armén och inte heller delta i krigföring. Vid väpnade konflikter ska barn skyddas.*
39. Ett barn som utsatts för någon form av utnyttjande bör få hjälp till rehabilitering och social återanpassning.
40. Ett barn som brutit mot lagen ska skyddas och barnets rättigheter respekteras.
41. Ifall en stats nationella lagstiftning garanterar ett barn större rättigheter än vad barnkonventionen gör, ska de nationella lagarna följas.
42. Staten bör se till att alla medborgare är medvetna om barnets rättigheter.
43. FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar att denna konvention följs.
- 44.–54. Dessa artiklar behandlar beslut om ratificering av och ändringar i konventionen, rapportering om detta samt konventionens övriga giltighet.

* Åldersgränsen i tilläggsprotokollet har höjts från 15 till 18 år.

BARNETS RÄTTIGHETER ÄR VUXNAS SKYLDIGHETER

- I alla sina åtgärder och beslut som rör barn ska myndigheterna bedöma vilka följderna blir för barnet, beakta barnets bästa och lyssna på dess åsikt.

FÖRÄLDRAR OCH VÅRDNADSHAVARE HAR DET PRIMÄRA ANSVARET FÖR BARNETS VÅRD OCH FOSTRAN.

- De har rätt att få stöd, handledning och rådgivning för denna uppgift.
- Om föräldrarna eller vårdnadshavarna trots stödet inte kan se till att barnet har det bra, ska staten genom en placering på fosterhem, barnhem eller genom adoption garantera att barnet får god vård.

FN:S KOMMITTÉ FÖR BARNETS RÄTTIGHETER FÖLJER UPP HUR KONVENTIONEN EFTERLEVS OCH HUR MAN SLÅR VAKT OM BARNETS RÄTTIGHETER.

- Varje land som ratificerat konventionen ska vart femte år rapportera om hur man avancerat i bevakandet av barnets rättigheter.
- Utgående från rapporterna presenterar kommittén sina farhågor och rekommendationer för respektive land. I Finland ansvarar utrikesministeriet för rapporteringen.

INNEHÅLLET I KONVENTIONEN KAN SAMMANFATTAS I TRE OLIKA TEMAN:

Protection

- Barn har rätt till särskilt skydd och speciell omvårdnad.

Provision

- Barn har rätt till tillräcklig andel av samhällets resurser.

Participation

- Barn har rätt att med beaktande av ålder och mognad delta i beslutsfattande som gäller dem själva.

MUISTIINPANOJA | ANTEKNINGAR

A large rectangular area with a light gray background, containing numerous horizontal dotted lines for writing.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2011 on päättäjän käsikirja lasten ja nuorten tärkeistä asioista. Teemojen perustana on eri tahojen yhdessä laatima lasten ja nuorten hallitusohjelma 2011–2015.

Lapsiasiavaltuutettu raportoi vuosittain valtioneuvostolle toiminnastaan, lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Työ perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, johon Suomi on sitoutunut 1991. Sopimus velvoittaa ottamaan kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä ensimmäiseksi huomioon lapsen edun.

Barnombudsmannens årsbok 2011 är beslutsfattarens handbok i viktiga frågor som gäller barn och ungdomar. Årsbokens teman grundar sig på barnens och de ungas regeringsprogram 2011–2015, som har utarbetats i samarbete mellan olika aktörer.

Barnombudsmannen rapporterar årligen till statsrådet om sin verksamhet, om barnens och de ungas välfärd samt om hur barnets rättigheter tillgodoses i Finland. Grunden för arbetet är FN:s konvention om barnets rättigheter, som Finland ratificerade 1991. Enligt konventionen ska man i alla beslut som gäller barn i första hand beakta barnets intresse.

LAPSIASIAVALTUUTETUN TOIMISTO

Vaasankatu 2, 40100 Jyväskylä
puhelin 09 160 73986
faksi 014 337 4248

lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

BARNOMBUDSMANNENS BYRO

Vasagatan 2, 40100 Jyväskylä
tfn 09 160 73986
fax 014 337 4248

lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

ISSN 1798-3991 (painettu | print)
ISSN 1798-4009 (verkkojulkaisu | online)

ISBN 978-952-00-3163-3 (nid. | inh.)
ISBN 978-952-00-3164-0 (PDF)